

หลักสูตรนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ในระดับท้องถิ่น

โดย

สำนักงานพัฒนากระบวนการเรียนรู้
นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

(สกนส.)

แผนงานวิจัยและพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

และระบบการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ

สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข (สวรส.)

คำนำ

องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล เป็นราชการส่วนท้องถิ่นมีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาท้องถิ่นที่สำคัญลำดับแรก ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลระยะ 5 ปี และแผนพัฒนาตำบลประจำปี รวมทั้งการดำเนินการตามแผนงาน โครงการต่างๆ ของ อบต. เกิดประโยชน์สูงสุดอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนส่วนใหญ่ การกำหนดแผนงาน โครงการต่างๆ ในท้องถิ่น ควรผ่านกระบวนการพัฒนา โดยใช้การมีส่วนร่วมของประชาชนและคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพของทั้งรวมของประชาชน คณะผู้บริหาร อบต. สมาชิก อบต. รวมทั้งบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น จึงควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่อง การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และ แนวคิด วิธีการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนานโยบายสาธารณะที่ดี ที่เอื้อต่อสุขภาพสังคม

สำนักงานพัฒนากระบวนการเรียนรู้นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ร่วมกับคณะสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น และการระดมความคิดเห็นกับผู้เชี่ยวชาญของเครือข่ายคณะทำงานเพื่อพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ และระบบการประเมินผลกระทบทางสุขภาพภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคเหนือ และภาคใต้ จากผลสรุปการประชุมระดมความคิดเห็นการจัดหลักสูตรนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่น นโยบายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็เป็นอีกตัวอย่างหนึ่งที่สามารถนำร่อง เพื่อให้เกิดผลในเชิงรูปธรรมที่สามารถปฏิบัติและมีกลุ่มเป้าหมายที่เฉพาะเจาะจงได้อย่างทั่วถึงและสามารถติดตามประจวบผลได้ จึงมีการเสนอรูปแบบเพื่อให้เกิดการจัดหลักสูตรนำร่องในระดับท้องถิ่นขึ้น

จากการระดมความคิดเห็น หลักสูตรนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น องค์การบริหารส่วนท้องถิ่นควรมีการสำรวจปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชน แล้วจึงเสนอเป็นแผนพัฒนาตำบล เพื่อการผลักดันให้เกิดความเข้าใจ มีองค์ความรู้ในการจัดทำแผนพัฒนาชุมชน ความรู้ชาวบ้านมีมากแต่ยังไม่เน้นเรื่องสุขภาพของตนเองและคนรอบข้าง ซึ่งควรให้เรื่องสุขภาพสามารถเชื่อมโยงปัจจัยที่เกี่ยวข้องเข้าด้วยกัน สังคม เศรษฐกิจ วัฒนธรรม และควรมีการจัดอบรมสำหรับวิทยากรในพื้นที่อย่างจริงจัง เพื่อให้คนในพื้นที่ได้เกิดความเข้าใจในนโยบายสาธารณะโดยเน้นให้เกิดการคิด ริเริ่ม ต้องการทำแผนฯ เอง

ทางผู้จัดทำ ขอขอบพระคุณ ท่านอาจารย์อุไรวรรณ อินทร์ม่วง และคณะผู้วิจัยร่วม ที่ได้เสียสละเวลาในการร่างหลักสูตร รวมถึงผู้เชี่ยวชาญที่ได้ร่วมประชุมและการแสดงความคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างมาก และสุดท้ายนี้ขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยระบบสาธารณสุขที่ได้สนับสนุนและเปิดโอกาสให้มีการพัฒนาหลักสูตรอันเป็นประโยชน์ต่อการนำไปเผยแพร่ให้กับผู้ที่เกี่ยวข้อง

สำนักงานพัฒนากระบวนการเรียนรู้นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

สารบัญ

บทนำ	1
บทที่ 1 นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ	10
บทที่ 2 โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล	23
บทที่ 3 องค์การปกครองท้องถิ่นกับการจัดการด้านสุขภาพ	38
บทที่ 4 การกระจายอำนาจกับการสร้างธรรมาภิบาลด้านสุขภาพ	48
บทที่ 5 กระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม	58

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก.บทบาทรูปแบบของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล	74
---	----

บทนำ

หลักการและเหตุผล

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นหน่วยงานราชการส่วนท้องถิ่นซึ่งตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และมีบทบาทภารกิจ ตามพรบ.กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจ พ.ศ. 2542 กล่าวโดยสรุป อบต.มีบทบาทหน้าที่ในการพัฒนาตำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม การจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง ดังนั้นเพื่อให้กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลทั้งในระยะ แผน 5 ปี และแผนพัฒนาตำบลประจำปี รวมทั้งการดำเนินงานตามแผนงานโครงการต่างๆ ของอบต. เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประชาชนส่วนใหญ่ เกิดผลกระทบด้านบวกมากกว่าด้านลบ การกำหนดแผนงาน โครงการต่างๆ ในท้องถิ่น ควรผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนและคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน

การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ (Health Impact Assessment ; HIA) เป็นเครื่องมือหนึ่งที่ใช้ในการประเมินนโยบาย แผนงาน และโครงการ เพื่อให้นโยบาย แผนงาน และโครงการนั้นเป็นนโยบาย แผนงาน และโครงการที่ดี (Healthy Public Policy ; HPP) คณะผู้บริหารอบต. สมาชิกสภาอบต. รวมทั้งบุคลากรของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น จึงควรมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และแนวคิด วิธีการ เพื่อนำไปสู่นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

ความมุ่งหมาย

1. เพื่อพัฒนาหลักสูตร“นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Healthy Public Policy) ในระดับท้องถิ่น โดยเฉพาะระดับตำบล”
2. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ HIA-HPP ให้กับบุคลากรขององค์การบริหารส่วนตำบล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในท้องถิ่น

กลุ่มเป้าหมาย

หลักสูตรนี้พัฒนาขึ้นเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ในกลุ่มเป้าหมาย ดังนี้

1. คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบด้วย นายกอบต. รองนายกอบต. และปลัดอบต.
2. คณะผู้บริหารองค์การเทศบาล ประกอบด้วย นายกเทศบาล. ปลัดเทศบาล และเจ้าหน้าที่แต่ละฝ่าย

3. สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล
4. ผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน ฯลฯ
5. บุคลากรในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับตำบล ได้แก่ เจ้าหน้าที่ของสถานีอนามัย
เกษตรตำบล นักพัฒนาชุมชน ฯลฯ

วิธีการดำเนินการ

1. คัดเลือก อบต. เพื่อเป็น อบต. ที่จะนำหลักสูตรที่ร่างขึ้นมาทดลองใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ คือ อบต. คอนหัน อำเภอมือง จังหวัดขอนแก่น
2. จัดการประชุมระดมสมองคณะผู้บริหารอบต. ผู้นำชุมชน และผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับตำบล เพื่อหาความต้องการในการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ HIA-HPP จากการระดมสมอง อบต.คอนหันมีความต้องการพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำแผนชุมชนเพื่อลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
3. จัดการประชุมระดมสมองคณะผู้บริหาร อบต.บ้านเม็ง อำเภอนองเรือ จังหวัดขอนแก่น ซึ่งเป็น อบต. นาร่อง ของจังหวัดขอนแก่น ในการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม เพื่อให้ได้ข้อมูลประกอบการจัดทำหลักสูตรเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของ อบต. คอนหัน
4. จัดทำร่างหลักสูตร และเอกสารประกอบการพัฒนากระบวนการเรียนรู้
5. จัดการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ “นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น” 2 ครั้ง (ระดับตำบลและระดับเทศบาล) ระยะเวลาในการจัดกระบวนการเรียนรู้ 1 วัน เพื่อเป็นการทดลองใช้หลักสูตรที่ได้พัฒนาขึ้น
6. จัดทำสรุปผลการพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ร่างหลักสูตร HIA และ HPP และ กระบวนการพัฒนาหลักสูตร HIA-HPP ในระดับตำบลและเทศบาล
2. สามารถนำหลักสูตรฯ ไปขยายผลเพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้ และศักยภาพของอบต. ด้าน HIA-HPP
3. บุคลากรในระดับตำบลเกิดความรู้ความเข้าใจในกระบวนการ HIA-HPP นำไปสู่กระบวนการวางแผนอย่างบูรณาการในท้องถิ่น โดยคำนึงถึงผลกระทบต่อสุขภาพจากแผนงานโครงการต่างๆในท้องถิ่น

แนวทางการดำเนินงาน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่น (อปท.)

ลำดับ ที่	หัวข้อ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สรุปเนื้อหา	วิธีดำเนินการ/รายละเอียด	วัตถุประสงค์/ ประกอบ	ระยะเวลา
1.	พิธีเปิด	- เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเกิดความรู้สึกถึงความสำคัญของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ - สร้างความประทับใจหลอมรวมจิตใจ สร้างความตระหนัก		1. ผู้กล่าวรายงาน กล่าวถึงหลักการ ความเป็นมา วัตถุประสงค์ และขอบเขตผู้สนับสนุนและผู้เข้าร่วม 2. ประธานกล่าวเปิดงาน		15-20 นาที
2.	ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกระบวนการทางสุขภาพ และนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ	- เพื่อให้ผู้เข้าร่วมเกิดความเข้าใจ เบื้องต้นเกี่ยวกับ HIA และ HPP	1. การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ - ความหมายของสุขภาพ และระบบสุขภาพ - แนวคิดของ HIA - ลักษณะ และระดับของผลกระทบทางสุขภาพ - กระบวนการของ HIA	1. วิทยากรบรรยาย โดยยกตัวอย่างโครงการพัฒนาในท้องถิ่นที่กระทบต่อสุขภาพ และตัวอย่างนโยบายของท้องถิ่นที่เป็นนโยบายสาธารณะ	เอกสารประกอบ - เอกสารชุด : การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ - เอกสารชุด : นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ	45 นาที

**แนวทางการดำเนินงาน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่น (อปท.)**

ลำดับ ที่	หัวข้อ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สรุปเนื้อหา	วิธีดำเนินการ/รายละเอียด	วัตถุประสงค์/ ประกอบ	ระยะเวลา
			- บทบาท การมีส่วนร่วมของ อปท. ในกระบวนการ HIA - การมีส่วนร่วมของประชาชน ในกระบวนการ HIA 2. นโยบายสาธารณะ เพื่อสุขภาพ - ความหมายของ HPP - การพัฒนากระบวนการ HPP ในท้องถิ่น - ความเกี่ยวข้องของ HPP กับสุขภาพ - การประเมินผลกระทบทางสุขภาพกับการสร้าง HPP - กระบวนการผลักดัน HPP	2. วิทยากรซักถาม เพื่อให้ผู้เข้าร่วม มีส่วนร่วม และมีช่วงอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในตอนท้าย		

**แนวทางการดำเนินงาน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่น (อบต.)**

ลำดับ ที่	หัวข้อ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สรุปเนื้อหา	วิธีดำเนินการ/รายละเอียด	วัสดุอุปกรณ์/สื่อ ประกอบ	ระยะเวลา
3.	กรณีตัวอย่าง “กระบวนการจัดทำนโยบาย สาธารณะเพื่อสุขภาพใน ท้องถิ่น” กรณี การจัดทำแผนชุมชน เพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม ในระดับตำบล	- เพื่อให้ผู้เข้าร่วม เข้าใจถึง กระบวนการ ขั้นตอนของการ จัดทำแผนชุมชน เพื่อสุขภาพแบบมี ส่วนร่วม ในระดับ ตำบล	1. ความหมายของแผนชุมชน 2. กระบวนการจัดทำแผน ชุมชนแบบมีส่วนร่วม 3. บทบาทหน้าที่ของ อบต. ใน การจัดทำแผนพัฒนาตำบล (กระบวนการพิจารณาแผน ชุมชน เพื่อบรรจุในแผนพัฒนา ตำบล) 4. การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการจัดทำแผนชุมชน 5. ประโยชน์ของการจัดทำแผน ชุมชน เพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วม	1. ดำเนินการอภิปราย โดย มีผู้ดำเนินการ และวิทยากร (วิทยากรที่มีประสบการณ์ ในการจัดทำแผนชุมชน) เล่าถึงกระบวนการ ขั้นตอน จากที่ได้ปฏิบัติจริง ถ่ายทอดให้กับผู้เข้าร่วม 2. ผู้เข้าร่วมซักถาม ร่วม อภิปรายในตอนท้าย	เอกสารประกอบ - กระบวนการ จัดทำแผนชุมชน เพื่อสุขภาพแบบมี ส่วนร่วมในระดับ ตำบล	1 ชั่วโมง

แนวทางการดำเนินงาน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่น (อบต.)

ลำดับ ที่	หัวข้อกิจกรรม	วัตถุประสงค์	สรุปเนื้อหา	วิธีดำเนินการ/รายละเอียด	วัสดุอุปกรณ์/สื่อ ประกอบ	ระยะเวลา
4.	การประชุมกลุ่มย่อย “ความต้องการและแนว ทางการพัฒนา กระบวนการนโยบาย สาธารณะ ในท้องถิ่น”	-เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้ระดม ความคิดเห็นเกี่ยวกับความ ต้องการและแนวทางการ ปฏิบัติในการพัฒนา กระบวนการ HPP ใน ท้องถิ่น	กลุ่มร่วมกันระดมความคิดเห็นในประเด็นต่อไปนี้ 1. สภาพปัญหาในท้องถิ่นที่สำคัญที่มีความต้องการพัฒนาให้เกิดกระบวนการ HPP 2. สภาพปัญหาข้างต้นที่ผ่าน มา มีการดำเนินการ แก้ปัญหาอย่างไร มีข้อดี ข้อด้อยอย่างไร 3. วิธีการที่กลุ่มคิดว่า จะ พัฒนาให้เกิดกระบวนการ HPP 4. ศักยภาพของชุมชน และ อบต. ในการพัฒนาให้เกิด HPP	1. จัดกิจกรรมเพื่อสร้างความ ความคุ้นเคยตามความ เหมาะสม 2. แบ่งกลุ่มประชุมกลุ่ม ย่อย กลุ่มละ 10-15 คน 3. นำเสนอผลการประชุม กลุ่ม	ฟลิปชาร์ด ปากกาเคมี กระดานขาว แผ่นใส ปากกาเขียนแผ่นใส	กิจกรรม สร้าง ความคุ้นเคย 15 นาที ประชุมกลุ่ม ย่อย 30 นาที นำเสนอ 45 นาที

แนวทางการดำเนินงาน การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ
การประเมินผลกระทบทงสุขภาพ และนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพระดับท้องถิ่น (อบต.)

ลำดับ ที่	หัวข้อ/กิจกรรม	วัตถุประสงค์	สรุปเนื้อหา	วิธีดำเนินการ/รายละเอียด	วัสดุอุปกรณ์/สื่อ ประกอบ	ระยะเวลา
5.	แนวทางปฏิบัติและ ผลักดันให้เกิด กระบวนการนโยบาย สาธารณะเพื่อสุขภาพ ในระดับตำบล	เพื่อให้ผู้เข้าร่วมได้รับ การถ่ายทอดจาก วิทยากรที่มี ประสบการณ์ในการ จัดทำกระบวนการ นโยบายสาธารณะ เพื่อสุขภาพในการ แก้ปัญหาในท้องถิ่น	วิทยากรเล่าถึงประสบการณ์ ความสำเร็จจากการนำกระบวนการ นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพสู่การ แก้ปัญหาในท้องถิ่นที่กระทบต่อ สุขภาพ (วิทยากรที่มีประสบการณ์ ที่ สอดคล้องกับความต้องการของ ผู้เข้าร่วม)	1. วิทยากรบรรยาย ถ่ายทอดประสบการณ์ การใช้กระบวนการ HPP ในการแก้ปัญหา ท้องถิ่น 2. ผู้เข้าร่วม ซักถาม อภิปราย แลกเปลี่ยน ความคิดเห็น	เอกสารประกอบ	1 ชั่วโมง

วาระการประชุมกลุ่มย่อย
เรื่อง การจัดทำแผนพัฒนาตำบล เพื่อนำไปสู่สุขภาวะของชุมชน

1. สภาพปัญหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น
 - ข้อมูลสภาพปัญหาในปัจจุบัน (ผู้ดำเนินการนำเสนอข้อมูลบางส่วนจากเอกสาร แผนพัฒนาตำบล ปีงบประมาณ 2547 เพื่อนำเข้าสู่การระดมสมอง และข้อมูลจากผู้เข้าร่วมประชุม)
2. กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาตำบลที่ผ่านมา
 - วิธีการศึกษาปัญหาของชุมชน
 - การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดทำแผนฯ
 - บทบาทของสมาชิก อบต. / ผู้นำชุมชนในการจัดทำแผนฯ
 - บทบาทของหน่วยงานในท้องถิ่น ในการจัดทำแผนฯ
 - แผนงาน โครงการด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม
 - เครื่องมือ หรือวิธีการที่นำมาใช้ในการพิจารณาจัดลำดับความสำคัญของแผนงานโครงการ
3. ความต้องการในการพัฒนากระบวนการจัดทำแผนฯ โดยนำการประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และกระบวนการนโยบายสาธารณะ มาประกอบในกระบวนการจัดทำแผนฯ
4. ความต้องการพัฒนาศักยภาพของสมาชิก อบต. / ผู้นำชุมชน ในเรื่อง การประเมินผลกระทบทางสุขภาพ และนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ
 - การเข้ารับการอบรม
 - รูปแบบการอบรมที่เหมาะสม / ระยะเวลา
 - กรณีศึกษาที่จะนำมาใช้ประกอบการอบรม
 - อื่นๆ

เนื้อหาของหลักสูตรนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ระดับท้องถิ่น ประกอบด้วย

- นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ
- โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล
- องค์การปกครองท้องถิ่นกับการจัดการด้านสุขภาพ
- การกระจายอำนาจกับการสร้างธรรมาภิบาลด้านสุขภาพ
- กระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม

บทที่ 1
นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

บทที่ 1

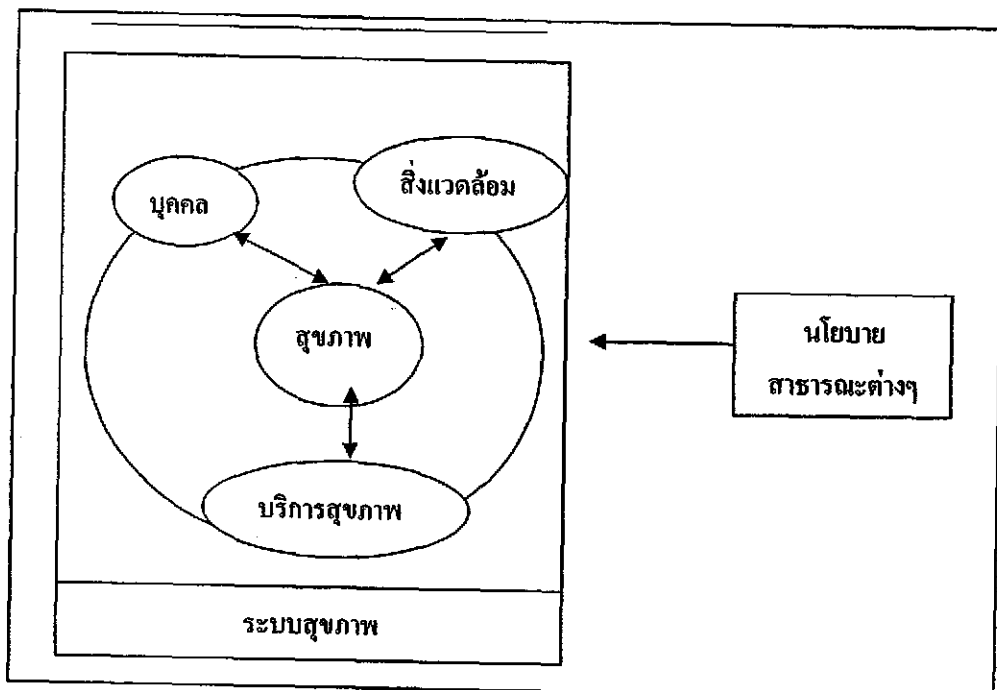
นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

เนื่องจากสุขภาพมีความสัมพันธ์เชิงพลวัตกับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งด้านปัจเจกบุคคล (กรรมพันธุ์ พฤติกรรม จิตวิญญาณ) และสภาพแวดล้อม เช่น ทางเศรษฐกิจ สังคม กายภาพ ชีวภาพ รวมทั้งระบบ บริการสุขภาพ การดำเนินการต่าง ๆ ของรัฐที่มีผลต่อปัจเจกบุคคลและสภาพแวดล้อมจะส่งผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางตรงและทางอ้อม

นโยบายของกระทรวงสาธารณสุขมีผลกระทบต่อสุขภาพน้อยมาก เมื่อเทียบกับผลของนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคม ตัวอย่างเช่น นโยบายด้านการกระจายรายได้ อัตราค่าจ้าง อัตราเงินเพื่อการจัดที่อยู่อาศัย มาตรฐานที่อยู่อาศัย และการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น นอกจากนี้ นโยบายที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม ได้แก่ การใช้ที่ดิน การสัมปทานเหมืองแร่ และการเกษตร ยังมีผลกระทบต่อสุขภาพอย่างมากอีกด้วย

ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาาระบบสาธารณสุขที่มุ่งสร้างระบบที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพจะประสบความสำเร็จได้ ส่วนสำคัญส่วนหนึ่งจึงอยู่ที่การตัดสินใจในการดำเนินกิจการทุกอย่างของรัฐ ซึ่งรวมเรียกว่า “นโยบายสาธารณะ” (รูปที่ 1)

รูปที่ 1 กรอบแนวความคิด นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

1.1 นิยามศัพท์

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Healthy Public Policy) (WHO,1988) คือ “นโยบายสาธารณะที่แสดงความห่วงใยอย่างชัดเจนเรื่องสุขภาพ พร้อมทั้งจะรับผิดชอบต่อผลกระทบด้านสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้นจากนโยบายนั้น เป็นนโยบายที่มุ่งสร้างสิ่งแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางกายภาพที่เอื้อต่อการมีชีวิตที่มีสุขภาพดี เป็นนโยบายที่มุ่งทำให้พลเมืองมีทางเลือกและสามารถเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพดี”

1.2 การพัฒนานโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

การพัฒนาการในเวทีระหว่างประเทศ ประเทศต่างๆ ได้มีความพยายามและทุ่มเงินลงทุนจัดบริการสุขภาพเป็นจำนวนมาก แต่ผลลัพธ์ที่ได้ยังไม่เป็นที่น่าพอใจ สถานะสุขภาพของประชาชนยังไม่ดีพอและประสบปัญหาในคุณภาพชีวิตอย่างมาก แนวนโยบายระดับสากลเช่น Health for All by the Year 2000 ที่เน้นการสาธารณสุขมูลฐานเป็นยุทธศาสตร์สำคัญก็มีพาดานของความสำเร็จ ปัญหาสุขภาพใหม่ๆจึงเกิดขึ้น

กระแสแนวคิดการพัฒนาสุขภาพอนามัยเริ่มมีการหันมาให้ความสำคัญกับปัจจัยอื่นๆ นอกเหนือจากระบบบริการมากขึ้น เช่น ด้านเศรษฐกิจและสังคม เพราะมีผลกระทบต่อสุขภาพมากกว่าระบบบริการสุขภาพ ดังปรากฏในกฎบัตรออกดาวน์ ว่าด้วยการส่งเสริมสุขภาพ (ค.ศ.1986) ที่เน้นประเด็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพมาเป็นข้อแรก มีการจัดประชุมระดับสากลหลายครั้งว่าด้วยการสร้างสิ่งแวดล้อมเพื่อสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพโดยการร่วมมือกันหลายสาขา การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนและประชาสังคมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน เป็นการแหวกกรอบแนวคิดเดิมๆ เกี่ยวกับการสาธารณสุขนำไปสู่ การสาธารณสุขแบบใหม่ (New Public Health)

1) นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ปรากฏในรัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540

ประเทศไทยมีพัฒนาการของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพมาอย่างต่อเนื่อง ปัจจุบันสิ่งที่เห็นเด่นชัดที่สุดคือ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับปี พ.ศ. 2540 ซึ่งเกิดจากการมีส่วนร่วมของประชาชนและบุคคลหลากหลายอาชีพ มีบทบัญญัติที่ระบุถึงแนวนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหลายมาตรา ได้แก่

มาตราที่ 59 บัญญัติไว้ว่า “...บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับข้อมูล คำชี้แจงและเหตุผล จากหน่วยงานราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือส่วนราชการท้องถิ่น ก่อนการอนุญาตหรือการดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่อาจมีผลกระทบต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อม สุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต หรือส่วนได้ส่วนเสียสำคัญอื่นใดที่เกี่ยวข้องกับตนหรือชุมชนท้องถิ่น และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่องดังกล่าว...”

บทบัญญัติอื่นๆ ที่มีการระบุสิทธิของประชาชนซึ่งมีผลทำให้รัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ต้องปรับเปลี่ยนนโยบายและวิธีการทำงาน ทั้งนี้เพื่อผลประโยชน์และสุขภาพของประชาชน ได้แก่ มาตราที่ 52, 53, 54, 55, 57, 82, 86, 170

การปฏิรูประบบสุขภาพจึงควรดำเนินการให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ โดยการจัดทำกฎหมายย่อยที่เป็นเครื่องกำหนดนโยบายของรัฐในทางที่ส่งเสริมการมีสุขภาพที่ดีของประชาชน

นโยบายสาธารณะเป็นตัวกำหนดกิจกรรมและการใช้จ่ายทรัพยากรของรัฐบาลในทุกกระทรวง ทบวงกรม ผลจากนโยบายเหล่านี้กระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่และสุขภาพของคนในประเทศทั้งทางบวกและทางลบ การพัฒนาระบบสาธารณสุขให้ได้ผลจึงต้องคำนึงถึงผลกระทบของนโยบาย มาตรการและแผนงานสาขาต่างๆ ของรัฐบาล และหาทางปรับเปลี่ยนทิศทางของนโยบายเหล่านี้ให้เป็นในทิศทางที่ก่อให้เกิดผลดีต่อสุขภาพ

2) นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ปรากฏในร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ

ภายใต้การทำงานตามระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.2543) จนได้ร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ซึ่งเป็นเสมือน “ธรรมนูญสุขภาพคนไทย” ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ดังปรากฏตามมาตราต่าง ๆ ดังนี้

มาตรา 3 ในพระราชบัญญัตินี้ ได้ให้ความหมายของ นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ หมายความว่า แนวทางการพัฒนาที่มุ่งสร้างสภาพแวดล้อมทั้งทางสังคมและทางกายภาพที่เอื้อต่อการมีสุขภาพ ทำให้ประชาชนเข้าถึงทางเลือกที่ก่อให้เกิดสุขภาพ

มาตรา 21 บุคคลหรือคณะบุคคลมีสิทธิร้องขอให้มีการประเมินและมีสิทธิร่วมในกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ

มาตรา 27 รัฐมีหน้าที่ดำเนินการต่าง ๆ เพื่อสร้างโอกาส ปกป้อง คุ้มครองและจัดการเพื่อการสร้างเสริมสุขภาพให้ประชาชน ให้ความสำคัญกับนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพและต้องรับผิดชอบต่อการจัดปัจจัยที่คุกคามสุขภาพประชาชนจากนโยบายสาธารณะหรือการดำเนินการของรัฐหรือองค์กรอื่น ๆ ด้วย

การดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้มีกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ เพื่อป้องกันและควบคุมปัจจัยที่คุกคามสุขภาพ และดำเนินการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างใกล้ชิดตลอดกระบวนการ

มาตรา 42 ให้ คณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (คสช.) มีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

1) เสนอแนะและให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเกี่ยวกับการกำหนดนโยบาย และยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ

2) เสนอแนะและให้คำปรึกษาต่อคณะรัฐมนตรีและรัฐสภาเกี่ยวกับการให้มีหรือการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติหรือมาตรการต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ตาม (1)

3) เสนอแนะและให้คำปรึกษาในการออกกฎหมาย ระเบียบ หรือประกาศตามพระราชบัญญัตินี้

- 4) เสนอแนะและให้คำปรึกษาต่อองค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชน ในส่วนที่เกี่ยวกับสุขภาพหรือการดำเนินการให้เป็นไปตามนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ตาม (1)
 - 5) ติดตามและประเมินผลเกี่ยวกับระบบสุขภาพแห่งชาติ ทั้งในระดับนโยบายและระดับการปฏิบัติตามนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพ ตาม (1) รวมทั้งส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพที่เกิดจากนโยบายสาธารณะ....
 - 6) กำหนดมาตรการเพื่อเสริมสร้างความร่วมมือและประสานงานระหว่างภาคการเมืองส่วนราชการ รัฐบาลกิจเอกชน ประชาชนและองค์กรต่าง ๆ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ
 - 7) ส่งเสริมและสนับสนุนการจัดกลไกเพื่อการศึกษาวิจัย เผยแพร่ ประยุกต์ใช้ และการสร้างเครือข่ายความรู้ด้านสุขภาพ
 - 8) จัดให้มีกลไกเฉพาะที่มีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายเพื่อทำงานพัฒนานโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพตามมาตรา 68, 74, 77 และ 85 หรือเรื่องอื่น ๆ ที่สำคัญ
 - 9) จัดให้มีสมัชชาสุขภาพแห่งชาติอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และสนับสนุนให้มีสมัชชาสุขภาพเฉพาะพื้นที่หรือเฉพาะประเด็นตามความเหมาะสม
 - 10) รับความคิดเห็นหรือข้อเสนอแนะจากสมัชชาสุขภาพมาพิจารณาจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านสุขภาพตามความเหมาะสม
 - 11) จัดให้มีการทำรายงานวิเคราะห์สถานการณ์ระบบสุขภาพอย่างน้อยปีละหนึ่งครั้ง และให้เสนอต่อคณะรัฐมนตรี รัฐสภา สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สมัชชาสุขภาพแห่งชาติ และเผยแพร่ให้ประชาชนทราบ
 - 12) กำหนดนโยบาย ควบคุม กำกับ และดูแลการดำเนินการของคณะกรรมการบริหารและสำนักงาน
 - 13) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่ คสช.มอบหมาย
 - 14) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นให้เป็นหน้าที่ของ คสช. หรือตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย หรือตามข้อเสนอจากสมัชชาสุขภาพแห่งชาติ
- ในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวข้างต้น คสช. อาจมอบให้สำนักงานเป็นผู้ปฏิบัติหรือเตรียมข้อเสนอมายัง คสช. เพื่อพิจารณาดำเนินการต่อไปก็ได้

มาตรา 67 การสร้างเสริมสุขภาพ ตามมาตรา 66 ให้มีแนวทางและมาตรการต่าง ๆ ดังนี้

- 1) สร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ และสร้างกระบวนการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพจากนโยบายสาธารณะ ที่มุ่งให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันของทุกภาคส่วนในสังคม โดยใช้วิชาการอย่างเพียงพอ มีกลไกดำเนินงานที่โปร่งใส ตรวจสอบได้ ประชาชนมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล ร่วมเสนอ ร่วมดำเนินการ ร่วมใช้ผลการประเมินและร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับการอนุมัติ อนุญาตการดำเนินนโยบายและโครงการสำคัญที่อาจมีผลกระทบต่อสุขภาพ....

ดังนั้น เป้าหมายการพัฒนาาระบบสาธารณสุขที่มุ่งสร้างระบบที่เอื้อต่อการสร้างเสริมสุขภาพจะประสบความสำเร็จได้ ส่วนสำคัญจึงอยู่ที่การตัดสินใจในการดำเนินกิจการทุกอย่างของรัฐ ซึ่งรวมเรียกว่า “นโยบายสาธารณะ”

1.3 ขอบเขตของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

อาจกล่าวได้ว่า นโยบายสาธารณะทุกเรื่องล้วนมีผลต่อสุขภาพทั้งสิ้น เพื่อให้ง่ายในการพิจารณาอาจจัดกลุ่มนโยบายสาธารณะได้ดังนี้

1) นโยบายด้านสังคม

ได้แก่ นโยบายด้านการพัฒนาระบบการเมือง การปกครอง การกระจายอำนาจ การรักษาความมั่นคง การศึกษา การศาสนา วัฒนธรรม สาธารณสุข นโยบายเกี่ยวกับเด็ก สตรี ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ การสร้างความเข้มแข็งของชุมชน ข้อมูลข่าวสารและสื่อสารมวลชน เป็นต้น

2) นโยบายด้านเศรษฐกิจ

ได้แก่ นโยบายด้านเศรษฐกิจมหภาค ภาษีอากร การพัฒนาอุตสาหกรรม เกษตรกรรม การค้า การคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

3) นโยบายด้านอื่น ๆ

เช่น นโยบายด้านการพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี การพิทักษ์รักษาทรัพยากรธรรมชาติ การควบคุมมลภาวะ การปฏิรูปที่ดิน การพลังงาน การต่างประเทศ เป็นต้น

ขอบเขตของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

- คน : คุณภาพ ศักยภาพ ผลิตภาพ สุขภาพ มนุษยภาพ
- การเมือง การปกครอง และกฎหมาย
- เศรษฐกิจ พาณิชย์ เกษตร อุตสาหกรรม และต่างประเทศ
- การศึกษา สังคม วัฒนธรรม และศาสนา
- ประชากร สาธารณสุข
- การจราจรและขนส่ง
- วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี สิ่งแวดล้อม โทรคมนาคม พลังงาน และทรัพยากรมนุษย์
- ระบบ : เสมอภาค เอกภาพ เสถียรภาพ (ดุลยภาพ มีส่วนร่วม มุ่งพัฒนาให้ดีขึ้น)

1.4 การสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

พื้นฐานในการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ เป็นหัวใจสำคัญของการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพหรือแนวคิดการส่งเสริมสุขภาพ ประกอบด้วย

- 1) การมีภาวะผู้นำ (Political Leadership , Leadership of Government Department) ผู้นำต้องประกาศนโยบายในเรื่องนี้ออกมาอย่างชัดเจน ทำหน้าที่เป็นหัวจักรขบวนรถไฟ โอกาสสำเร็จจึงจะสูง
- 2) การแสดงเจตจำนงแน่วแน่ (Commitment from the Top) พร้อมทั้งจะลงทุนและอุทิศตัวผลักดันหรือดำเนินการตามนโยบาย
- 3) การสร้างพลังด้านสุขภาพให้แก่ประชาชน (Empowering the People) ทั้งในรูปแบบกฎหมายให้อำนาจและการติอาวรูทางปัญญา
- 4) การสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมสุขภาพดี (Healthy Settings) ในทุก ๆ ที่ที่มีคนอยู่ รวมทั้งกับระบบนิเวศโดยรวม
- 5) การสร้างภาคีเพื่อสุขภาพ (Health Partnerships , Health Alliance) ต้องอาศัยการทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิดระหว่างองค์กรระดับประเทศ จังหวัด และท้องถิ่น และความรับผิดชอบของสาธารณชนในเรื่องสุขภาพ จะเป็นพลังที่สำคัญที่จะผลักดันนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพให้ประสบความสำเร็จ
- 6) การมีพันธะที่จะรับผิดชอบ (Accountability) รัฐบาลและองค์กรต่างๆ ในฐานะควบคุมดูแลทรัพยากรจะต้องรับผิดชอบต่อประชาชน ในผลพวงอันเนื่องจากนโยบายต่างๆ ของตนเอง หรือจากการขาดนโยบายที่สำคัญ รัฐบาลต้องมีพันธะที่จะวัดผลกระทบด้านสุขภาพอันเนื่องจากนโยบายต่างๆ ของตนเอง และรายงานต่อสาธารณะชนด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพที่ได้ผลจะต้องอาศัยมาตรการที่หลากหลายประสานสอดคล้องกัน

1.5 การจัดลำดับความสำคัญของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

กระบวนการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายสาธารณะมีความสำคัญมาก เพราะหมายถึงการจัดสรรทรัพยากรเพื่อแก้ปัญหาจะได้สอดคล้องกัน ถึงกระนั้นก็ยังพบว่าการจัดสรรทรัพยากรของโลกและประเทศต่างๆ มีลักษณะ 10/90 หมายถึงปัญหาที่มีความสำคัญเพียงร้อยละ 10 แต่ได้ทรัพยากรไปถึงร้อยละ 90 ดังนั้นควรมีกระบวนการจัดลำดับความสำคัญของนโยบายที่เหมาะสม โดยอาศัยข้อมูลที่ครบถ้วนและรอบด้าน นั่นคือต้องมีการลงทุนศึกษาวิจัยอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง รวมทั้งการให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากนโยบายมีส่วนร่วมในการพิจารณา

1.6 รูปแบบของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพจากการผลักดันโดยรัฐบาลกลาง

ตัวอย่างรูปแบบของนโยบายสาธารณะที่ผลักดันโดยรัฐบาลกลางในประเทศต่างๆ

1) ทำให้เรื่องสุขภาพเป็นประเด็นทางการเมืองและสาธารณะ การจัดทำเอกสารมุมมองใหม่เกี่ยวกับสุขภาพของชาวแคนาดา

แคนาดาเป็นประเทศที่มีประสบการณ์ในการส่งเสริมสุขภาพมากกว่าสองทศวรรษ และประสบความสำเร็จจนได้ชื่อว่าเป็นผู้นำทางด้านส่งเสริมสุขภาพ การส่งเสริมสุขภาพได้กลายเป็นประเด็นทางการเมืองในแคนาดา เมื่อปี พ.ศ. 2517 เมื่อมีการนำเสนอเอกสารชื่อ “มุมมองใหม่เกี่ยวกับสุขภาพของชาวแคนาดา” หรือที่รู้จักกันทั่วไปว่า “รายงานลาตองเด” ของนายมาร์ก ลาตองเด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุขและสวัสดิการในสมัยนั้น

นอกเหนือจากรายงานของลาตองเด ยังมีกฎบัตรรอดตาและเอกสารเรื่อง “การบรรลุสุขภาพที่ดีถ้วนหน้า: กรอบแนวคิดแห่งการส่งเสริมสุขภาพ” ถือเป็นแนวคิดสำคัญที่เร่งเร้าให้รัฐบาลกลางและท้องถิ่นหันมาปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข ปรับเปลี่ยนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพดั้งเดิมที่เน้นการให้สุศึกษาเพื่อเปลี่ยนวิถีชีวิตและพฤติกรรมสุขภาพของปัจเจกบุคคล มาเน้นเกี่ยวกับสภาพความเป็นอยู่ การทำงาน และปัจจัยทางสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

2) มุ่งพัฒนาสุขภาพแห่งชาติแบบองค์รวม

2.1) การจัดทำนโยบายสาธารณะแบบองค์รวมของประเทศสกอตแลนด์ (The Possible Scot: a Healthier Scotland, Scottish Office Development of Health, 1998)

รัฐบาลสกอตแลนด์ โดยกระทรวงสาธารณสุขได้นำเสนอเอกสารปกเขียวเรื่อง “Working Together for a Healthier Scotland” มีใจความว่า นโยบายสุขภาพอยู่นอกเหนือขอบเขตของกระทรวงสาธารณสุข ปัญหาสาธารณสุขในสกอตแลนด์เกิดจากการปฏิสัมพันธ์ของสภาพแวดล้อมทางกายภาพและสังคมที่ซับซ้อน การขาดทักษะการดำเนินชีวิตที่ดี ความไม่เท่าเทียมกันในระดับรายได้และความมั่งคั่ง การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมและพฤติกรรมส่วนบุคคล กิจกรรมที่ทำเพื่อเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและปรับปรุงความเป็นอยู่และสภาพแวดล้อมให้ดีขึ้น ย่อมส่งผลให้ประชาชนมีสุขภาพดี ภายใต้การนำของรัฐบาลสกอตแลนด์ และมูลนิธิสภาของสกอตแลนด์ (Scottish Council Foundation) ได้ริเริ่มเสนอแนวคิดและมาตรการในการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ดังนี้ (Scottish Council Foundation, 1998)

2.1.1) เสนอให้การดำเนินกิจกรรมของรัฐบาลต้องมีลักษณะเป็นองค์รวม (Holistic Government)

2.1.2) มีการปฏิสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานของรัฐมากขึ้น (Cross-departmental)

2.1.3) มีประสานงานกันกับบุคคลนอกภาครัฐบาลมากขึ้น (Non-governmental Actors)

นโยบายสาธารณะจึงมีลักษณะเป็นนโยบายที่มองในองค์รวม มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงนโยบายของรัฐทั้งในระดับประเทศและท้องถิ่นเข้าด้วยกัน โดยมีเป้าประสงค์คือทำให้เห็นนโยบายสาธารณะทุกด้าน เป็นนโยบายที่ส่งเสริมการมีสุขภาพดี มีการเปลี่ยนแปลงวิธีการมองปัญหาสุขภาพว่าเกิดจากปัจจัยที่หลากหลาย (a New Model of Health)

2.2) การกำหนดตัวชี้วัดการพัฒนาแบบองค์รวม

ประเทศสกอตแลนด์ได้มีการกำหนดกลุ่มตัวชี้วัดที่เรียกว่า a Scotland Index ในการติดตามประเมินความก้าวหน้าของการเปลี่ยนแปลง และรายงานทุกปี ตัวชี้วัดเหล่านี้ ครอบคลุมปัจจัยที่กำหนดการมีสุขภาพดีทุกๆ ด้าน ได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมือง กายภาพและจิตวิญญาณ นอกจากนั้นมีการกำหนดดัชนีชี้วัด เรียกว่า The Possible Scot บนพื้นฐานปรัชญาที่ว่าประชาชนชาวสกอตทุกคนควรมีโอกาสทราบถึงเป้าประสงค์ชีวิตตนเองและเขาเหล่านั้นจะอุทิศชีวิตให้กับสังคม

นโยบายสาธารณะหลายด้านที่เป็นนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อส่งเสริมสุขภาพและลดความไม่เป็นธรรมในสังคมได้รับการกล่าวถึง ได้แก่ นโยบายด้านขนส่ง ที่อยู่อาศัย ด้านการศึกษา การกระจายรายได้ เป็นต้น

2.3) การกำหนดเป้าหมายสุขภาพแห่งชาติ

ประเทศออสเตรเลียมีการกำหนดเป้าหมายเพื่อสุขภาพ 2 ครั้ง เพื่อพัฒนาภาวะสุขภาพของชาวออสเตรเลีย และลดความไม่เป็นธรรมด้านสุขภาพ (Nutbeam and Wise, 1996)

ครั้งแรกดำเนินการเมื่อปี พ.ศ. 2531 ได้ตั้งจุดมุ่งหมายและเป้าหมายสุขภาพไว้ 3 ด้าน (20 Goals 65 Targets) ได้แก่ เน้นกลุ่มประชากรที่ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สาเหตุการป่วยการตายที่สำคัญ โรค/ภาวะที่เกิดจากปัจจัยเสี่ยงต่างๆ และจัดอันดับความสำคัญ 5 อันดับแรกคือ การควบคุมโรค ความดันโลหิตสูง การส่งเสริมโภชนาการ การป้องกันการบาดเจ็บ สุขภาพผู้สูงอายุ และการป้องกันโรคมะเร็ง มาตรการส่วนใหญ่เป็นมุมมองด้านการแพทย์ ยังมุ่งเป้าหมายไปที่กลุ่มโรค เป็นมาตรการภายในระบบสาธารณสุข มากกว่ามาตรการระหว่างสาขา

ต่อมามีการกำหนดเป้าหมายสุขภาพครั้งที่สอง เมื่อ พ.ศ. 2536 โดยให้ความสำคัญต่อปัจจัยอื่นนอกเหนือจากการแพทย์แบบชีวภาพ (Biomedical Factors) ให้ความสำคัญต่อกระบวนการปรับเปลี่ยนระบบสุขภาพมากขึ้น เปิดโอกาสให้หน่วยงานรัฐบาล หน่วยงานอื่นที่ไม่ใช่รัฐบาล องค์กรพัฒนาเอกชน และประชาชน/ผู้สนใจมาร่วมกันกำหนดเป้าหมาย จุดมุ่งหมายและเป้าหมายทางสุขภาพที่ดั่งใหม่ (ชุดที่ 2) มี 4 ด้าน ได้แก่ 1) การตายและการป่วยที่ป้องกันได้ 2) วิถีชีวิตเพื่อสุขภาพและปัจจัยเสี่ยง 3) ความรู้และทักษะด้านสุขภาพ และ 4) สิ่งแวดล้อมที่เอื้อต่อสุขภาพ

2.4) สร้างกลไก/องค์กรระดับชาติเพื่อนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

2.4.1) การกำหนดให้มีมาตรการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย (Health Impact Assessment) ในโครงการลงทุนขนาดใหญ่

นโยบายและโครงการพัฒนาจำนวนมากมีผลกระทบสุขภาพในบางกรณี โครงการที่มีประโยชน์ต่อสุขภาพอย่างชัดเจน บางครั้งก็มีผลเสียต่อสุขภาพอย่างคาดคิดไม่ถึง (World Bank, 1997)

การออกกำลังกายนำมาซึ่งการรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย (Health Impact Statement) น่าจะเป็นกลไกสำคัญที่สามารถใช้หยุดยั้งนโยบายสาธารณะที่อาจเป็นอันตรายต่อสุขภาพได้ คล้ายกับการรายงานการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อม

การรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพอนามัยเป็นเครื่องมือของรัฐบาลเพื่อใช้ตรวจสอบนโยบายสาธารณะที่กำหนดโดยหน่วยงานนอกภาคสาธารณสุขก่อนพิจารณาอนุมัติโครงการ โดยเปิดโอกาสให้นักวิชาการสาธารณสุขที่มีความเชี่ยวชาญได้ศึกษาและตรวจสอบว่าจะไม่เกิดผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนจากโครงการดังกล่าว

ในออสเตรเลีย การรายงานการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพอนามัย จะถูกรวมอยู่กับการรายงานการประเมินคุณภาพสิ่งแวดล้อม เพราะให้ความสำคัญกับประเด็นด้านสุขภาพของประชาชนมากพอๆกับมิติทางสังคมและสิ่งแวดล้อม นอกจากนั้นการรวมรายงานทั้งสองเข้าด้วยกัน อาจจะช่วยให้การอนุมัติโครงการมีความโปร่งใสมากขึ้น

2.4.2) การกำหนดระบบภาษีเพื่อสุขภาพ

มีการกำหนดมาตรการภาษีสรรพสามิต เพื่อนำรายได้ส่วนนี้สนับสนุนกองทุนส่งเสริมสุขภาพ เพื่อดำเนินกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมสุขภาพให้ประชาชนในหลายประเทศ ตัวอย่างเช่น

VicHealth ตั้งขึ้นโดยกฎหมาย (Tobacco act 1987) รายได้มาจากเงินภาษีอากร เรียกว่า ภาษีส่งเสริมสุขภาพ ซึ่งเก็บมาจากฐานภาษีบุหรี่ ภาษีนี้นเป็นส่วนหนึ่งของภาษีใบอนุญาตค้าบุหรี่ของรัฐ วิคตอเรีย ประเทศออสเตรเลีย (Victorian License Fee)

Western Australia Health Promotion Foundation ตั้งขึ้นโดยกฎหมาย (Tobacco Control 1993) มีรายได้จากเงินภาษีสรรพสามิตบุหรี่ที่กั้นไว้โดยเฉพาะ เงินที่รัฐบาลให้เป็นครั้งคราว และเงินอื่นๆ ที่มูลนิธิรับมา หรือหาได้โดยชอบด้วยกฎหมาย

Health Sponsorship Council (New Zealand) ตั้งขึ้นโดยกฎหมาย (Smoke-free Environment Act 1990) รายได้มาจากงบประมาณอุดหนุนประจำปี เน้น 3 โครงการหลักที่เป็นปัญหาสุขภาพ คือ ไม่สูบบุหรี่ในที่วัยรุ่นชายชาวเมารีและบุคคลทั่วไป ลดอุบัติเหตุจากรถและต่อต้านโรคมะเร็งผิวหนังจากแสงแดด (Smoke-free , Stress-skills, Sunsmart)

Finland มีปัญหาควบคุมการสูบบุหรี่ เพื่อส่งเสริมสุขภาพและได้ออกกฎหมาย (Tobacco Control Act; 1976) กำหนดให้จัดตั้งกองทุน Health Education Fund โดยรัฐจัดสรรเงินงบประมาณจากรายได้ภาษีสรรพสามิตในอัตราที่แน่นอน

California of the US

มีการจัดกิจกรรมส่งเสริมสุขภาพภายใต้กฎหมาย California Tobacco Tax and Health Promotion Act 1988 มีการจัดตั้งกองทุน Cigarettes and Tobacco Products surtax Fund ซึ่งเป็นเงินจากภาษีพิเศษที่จัดเก็บจากผู้จำหน่ายบุหรี่และผลิตภัณฑ์ยาสูบ

2.4.3) การจัดตั้งมูลนิธิเพื่อเป็นแหล่งทุนอุดหนุนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ

รัฐบาลในระดับรัฐของออสเตรเลียจัดตั้งมูลนิธิเป็นแหล่งทุนอุดหนุนการดำเนินงานส่งเสริมสุขภาพ โดยเป็นองค์กรที่มีกฎหมายรองรับ มีโครงสร้างบริหารงานคล่องตัวแบบเอกชน อยู่ภายใต้การกำกับของรัฐในรูปคณะกรรมการ หน้าที่หลักคือการวางแผนสนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรอื่นทั้งภาครัฐและเอกชน

2.5) กำหนดยุทธศาสตร์สุขภาพแห่งชาติ

2.5.1) กำหนดยุทธศาสตร์ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมสุขภาพ

ออสเตรเลียใช้ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสุขภาพเป็นหัวหอกในการพัฒนา มีการกำหนดยุทธศาสตร์สุขภาพของชนพื้นเมือง นโยบายสุขภาพสตรี อนามัยชนบท จัดตั้งองค์กรระดับชาติรับผิดชอบประสานงาน

2.5.2) มุ่งเน้นการปฏิบัติการร่วมกันกับหน่วยงานสาขาอื่นๆ

รัฐบาลกลางแคนาดากำหนดกลยุทธ์ที่เน้นการปฏิบัติการร่วมกันกับหน่วยงานอื่นๆ มีขอบข่ายกว้างขวางในการแก้ไขปัญหามีการดำเนินการนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ

1.7 รูปแบบของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพจากการผลักดันโดยรัฐบาลท้องถิ่น

- 1) แคนาดา รัฐบริติชโคลัมเบียของแคนาดา มีการสร้างเครื่องมือและจัดตั้งองค์กรสำหรับผลักดันและสนับสนุนนโยบายสาธารณะ สร้างกระบวนการเชื่อมโยงการประเมินผลกระทบด้านสุขภาพ มีการสร้างโครงการส่งเสริมสุขภาพในระดับเขตปกครองให้เข้มแข็ง
- 2) สเปน ในปี ค.ศ. 1990 ชุมชนบาเลนเซีย สเปน ได้เริ่มทำแผนงาน-โครงการ เพื่อบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า โดยมีการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ ที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย
- 3) โครงการเมืองน่าอยู่ (Healthy City Project) WHO ได้ผลักดันให้มีการสร้างนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพในระดับท้องถิ่น เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับท้องถิ่น มีการดำเนินโครงการเมืองน่าอยู่หรือเมืองสุขภาพดี เน้นให้เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องมีส่วนร่วมในลักษณะพหุภาคี เพื่อร่วมกันดำเนินนโยบายเพื่อส่งเสริมสุขภาพ

เงื่อนไขแห่งความสำเร็จของโครงการคือ

- มีการวางแผนที่ดี
- แนวคิดและวิธีดำเนินการชัดเจน
- เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและพหุภาคี
- เสริมสร้างเครือข่ายสนับสนุนระดับชาติ
- สร้างกลไกประสานงานกับภาคีอื่นๆ
- ส่งเสริมให้มีองค์กรระหว่างประเทศ

1.8 รูปแบบของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพจากการผลักดันในระดับสถาบัน

นอกจากนโยบายสาธารณะที่กำหนดโดยรัฐบาลแล้ว นโยบายอีกจำนวนมากที่กำหนดโดยองค์กรและสถาบัน ส่งผลต่อความเป็นอยู่ของสมาชิก ขณะเดียวกันก็ยังส่งผลต่อคนที่อยู่ในชุมชน แม้ว่า จะไม่ได้ปฏิสัมพันธ์โดยตรงก็ตาม วิธีสร้างนโยบายสาธารณะในระดับสถาบันแตกต่างกันไปตาม สถาบัน

1.9 รูปแบบของนโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพจากการผลักดันโดยชุมชน

1) การรณรงค์การออกเสียงเลือกตั้งเพื่อสุขภาพ “Vote For Health”

กิจกรรมนี้มุ่งส่งเสริมให้ข้อมูลแก่ประชาชนว่าควรเลือกผู้บริหารท้องถิ่นอย่างไร และ วิพากษ์ถึงบทบาทของผู้บริหารท้องถิ่นในการส่งเสริมสุขภาพดีของประชาชนในชุมชน ตลอดจนตีแผ่ ข้อมูลว่าผู้สมัครแต่ละคนมีทัศนคติต่อเรื่องสุขภาพอย่างไร ซึ่งเกิดขึ้นในรัฐออสเตเลียได้

2) นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ โดยชุมชนและองค์กรเอกชน (Health Action)

Health Action เป็นองค์กรที่เริ่มในนิวซีแลนด์ เพื่อสร้างสิ่งแวดล้อมบรรยากาศทาง สังคมและการเมืองที่สนับสนุนการมีสุขภาพดี และกลุ่มต่างๆ ที่สนใจปัญหาในระดับท้องถิ่น องค์กรนี้ ปรับเปลี่ยนวิธีการส่งเสริมสุขภาพ โดยหันมาจัดการโรคมะเร็งผิวหนังที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ และลดการใช้ กลอโรฟลูออโรคาร์บอนที่ชัดเจน ป้องกันการทำลายโอโซน

1.10 ตัวอย่างการพัฒนานโยบายท้องถิ่นเพื่อความอยู่ดีมีสุขของชุมชน

“นโยบายสาธารณะ คือ ทิศทาง หรือแนวทางที่สังคมโดยรวมเห็นว่า เชื่อว่าควรจะดำเนินการ ในทิศทางนั้น” ตัวอย่างนโยบายท้องถิ่น เช่น นโยบายเพิ่มรายได้เกษตรกร เช่น โครงการพักชำระหนี้ โครงการกองทุนหมู่บ้าน นโยบายลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร เช่น โครงการเกษตรอินทรีย์ โครงการปลูกผักปลอดสารพิษ นโยบายส่งเสริมอาชีพชุมชน เช่น แผนงานส่งเสริมอาชีพชุมชน โครงการกระถางดอกไม้ โครงการหนึ่งผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบล

นโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่นควรมีลักษณะดังนี้

ควรรวมกลุ่มทุกกลุ่มที่เกี่ยวข้อง มีการสอบถามข้อมูลความต้องการจากชาวบ้านการคิดทำแผน ยุทธศาสตร์กลุ่มจังหวัด โดยผู้ว่าราชการจังหวัด ซึ่งรวมกลุ่มหัวหน้าส่วนราชการทุกระดับ นายกอบจ. เทศบาล อบต. เพื่อต้องการใช้ช่วยกันคิดว่าต้องการให้จังหวัดเป็นอย่างไรบ้าง เช่น กลุ่มจังหวัด มหาสารคาม กาฬสินธุ์ ขอนแก่น มีวิสัยทัศน์ต้องการสร้างโกดังเก็บข้าวที่มหาสารคาม นำข้าวมาจาก ร้อยเอ็ด โครงการขนส่งโดยรถจะให้จังหวัดขอนแก่นเป็นจุดค้าขาย ผ่านไปยังด่านคานัง ซึ่งความ คิดเห็นส่วนใหญ่มาจากหัวหน้าส่วนราชการ แต่เมื่อถามจากชาวบ้าน พบว่าต้องการให้ลดดินเค็ม ซึ่ง ขัดแย้งกันมาก ดังนั้นนายกที่อยู่ในส่วนราชการอิสระ จึงควรเสนอแนะสิ่งที่ดีกว่า ตรงกับความต้องการ เพราะนโยบายสาธารณะเปลี่ยนแปลงได้ ยกเลิกได้ถ้า หากไม่มีคนต้องการ

ลักษณะนโยบายสาธารณะที่ดี คือ ตรงความต้องการ ชุมชนมีส่วนร่วม มีความเป็นไปได้โดยศักยภาพของตนเองจากความต้องการของแต่ละพื้นที่ ซึ่งมีความแตกต่างกันทางทรัพยากร สามารถปรับเปลี่ยนได้เสมอ ควรให้มีลักษณะที่เกิดเจ้าภาพร่วม อย่าให้อบต.เป็นเจ้าภาพเพียงคนเดียว ชาวบ้านควรจะเป็นเจ้าภาพเอง ร่วมคิด ร่วมทำ เรียนรู้ไปพร้อมกันระหว่างเจ้าหน้าที่เกี่ยวข้องและชาวบ้าน สำเร็จล้มเหลวเรียนรู้ร่วมกัน จึงจะเป็นชุมชนที่ยั่งยืน

ประเด็นต่างๆ โดยสรุป ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายสาธารณะระดับท้องถิ่น มีดังนี้

1) จุดกำเนิดนโยบาย นโยบายเกิดจากวิสัยทัศน์ (ความฝันร่วมกันที่เป็นจริงได้) ให้พิจารณาเรื่องคุณค่าและความเชื่อ

2) ควรคำนึงถึงที่มาของนโยบาย

อาจมาจากการคิดคนเดียว (วิสัยทัศน์เดียว) ถูกต้อง แต่อาจไม่ถูกใจชุมชน หากมาจากกลุ่มคนคิด ถูกต้อง ถูกใจ แต่อาจไม่ตรงหลายคนร่วมคิด ถูกต้อง ถูกใจ ตรงความต้องการ นโยบาย (ประกอบด้วย แผนงาน โครงการต่างๆ) ที่ชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล ร่วมรับผิดชอบ วิธีการผลิต นโยบายที่ดี มีกระบวนการจัดทำแผนชุมชนที่ดี โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง (ต่างหมู่บ้าน ต่างใจ ต่างฐานทรัพยากร) ชุมชนเป็นศูนย์กลาง และชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง

2.1) ลักษณะของแผนชุมชนที่ดี ประกอบด้วย

1. การใช้ฐานทุนทางสังคม
2. เป็นทุนทางวัฒนธรรม
3. ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น
4. ใช้ทรัพยากรท้องถิ่น

3) กำหนดบทบาท ที่เสนอต่อ อบต.

อบต. ควรเป็น แกนกลาง ชุมชน สร้างกระบวนการผลิตนโยบาย ควรมีกระบวนการผลิตโดยการเชิญชวน ชุมชน นักวิชาการ นักพัฒนา ร่วมกำหนดวิสัยทัศน์ ทิศทางการพัฒนา อบต. ผลลัพธ์หลัก (ใหญ่) คือ นโยบายที่มีมาจาก ฐานความต้องการชุมชน (โดนใจ) การแปลง นโยบายสู่แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ที่ชุมชนร่วมปฏิบัติ “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผล ร่วมฉลอง”

บทที่ 2

โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

บทที่ 2

โครงสร้างและบทบาทหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

2.1 โครงสร้างองค์การบริหารส่วนตำบล

จากกฎหมายการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น รัฐบาลได้ทำการออกพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ฉบับที่ 3 แก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. 2542 โดยให้สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบลมีฐานะเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่น (ม.43) ประกอบด้วย

1) สภาองค์การบริหารส่วนตำบล อบต. (ม.45) มีสมาชิกสภา อบต. หมู่บ้านละ 2 คน ในกรณี อบต. ที่มี 2 หมู่บ้าน มีสมาชิกหมู่บ้านละ 3 คน ถ้ามี 1 หมู่บ้าน มีสมาชิกได้ 6 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี นับตั้งแต่วันเลือกตั้ง มีประธาน อบต. 1 คน รองประธานสภา อบต. 1 คน ซึ่งสภาเลือกจากสมาชิก โดยให้นายอำเภอแต่งตั้ง มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี และมีเลขานุการสภา อบต. 1 คน ซึ่งเลือกจากสมาชิก

2) ประธานกรรมการองค์การบริหารส่วนตำบล 1 คน กรรมการบริหาร 2 คน ซึ่งสภาเลือกจากสมาชิก เสนอให้นายอำเภอแต่งตั้ง มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี ปลัด อบต.เป็นเลขานุการ วาระการดำรงตำแหน่ง 4 ปี

3) พนักงานส่วนตำบล (ม.72) คือบุคคลซึ่งได้รับการบรรจุ และแต่งตั้งตามพระราชกฤษฎีการะเบียบพนักงานส่วนตำบล พ.ศ. 2539 โดยปฏิบัติหน้าที่ใน องค์การบริหารส่วนตำบล ได้รับเงินเดือนจากงบประมาณหมวดเงินเดือน ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตามกรอบอัตราค่าจ้างคือ อบต. ชั้น 1 จำนวน 21 ตำแหน่ง อบต. ชั้น 2 จำนวน 12 ตำแหน่ง อบต. ชั้น 3 จำนวน 6 ตำแหน่ง อบต. ชั้น 4 จำนวน 4 ตำแหน่ง อบต. ชั้น 5 จำนวน 3 ตำแหน่ง และ อบต.แต่ละชั้นจะต้องมีตำแหน่งปลัด อบต. 1 ตำแหน่ง หัวหน้าส่วนโยธา 1 ตำแหน่ง และหัวหน้าส่วนการคลัง 1 ตำแหน่ง

โครงสร้าง อบต. ตาม พรบ.สภาตำบล และ อบต. (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2542 เป็นโครงสร้างที่เปลี่ยนแปลงจาก พรบ.สภาตำบล และ อบต. พ.ศ. 2537 คือ เดิมคณะกรรมการบริหาร อบต. มี 7 คน เปลี่ยนแปลงเหลือเพียง 4 คน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลไม่ใช่กำนัน ในปี พ.ศ. 2546 ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542 มาตรา 39 เป็นบทเฉพาะกาล 3 มาตรา ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 120 ประเภท ก ฉบับกฤษฎีกา ตอนที่ 55 ก วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ.2546 เป็นฉบับที่ 4 แก้ไขเพิ่มเติม ปี พ.ศ. 2546 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 18 มิถุนายน พ.ศ. 2546 เป็นต้นไป มีประเด็นสำคัญโดยสรุปดังนี้

- 1) เปลี่ยนชื่อ "คณะกรรมการบริหารส่วนตำบล" เป็น "คณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล"

- 2) เปลี่ยนชื่อ "ประธานกรรมการบริหาร" เป็น "นายกองค์การบริหารส่วนตำบล"
- 3) เปลี่ยนชื่อ "กรรมการบริหาร" เป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล"
- 4) เปลี่ยนชื่อ "ข้อบังคับตำบล" เป็น "ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล"
- 5) ยกเลิกบทบัญญัติที่ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นเลขานุการคณะกรรมการบริหาร และไม่มีบทบัญญัติใดกำหนดที่มาของเลขานุการคณะผู้บริหารไว้
- 6) แก้ไขเพิ่มเติมคุณสมบัติผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งสมาชิกสภาตำบลตามมาตรา 9 (1) เป็น "มีสัญชาติไทยโดยกำเนิด และมีอายุไม่ต่ำกว่ายี่สิบห้าปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง" ซึ่งเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลตามมาตรา 47 ทวิ (1) ด้วย
- 7) แก้ไขเพิ่มเติมลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกองค์การบริหาร ส่วนตำบลอีก 2 ข้อ คือ
 - (1) ไม่เป็นผู้อยู่ระหว่างต้องห้ามหรือคัดสิทธิมิให้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือ เสี่ยงสิทธิตามที่กฎหมายบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย
 - (2) ไม่เคยเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น ซึ่งราษฎรลงคะแนนเสียง ให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นและยังไม่พ้นกำหนดห้าปีนับแต่วันที่พ้นจากตำแหน่งครั้งสุดท้ายจนถึงวันเลือกตั้ง
- 8) แก้ไขเพิ่มเติม ให้ประธานสภาและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ดำรงตำแหน่งจนครบอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล หรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- 9) แก้ไขเพิ่มเติม ให้นายองค์การบริหารส่วนตำบลรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและพนักงานส่วนตำบล ซึ่งนายกองค์การบริหารส่วนตำบลแต่งตั้ง มีอำนาจเปรียบเทียบคดีละเมิด ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลได้ เมื่อได้เสียค่าปรับแล้วตามที่ได้เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับตั้งแต่วันที่มีการเปรียบเทียบ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา
- 10) แก้ไขเพิ่มเติม ให้องค์การบริหารส่วนตำบลอาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อใช้บังคับในตำบลได้เท่าที่ไม่ขัดต่อกฎหมายหรืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ในการนี้จะกำหนดค่าธรรมเนียมที่จะเรียกเก็บและกำหนดโทษปรับผู้ฝ่าฝืนด้วยก็ได้ แต่มิให้กำหนดโทษปรับเกิน หนึ่งพันบาท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น
- 11) แก้ไขเพิ่มเติม ให้นายอำเภอพิจารณาอนุมัติข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมขององค์การบริหารส่วนตำบลให้แล้วเสร็จ

ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบัญญัติดังกล่าว ถ้านายอำเภอไม่อนุมัติต้องแจ้งเหตุผลและส่งคืนสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อพิจารณาทบทวนร่างข้อบัญญัตินั้นใหม่ หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้ว นายอำเภอพิจารณาไม่แล้วเสร็จให้ถือว่านายอำเภออนุมัติร่างข้อบัญญัติดังกล่าว

- 12) แก้ไขเพิ่มเติม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณาร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมสภาองค์การบริหารส่วนตำบลมีมติยืนยัน และนายอำเภอได้ส่งให้พิจารณาให้แล้วเสร็จภายใน 15 วัน ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับร่าง ข้อบัญญัตินั้นให้ส่งไปยังนายอำเภอเพื่อลงชื่ออนุมัติ ถ้าไม่เห็นชอบด้วยให้ร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป หากพ้นกำหนดเวลาดังกล่าวแล้วยังพิจารณาไม่เสร็จให้ถือว่าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัตินั้น
- 13) ให้ประธานสภาและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับอยู่ในตำแหน่งต่อไปจนกว่าจะครบอายุของสภาองค์การบริหารส่วนตำบลหรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- 14) ให้ประธานกรรมการบริหารและกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ก่อนวันที่พระราชบัญญัติใช้บังคับอยู่ในตำแหน่งต่อไป และให้ถือว่าประธานกรรมการบริหารเป็นนายกองค์การบริหารส่วนตำบลและกรรมการบริหารเป็นรองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล ดังแสดงในรูปที่ 2

กรอบอัตรากำลังและการแบ่งชั้นของ อบต.

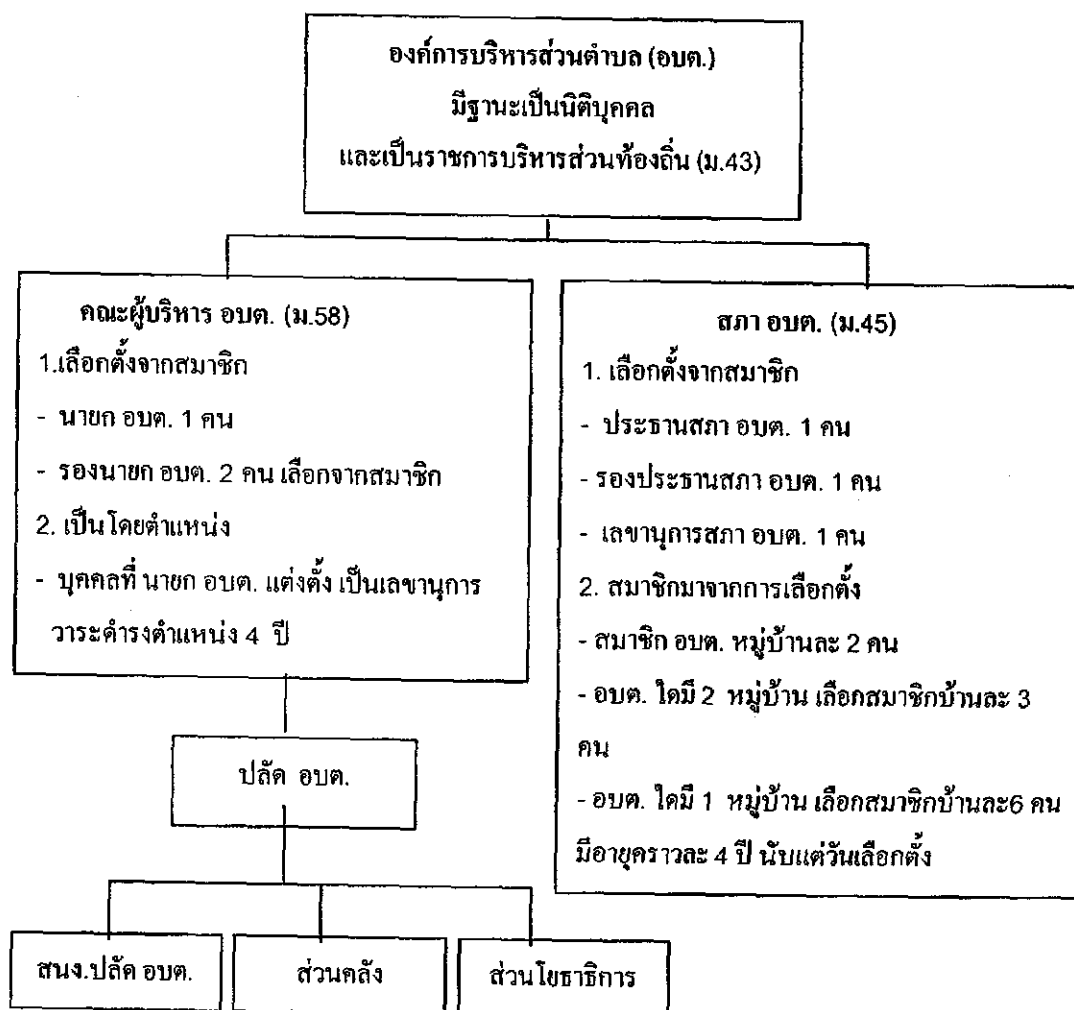
การกำหนดกรอบอัตรากำลังขึ้นอยู่กับ การแบ่งชั้นของ อบต. ซึ่งมีทั้งหมดห้าชั้น ตั้งแต่ชั้นหนึ่งถึงห้า เนื่องจากองค์การบริหารส่วนตำบลแต่ละแห่งมีศักยภาพแตกต่างกัน โดยเฉพาะในเรื่องของรายได้จากการจัดเก็บและโอนมาจากผู้จัดเก็บอื่นหรือหน่วยงานรัฐในพื้นที่ โดยไม่รวมเงินอุดหนุนที่รัฐบาลจัดสรรให้เท่าๆ กันทุก อบต. ไม่ว่าจะเป็น อบต.ชั้นใด ฉะนั้น อัตรากำลังพนักงาน ส่วนตำบลต้องมีความเหมาะสมกับรายได้และปริมาณงานของ อบต.ต่างๆ จึงดำเนินการจัดแบ่งชั้น อบต. ออกเป็น 5 ชั้น ดังตารางที่ 1

ในปัจจุบัน ได้แบ่ง อบต. เป็น อบต.ขนาดใหญ่ คือ อบต.ชั้น 1 อบต.ขนาดกลาง ได้แก่ อบต.ชั้น 2 และ 3 สำหรับ อบต.ขนาดเล็ก ได้แก่ อบต.ชั้น 4 และ 5

ตารางที่ 1 แสดงการแบ่งชั้นและกรอบอัตรากำลังของ อบต.

ชั้นของ อบต.	เกณฑ์รายได้	กรอบอัตรากำลัง
1	20 ล้านบาทขึ้นไป	21
2	12 – 20 ล้านบาท	12
3	6 – 12 ล้านบาท	6

ชั้นของ อบต.	เกณฑ์รายได้	กรอบอัตรากำลัง
4	3 – 6 ล้านบาท	4
5	ไม่เกิน 3 ล้านบาท	3

รูปที่ 2 แสดงโครงสร้าง อบต. ตาม พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2546

2. หน้าที่ของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล

- 2.1 บริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ให้เป็นไปตามมติข้อบัญญัติและแผนพัฒนาตำบล และรับผิดชอบ การบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล ต่อสภาองค์การบริหารส่วนตำบล
- 2.2 จัดทำแผนพัฒนาตำบล และงบประมาณรายจ่ายประจำปี เพื่อเสนอให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล พิจารณาให้ความเห็นชอบ

2.3 รายงานการปฏิบัติงาน และการใช้จ่ายเงินให้สภาองค์การบริหารส่วนตำบล ทราบอย่างน้อยปีละสองครั้ง

2.4 ปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ตามที่ได้รับมอบหมาย

3. หน้าที่ของสภาองค์การบริหารส่วนตำบล

3.1 ให้ความเห็นชอบแผนพัฒนา อบต. เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนตำบล

3.2 พิจารณา และให้ความเห็นชอบในร่างข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบล ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี และร่างข้อบัญญัติงบประมาณ รายจ่ายเพิ่มเติม

3.3 ควบคุมการปฏิบัติงานของคณะกรรมการบริหาร ให้เป็นไปตามนโยบาย และแผนพัฒนา ตำบล ข้อ 1 และกฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับของทางราชการ

4. อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล

ตามพระราชบัญญัติสภาตำบล และองค์การบริหารส่วน ตำบล พ.ศ.2537 และ แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2546

4.1 พัฒนาดำบลทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (มาตรา 66)

4.2 มีหน้าที่ต้องทำตามมาตรา 67 ดังนี้

- 1) จัดให้มีและบำรุงทางน้ำและทางบก
- 2) การรักษาความสะอาดของถนน ทางน้ำ ทางเดินและที่สาธารณะ รวมทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล
- 3) ป้องกันโรคและระงับโรคติดต่อ
- 4) ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
- 5) ส่งเสริมการศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม
- 6) ส่งเสริมการพัฒนาสตรี เด็กและเยาวชน ผู้สูงอายุและพิการ
- 7) คุ้มครอง ดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 8) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่นและวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น
- 9) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่ทางราชการมอบหมาย

4.3 หน้าที่ที่อาจจะทำกิจกรรมในเขต อบต. ตามมาตรา 68 ดังนี้

- 1) ให้มีน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภคและการเกษตร
- 2) ให้มีและบำรุงไฟฟ้าหรือแสงสว่างโดยวิธีอื่น

- 3) ให้มีและบำรุงรักษาทางระบายน้ำ
- 4) ให้มีและบำรุงสถานที่ประชุม การกีฬา การพักผ่อนหย่อนใจและสวนสาธารณะ
- 5) ให้มีและส่งเสริมกลุ่มเกษตรกร และกิจการสหกรณ์
- 6) ส่งเสริมให้มีอุตสาหกรรมในครอบครัว
- 7) บำรุงและส่งเสริมการประกอบอาชีพ
- 8) การคุ้มครองดูแลและรักษาทรัพย์สินอันเป็นสาธารณสมบัติของแผ่นดิน
- 9) หาผลประโยชน์จากทรัพย์สินของ อบต.
- 10) ให้มีตลาด ท่าเทียบเรือ และท่าข้าม
- 11) กิจการเกี่ยวกับการพาณิชย์
- 12) การท่องเที่ยว
- 13) การผังเมือง

นอกจากการปฏิบัติตามพระราชบัญญัติกำหนดแล้ว ขั้นตอนการกระจายอำนาจได้ให้อำนาจแก่องค์กรปกครองท้องถิ่น พ.ศ.2542 มีอำนาจและหน้าที่ในการจัดระบบการบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเองตามมาตรา 16 ดังนี้

1. การจัดทำแผนพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง
2. การจัดให้มี และบำรุงรักษาทางบกทางน้ำ และทางระบายน้ำ
3. การจัดให้มีและควบคุมตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และที่จอดรถ
4. การสาธารณูปโภค และการก่อสร้างอื่นๆ
5. การสาธารณูปการ
6. การส่งเสริม การฝึก และการประกอบอาชีพ
7. คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
8. การส่งเสริมการท่องเที่ยว
9. การจัดการศึกษา
10. การสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และด้อยโอกาส
11. การบำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดี
12. การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัด และการจัดการเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
13. การจัดให้มี และบำรุงรักษาสถานที่พักผ่อนหย่อนใจ
14. การส่งเสริมกีฬา
15. การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาค และสิทธิเสรีภาพของประชาชน
16. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของราษฎรในการพัฒนาท้องถิ่น
17. การรักษาความสะอาด และความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
18. การกำจัดมูลฝอย สิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย

19. การสาธารณสุข การอนามัยครอบครัว และการรักษาพยาบาล
20. การจัดให้มี และควบคุมสุสาน และฌาปนสถาน
21. การควบคุมการเลี้ยงสัตว์บกและสัตว์ปีก
22. การจัดให้มี และควบคุมการฆ่าสัตว์
23. การรักษาความปลอดภัย ความเป็นระเบียบเรียบร้อย และการอนามัย โรงมหรสพ และสาธารณสถานอื่นๆ
24. การจัดการ การบำรุงรักษา และการใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดินทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
25. การผังเมือง
26. การขนส่ง และการวิศวกรรมจราจร
27. การดูแลรักษาที่สาธารณะ
28. การควบคุมอาคาร
29. การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
30. การรักษาความสงบเรียบร้อย การส่งเสริมและสนับสนุนการป้องกันและรักษาความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน
31. กิจอื่นใด ที่เป็นผลประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด

สรุปภารกิจและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล ตาม พรบ.สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 4 พ.ศ. 2546 มีอำนาจหน้าที่เหมือนเดิมเกือบทั้งหมด มีการปรับปรุงแก้ไขบางส่วน แต่ยึดหลักการในการบำบัดทุกข์บำรุงสุข และพัฒนาตำบลในด้านสังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในการดำเนินการตามอำนาจหน้าที่นั้น องค์การบริหารส่วนตำบลอาจออกข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อบังคับใช้กับประชาชนในตำบลได้ โดยกำหนดโทษปรับแก่ผู้ฝ่าฝืนได้ ส่วนความรับผิดชอบการบริหาร เป็นของคณะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล โดยความรับผิดชอบให้เป็นไปตามมติสภาองค์การบริหารส่วนตำบล ประธานองค์การบริหารส่วนตำบลจะเป็นผู้แทนองค์การบริหารส่วนตำบล และมีพนักงานส่วนตำบลเป็นผู้ปฏิบัติงานประจำ และสามารถร้องขอให้ข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐไปดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการชั่วคราว เพื่อเกิดประโยชน์แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล และสามารถปฏิบัติกิจการนอกเขตองค์การบริหารส่วนตำบลร่วมกับหน่วยงานได้

5. แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล

จากที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (Constitution Rights) พุทธศักราช 2540 (สมศักดิ์ ชัยพิพัฒน์, 2544) ได้กล่าวถึง สิทธิมนุษยชน (Universal Declaration of Human Rights) มีสาระสำคัญของรัฐธรรมนูญฉบับนี้ คือ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองและตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐเพิ่มมากขึ้น ปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีประสิทธิภาพประสิทธิภาพ และมีคุณภาพมากขึ้น มีการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น และจัดระบบงานภาครัฐให้มีประสิทธิภาพเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ตลอดจนคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมวดที่ 9 การปกครองส่วนท้องถิ่น มีเจตนารมณ์ของกฎหมายที่ส่งเสริมให้ราษฎรได้มีส่วนร่วมในการจัดกิจการส่วนท้องถิ่นของตน ตั้งแต่มาตรา 282 ถึง มาตรา 290 โดยมีสาระสำคัญและอำนาจอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงินและการคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเอง โดยเฉพาะ โดยคำนึงถึงการกระจายอำนาจเพิ่มขึ้นให้แก่ท้องถิ่น

นอกจากมาตราดังกล่าวนี้นี้ มาตรา 79 ยังได้บัญญัติให้รัฐต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบำรุงรักษา และคุ้มครองคุณภาพสิ่งแวดล้อมตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตลอดจนควบคุมและกำจัดมลพิษที่มีผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย และคุณภาพชีวิตของ ประชาชน

ในมาตรา 56, 58 และ 59 รัฐธรรมนูญได้บัญญัติสิทธิของบุคคลที่จะมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและชุมชน ในการคุ้มครอง ส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมเพื่อการดำรงชีวิตอย่างปกติอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อสุขภาพอนามัย หรือสวัสดิภาพหรือคุณภาพชีวิตของตนเอง ย่อมได้รับการคุ้มครอง และมีสิทธิที่จะได้รับข้อมูลข่าวสาร คำชี้แจงและเหตุผลจากหน่วยงานทั้ง ภาครัฐและเอกชน รัฐวิสาหกิจหรือราชการส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งก่อนการอนุญาตหรือดำเนินโครงการหรือกิจกรรมใดที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน หรือส่วนได้ส่วนเสียสำคัญอื่นที่เกี่ยวกับประชาชนหรือชุมชน และมีสิทธิแสดงความคิดเห็นของตนในเรื่อง ดังกล่าว

นอกจากนี้แล้วในส่วนของเอกสาร งานวิจัยอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง มีผู้วิจัยและศึกษา ผู้วิจัยจึงได้รวบรวมผลการวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

ปรีชา เรืองจันทร์ (2538 : อ้างถึงใน อนุรักษ์ สิงห์ชัย , 2545) ได้กล่าวถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองตนเองแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ดังนี้

1. เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งอยู่ในฐานะตัวแทนของประชาชนในพื้นที่ องค์การบริหารส่วนตำบล
2. เป็นผู้ใช้สิทธิเลือกตั้งโดยการไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกผู้สมัครสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล

3. การจัดตั้งกลุ่มสนใจ ในลักษณะกลุ่มผลประโยชน์อันเป็นพื้นฐานของพรรคการเมือง ในโอกาสต่อไป เพื่อเป็นการรวมกลุ่มพิทักษ์สิทธิความชอบธรรมในท้องถิ่น

4. สร้างกระแสสาธารณะ เป็นลักษณะกลุ่มวิพากษ์หรือการวิจารณ์ภายในหมู่บ้าน เป็นการคัดค้านหรือสนับสนุนการดำเนินงานของฝ่ายบริหารท้องถิ่น เพื่อปรับทิศทางการบริหารให้สนองตอบได้ตรงความต้องการของประชาชน

5. การตรวจสอบสาธารณะ เป็นการตรวจสอบทั่วไปโดยประชาชนช่วยกันตรวจสอบการดำเนินงานของฝ่ายบริหารอย่างสม่ำเสมอ กอปรทั้งหากไม่ตรงความต้องการของชุมชนหรือผิดทำนองครองธรรม แต่การตรวจสอบเป็นรูปแบบของการลอมซอม ชี้นะ และค่อยเป็นค่อยไปเป็นลักษณะไม่เป็นทางการมากกว่าทางการ เพราะเนื่องจากลักษณะสังคมชนบทเป็นแบบปฐมนิคมมากกว่าทุติยภูมิ

6. เข้าร่วมรับฟังการประชุมของฝ่ายบริหารและฝ่ายนิติบัญญัติในโอกาสอันสมควรที่ไม่ใช่เรื่องลับ เพื่อให้ประชาชนได้รับรู้แล้วแก้ไขอย่างถูกต้อง

7. การร้องทุกข์ ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 นั้นองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นนิติบุคคลมีอำนาจเบ็ดเสร็จ ดังนั้นการแก้ไขปัญหาร้องทุกข์ให้แก่ประชาชนจึงเป็นภารกิจหลัก โดยมีผู้บริหารคอยดูแลบำบัดทุกข์บำรุงสุขของประชาชนในพื้นที่

8. การพัฒนาพื้นที่ตรงจุดมุ่งหมาย การกำหนดแผนระยะสั้นและระยะยาวควรมีประกาศอย่างกว้างขวางให้สามารถตรวจสอบได้

9. การเสียภาษีต่างๆ ประชาชนจะมีส่วนร่วมในการรับทราบวิธีการกำหนดอัตราค่าธรรมเนียมสิ่งใดควรเก็บสูงหรือควรลดภาษีกรณีจำเป็น

10. ปกครองตนเอง โดยประชาชนสามารถค้นหาปัญหา แก้ไขปัญหา ด้วยตนเองโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยผู้บริหารเป็นตัวแทนบริหารงานทรัพยากร มีอำนาจทำได้ด้วยตนเองในระดับหนึ่ง

ทงนศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ (2540) ได้สรุปลักษณะหรือขอบเขตการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ดังนี้

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหาของชุมชน
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและการปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

ศุภล ศรีสุขวัฒนา (2542) ได้กล่าวถึงรูป การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นต่อการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งประชาชนในท้องถิ่นสามารถเข้ามามี ส่วนร่วมได้หลายทาง ดังนี้

1. การใช้สิทธิในการเลือกสรรหรือเลือกตั้งผู้แทนของตนเอง เข้าไปเป็นสมาชิกหรือเป็นกรรมการในคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดังกล่าว เพื่อเป็นตัวแทนในการ

ปกป้องสิทธิ รักษาผลประโยชน์และกำหนดแนวทางพัฒนาให้สอดคล้องกับความต้องการของตนเอง และชุมชน หากผู้แทนไม่ปฏิบัติตามหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติ ประชาชนในท้องถิ่นก็มีสิทธิจะไม่เลือกตั้งให้เป็นผู้แทนในสมัยต่อไป ได้และนอกจากประชาชนจะเป็นผู้เลือกตัวแทนของจนแล้วต้องมี ส่วนร่วม ในการพัฒนาท้องถิ่นของตน โดยมีภารกิจที่สำคัญคือ การจัดทำแผนพัฒนา การจัดทำ โครงการ การ จัดทำงบประมาณ การประชุม และการจัดทำข้อบัญญัติ

2. การเสนอความต้องการต่อผู้แทนของตน เพื่อนำเข้าสู่การพิจารณากำหนดเป็นนโยบาย แผนงาน โครงการ ในเรื่องต่างๆ เพื่อให้เกิดการพัฒนาคุณภาพชีวิตของตนเองและชุมชน

3. การตรวจสอบ การดำเนินงานของสภาองค์การบริหารฯและคณะกรรมการบริหาร องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถให้ประชาชนตรวจสอบได้ โดยการเฝ้าติดตามการดำเนินงาน ต่างๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นของตนเอง แล้วเสนอความคิดเห็นต่อสาธารณะ โดยการ นำเสนอในนามของกลุ่ม ชุมชน หรือองค์กรชุมชนในท้องถิ่น กระทำได้โดยการผ่านทางสื่อของ ชุมชน เช่น หอกระจายข่าว สื่อสารมวลชนในท้องถิ่น หรือการตั้งข้อสังเกตโดยผ่านปากต่อปากของ ชุมชนเองหรือผ่านผู้แทนที่ได้เลือกตั้งเข้าไป รวมทั้งการร้องเรียนผ่านผู้บริหารของหน่วยงานกำกับดูแล องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นๆ ก็ได้

4. การร้องเรียนหรือร้องทุกข์ต่อองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ในกรณีที่มีประชาชนได้ ความเดือดร้อนจากการประกอบกิจการใดๆ ในท้องถิ่น ซึ่งเป็นสิทธิที่ประชาชนสามารถร้องเรียนได้ และขณะเดียวกันเป็นหน้าที่ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในฐานะเป็นเจ้าพนักงานท้องถิ่น ที่ต้อง ดำเนินการแก้ไขเรื่องดังกล่าว ตามบทบาทและอำนาจหน้าที่ที่กฎหมายกำหนดไว้

5. การให้ความร่วมมือในการปฏิบัติตามข้อกำหนดท้องถิ่น ซึ่งถือได้ว่าเป็น กติกา หรือ หลักปฏิบัติ ที่สภาท้องถิ่นได้ตราขึ้นเพื่อให้ใช้บังคับในพื้นที่ท้องถิ่นนั้นๆ ทั้งนี้เพื่อให้เกิดประโยชน์ใน การรักษาความสะอาดและความสงบเรียบร้อย ในท้องถิ่น รวมทั้งต้องให้ความร่วมมือในการดำเนิน กิจการต่างๆ ขององค์การปกครองท้องถิ่น

วรทัต ลักษณ์ (2545) กล่าวถึงสิทธิหน้าที่และบทบาทของประชาชนที่เกี่ยวข้องกับองค์การ ปกครองส่วนท้องถิ่น ประชาชนมีส่วนร่วมกับการบริหารส่วนตำบล สรุปได้ 3 ฐานะคือ

1. ฐานะผู้ส่งเสริม ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการเลือกตั้ง เช่น การสมัครเป็นสมาชิก อบต. และมีส่วนร่วม ในกิจกรรมการเลือกตั้งอย่างสม่ำเสมอ การลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นสมาชิกสภา อบต. เมื่อตนเองมีคุณสมบัติเหมาะสมและมีคนสนับสนุนมาก การมีส่วนร่วมด้านกฎหมาย การ ปฏิบัติตาม กฎหมาย ระเบียบ ข้อบัญญัติ เสนอแนะ การมีส่วนร่วมในด้านการให้ความร่วมมือ ตลอดจนร่วมแสดง ความคิดเห็นเพื่อพิจารณาสนับสนุน หรือไม่สนับสนุน โครงการของ อบต. ที่มีผลกระทบต่อท้องถิ่น

2. ฐานะผู้รับบริการ ได้แก่ แจ้งปัญหาหรือความเดือดร้อน การสะท้อนให้ผู้บริหาร อบต. เห็นภาพของการบริการ การลงชื่อจำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้ง อบต. ขอให้ออก

ข้อบัญญัติ ตลอดจนการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการจัดซื้อจัดจ้างโดยวิธีสอบราคา ประกวครา และวิธีพิเศษ อย่างน้อยคณะละ 2 คน

3. ฐานะผู้ตรวจสอบ ได้แก่ ตรวจสอบพฤติกรรมของสมาชิก อบต. ตรวจสอบแผนพัฒนาของ อบต. ตรวจสอบการจัดทำข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี ว่า อบต. จะทำอะไรและตรงตามแผนพัฒนาตำบลหรือไม่ ตรวจสอบการก่อสร้าง โครงการ และการใช้จ่ายงบประมาณว่ามีความโปร่งใสหรือไม่ การเข้ารับฟังการประชุมสภา อบต. อย่างสม่ำเสมอ การขอรับทราบข้อมูล หากเห็นว่าการทำงานของ อบต. ไม่โปร่งใส การคัดค้านข้อบัญญัติ หรือมติของ อบต. ที่ทำให้ประชาชนเกิดความเดือดร้อน การร้องเรียนไปยังนายอำเภอ เมื่อผู้รับผิดชอบใน อบต. เพิกเฉย การฟ้องศาล เมื่อคณะกรรมการบริหาร อบต. หรือพนักงาน อบต. ทำความเสียหายให้กับประชาชน สามารถถอดถอนคณะกรรมการบริหาร หรือสมาชิกสภา อบต. ได้ โดยการรวบรวมประชาชน ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครึ่งหนึ่งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งใน อบต. เข้าชื่อร้องเรียนต่อผู้ว่าราชการจังหวัดให้มีการลงคะแนนเสียง เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบ และเมื่อลงคะแนนเสียง ต้องไม่น้อยกว่าสามในสี่ของผู้มีสิทธิลงคะแนนมีมติให้ถอดถอนได้

บุญร แก้วสอง (2531 อ้างถึงใน อนุรักษ์ สิงห์ชัย, 2545) ได้กล่าวถึง การวัดการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ดังต่อไปนี้

1. การวัดการมีส่วนร่วมในด้านการค้นหาสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน
2. การวัดการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายและวัตถุประสงค์ในการการทำการกิจกรรม
3. การวัดการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น
4. การวัดการมีส่วนร่วมในการปรึกษาหารือร่วมกันระหว่างชาวบ้านกับตัวแทนในการดำเนินในการทำการกิจกรรม

5. การวัดการมีส่วนร่วมในการควบคุมและตัดสินใจในการทำการกิจกรรมนั้น

จิรพล สันธุนาวา (2537 อ้างถึงใน อนุรักษ์ สิงห์ชัย, 2545) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ได้ดังนี้คือ การมีส่วนร่วมนั้นชาวบ้านต้องมีความรู้สึกรู้เป็นเจ้าของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ต้องยอมรับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและมีการตรวจสอบปัญหาว่าเกิดจากแหล่งใดเพื่อที่จะดำเนินการแก้ไขปัญหาก็ถูกต้อง โดยมีตัวแทนจากหน่วยงานของรัฐเข้ามามีส่วนในการเสริมสร้างความเข้าใจในขั้นตอนต่างๆ ได้แก่ กระบวนการตัดสินใจ การวางแผน และการกำหนดกิจกรรมในการควบคุมสิ่งแวดล้อม เพื่อให้มีความต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยลักษณะของการมีส่วนร่วมมีดังนี้

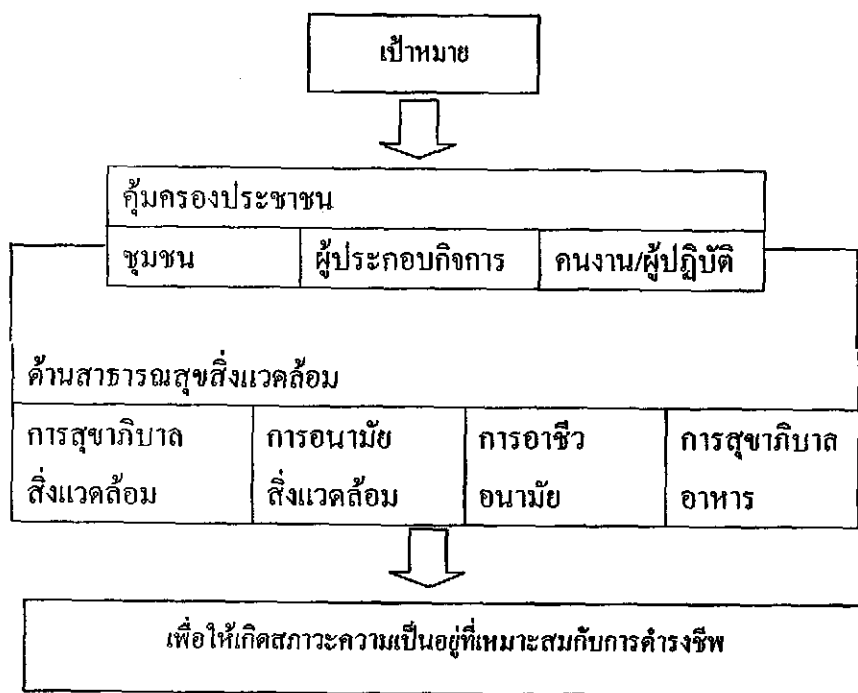
1. การให้ความรู้แก่ชาวบ้านในด้านระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อม การใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตลอดจนโครงการพัฒนาในภูมิภาคต่างๆ จะต้องมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณชนให้เกิดความเข้าใจ ร่วมคิดเห็นต่อโครงการที่จะจัดทำขึ้น

2. การเปิดโอกาสให้ชาวบ้านมีส่วนในการตัดสินใจด้วยวิธีการต่างๆ นับตั้งแต่การประชาพิจารณ์ การมีส่วนร่วมในกระบวนการประชาธิปไตยเพื่อตรวจสอบและตัดสินใจ ความเหมาะสมของโครงการ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเริ่มตั้งแต่การกำหนด การวิเคราะห์ปัญหา การพิจารณาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การตัดสินใจเลือกเวลา สถานที่และปริมาณทรัพยากรที่สูญเสียไป

บัญชา แก้วส่อง และคนอื่นๆ (2541) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาการร่างรัฐธรรมนูญในระดับจังหวัด พบว่า กระบวนการในการร่างรัฐธรรมนูญของจังหวัดขอนแก่นและจังหวัดศรีสะเกษ มีขั้นตอนการดำเนินงานที่สำคัญ 4 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนก่อนการเลือกสมาชิกสภาร่างรัฐธรรมนูญ ขั้นการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชน ขั้นประชาพิจารณ์ ขั้นผลักดันรัฐธรรมนูญให้ผ่านความเห็นชอบของรัฐสภา โดยผลการสำรวจความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างในการกำหนดนโยบายด้านสาธารณสุข พบว่า ร้อยละ 78 เห็นว่า ควรมีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชน และในส่วนของกลวิธีการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมนั้นมีจุดเด่นที่สำคัญคือ การได้นำเสนอประเด็นที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ เช่น เรื่องสิ่งแวดล้อม เรื่องมลพิษ และการยอมรับในข้อเสนอและข้อคิดเห็นของประชาชน โดยการ รับฟังความคิดเห็นและประชาพิจารณ์นั้นมีหลายวิธี คือ การจัดประชุมสัมมนา การออกแบบ สอบถามและสำรวจความคิดเห็น การจัดประชุมกลุ่มย่อยและเวทีเสวนา การเดินขบวนรณรงค์และการเผยแพร่ความรู้ผ่านสื่อต่างๆ ผลการวิจัยพบว่า การจัดประชุมสัมมนาเพื่อระดมความคิดเห็นทำได้ในวงแคบเมื่อศึกษาจากประชากรทั่วไปพบว่ามีส่วนร่วมร้อยละ 3 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด แต่อย่างไรก็ผลจากการประชุมสัมมนา ช่วยสร้างความตื่นตัวแก่ประชาชน โดยเฉพาะประชาชนในชนบทที่มีโอกาสเข้าร่วมกิจกรรม

6. สารบัญญัติด้านสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุม กำกับ ตาม พรบ.การสาธารณสุข พ.ศ. 2535

เมื่อวิเคราะห์เนื้อหาของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ประกอบกับเจตนารมณ์ของกฎหมายก็อาจสรุป เป้าหมาย และวัตถุประสงค์ ของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ได้ดังนี้ (เกลิมชาติ แจ่มจรรยา และคณะ, 2541) เป้าหมาย เพื่อคุ้มครองประชาชนด้านสาธารณสุข สิ่งแวดล้อม และมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เกิดภาวะความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีพ ของประชาชน ซึ่งพอจะแยกองค์ประกอบของเป้าหมายได้ดังรูปที่ 3

รูปที่ 3 แสดงเจตนารมณ์ เป้าหมายและวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข

พ.ศ. 2535

ที่มา : เฉลิมชาติ แจ่มจรรยา และคณะ (2541)

จากเจตนารมณ์ต้องการคุ้มครองให้ประชาชน ซึ่งในที่นี้ หมายถึง ชุมชน (Public) กลุ่มผู้ประกอบการ (Business Operation) และกลุ่มคน/ผู้ปฏิบัติ (Worker) ได้อยู่ในสภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิต ซึ่งก็คือ สภาวะสมดุลขององค์ประกอบ 3 ประการ คือ สิ่งแวดล้อม (Environment) พฤติกรรม (Behavior) และสิ่งที่ก่อให้เกิดโรค (Agent) ไม่ว่าจะเป็นจุลินทรีย์หรือสารเคมีที่เป็นพิษ ซึ่งคุณภาพที่เหมาะสม ขององค์ประกอบทั้ง 3 ประการ คือ การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่เหมาะสมที่ไม่เป็นการทำลายสิ่งแวดล้อม และวิธีหรือเทคโนโลยีในการดำเนินกิจกรรม หรือดำเนินการผลิต ที่สามารถให้ผลผลิตที่มีคุณภาพ ขณะเดียวกันก็สามารถควบคุมมลพิษหรือของเสียที่เกิดขึ้นให้อยู่ในสภาวะที่ไม่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ จะโดยวิธีการบำบัดหรือ จัดหรือทำลาย เพื่อให้เกิด สภาวะความเป็นอยู่อย่างเหมาะสมกับการดำรงชีพ จึงจำเป็นต้องใช้ องค์ความรู้ทางด้านวิชาการ (Technical Know - How) ที่เกี่ยวกับเทคโนโลยีการผลิต และเทคโนโลยี ในการควบคุมของเสียหรือมลพิษที่เกิดขึ้นจากกระบวนการผลิตนั้น ซึ่งต้องสรุปเป็น มาตรฐาน หลักเกณฑ์ และวิธีการ เพื่อใช้ในการตรวจสอบว่า การประกอบกิจการหรือกิจกรรมนั้นๆ จะไม่ ก่อให้เกิดสภาวะเป็นอันตรายหรือเป็นพิษ หรือมีผลกระทบต่อดำรงชีวิตของมนุษย์ เป็นการพิจารณาในเชิงวิทยาศาสตร์ ในทางสังคมวิทยา การที่มนุษย์อยู่ร่วมกันเป็นสังคม จำเป็นต้องมีกฎ กติกา เพื่อความสงบสุขเรียบร้อยของสังคม โดยเฉพาะสังคมที่พัฒนาจากชุมชนชนบทเป็นสังคมเมืองที่อยู่ร่วมกันอย่างหนาแน่น หรือจากสังคมการเกษตรกรรมเป็นสังคมอุตสาหกรรม ซึ่งจะมีความหลากหลายในการ

ดำรงชีวิต กิจกรรม โอกาสที่จะก่อให้เกิดปัญหาด้านสาธารณสุข ด้านสิ่งแวดล้อมต่อชุมชน ประชาชน หรือแม้แต่คนงานและผู้ประกอบกิจการเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงจำเป็นต้องกำหนดกติกาทางสังคม ขึ้น ซึ่งเราเรียกว่า กฎหมาย ดังนั้น มาตรฐาน หลักเกณฑ์และวิธีการ ทางวิชาการข้างต้น จึงต้องปรับ ให้เป็น ข้อกำหนดของท้องถิ่น หรือระเบียบข้อบัญญัติ (Provision / Regulation) เพื่อให้เกิดการบังคับ ให้ผู้ประกอบการหรือคนงานหรือประชาชนทั่วไปปฏิบัติตาม ซึ่งส่งผลให้เกิด สภาพความเป็นอยู่ที่เหมาะสมกับการดำรงชีวิตของสังคมเป็นจริงได้ในที่สุด (อานนท์ ลาวัณยกุล และสมเดช เวชวิฐาน, 2544)

จากบทบัญญัติของพระราชบัญญัติการสาธารณสุข พ.ศ. 2535 ในหมวดที่ 3 ถึง หมวดที่ 9 ได้บัญญัติเกี่ยวกับเรื่องการสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมที่ต้องควบคุมและกำกับดูแลได้แก่

หมวด 3 ว่าด้วย เรื่อง การกำจัดสิ่งปฏิกูลมูลฝอย

หมวด 4 ว่าด้วย เรื่อง สุขลักษณะอาคาร

หมวด 5 ว่าด้วย เรื่อง เหตุรำคาญ

หมวด 6 ว่าด้วย เรื่อง การควบคุมการเลี้ยงและปล่อยสัตว์

หมวด 7 ว่าด้วย เรื่อง กิจกรรมที่เป็นอันตรายต่อสุขภาพ

หมวด 8 ว่าด้วย เรื่อง ตลาด สถานที่จำหน่ายอาหารและสถานที่สะสมอาหาร

หมวด 9 ว่าด้วย เรื่อง การจำหน่ายสินค้าในที่หรือทางสาธารณะ

บทที่ 3
องค์กรท้องถิ่นกับการจัดการด้านสุขภาพ

บทที่ 3

องค์กรท้องถิ่นกับการจัดการด้านสุขภาพ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรหลักในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในเขตพื้นที่หรือสร้างความอยู่เย็นเป็นสุขให้ผู้ที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นให้ดีขึ้นกว่าเดิมตามแนวคิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เพราะเป็นองค์กรตามระบบประชาธิปไตยผ่านตัวแทนที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด มีความเข้าใจสภาพปัญหาและวิถีของชุมชนเป็นอย่างดี สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น ให้ประชาชนเข้าถึงบริการอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส ตรวจสอบได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงเป็นความหวังในการสร้างสุขภาวะ ที่มีความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ สังคม และจิตวิญญาณ ซึ่งมองสุขภาพเป็นลักษณะองค์รวม (Holistic) โดยใช้ทรัพยากรและองค์ความรู้ของท้องถิ่นในการพัฒนาระบบการจัดการด้านสุขภาพให้เหมาะสมสอดคล้องกับบริบทของสังคมท้องถิ่นนั้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการสร้างสุขภาวะ

สุขภาวะเป็นความปรารถนาของทุกคนไม่ว่าจะยากดีมีเงินเช่นไรอยู่ในเมืองหรือชนบท สุขภาวะจึงมีลักษณะเหมือนเป็นเป้าหมายของการบริหารสังคมไม่ว่าจะเป็นสังคมเมือง สังคมชนบท หรือสังคมในระดับชุมชน/ท้องถิ่น การพัฒนาคุณภาพชีวิตของท้องถิ่นให้ดีขึ้นเป็นภาระหน้าที่ของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีหน้าที่ตามกฎหมายและเป็นองค์กรที่ใกล้ชิดคนใน ท้องถิ่นมากที่สุด

ภารกิจสำคัญในการสร้างสุขภาวะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ

ภารกิจสำคัญในการสร้างสุขภาวะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย 2 ส่วน ได้แก่ การจัดบริการสาธารณะ และการจัดการด้านสุขภาพ

1. การจัดบริการสาธารณะ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นองค์กรในระดับท้องถิ่นตามระบบประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (Representative Democracy) มีหน้าที่ดูแลกิจการของท้องถิ่นเพื่อประชาชนในท้องถิ่นจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถเข้าถึงบริการสาธารณะได้อย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ภายใต้หลักการการกระจายอำนาจ ตาม พ.ร.บ.การกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดภารกิจการจัดบริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไว้ 6 ด้าน คือ

1. ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ได้แก่

❖ การคมนาคมและการขนส่ง (ทางบก, ทางน้ำ)

- ❖ สาธารณูปโภค (แหล่งน้ำ/ระบบประปาชนบท)
 - ❖ สาธารณูปโภค (การจัดให้มีตลาด, การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง)
 - ❖ การผังเมือง
 - ❖ การควบคุมอาคาร
2. ด้านการส่งเสริมคุณภาพชีวิต ได้แก่
- ❖ การส่งเสริมอาชีพ
 - ❖ งานสวัสดิการสังคม (การสังคมสงเคราะห์พัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา ผู้ด้อยโอกาส)
 - ❖ นันทนาการ (การส่งเสริมการกีฬา, การจัดให้มีสถานพักผ่อนหย่อนใจ)
 - ❖ การศึกษา (การจัดการศึกษาในระบบ/นอกระบบ)
 - ❖ การสาธารณสุข (การสาธารณสุขและการรักษาพยาบาล, การป้องกันและควบคุมโรคติดต่อ)
 - ❖ การปรับปรุงแหล่งชุมชนแออัดและที่อยู่อาศัย
3. ด้านการจัดระเบียบชุมชน/สังคม การรักษาความสงบเรียบร้อย ได้แก่
- ❖ การส่งเสริมประชาธิปไตย ความเสมอภาคสิทธิเสรีภาพของประชาชน
 - ❖ การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาท้องถิ่น
 - ❖ การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - ❖ การรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยให้ชีวิตและทรัพย์สิน
4. ด้านการวางแผน การส่งเสริมการลงทุน พาณิชยกรรม และการท่องเที่ยว ได้แก่
- ❖ การวางแผนพัฒนาท้องถิ่น
 - ❖ การพัฒนาเทคโนโลยี
 - ❖ การส่งเสริมการลงทุน
 - ❖ การพัฒนาอุตสาหกรรม
 - ❖ การท่องเที่ยว
5. ด้านการบริหารจัดการและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ได้แก่
- ❖ การคุ้มครอง บำรุงรักษา ใช้ประโยชน์จากป่าไม้ ที่ดิน
 - ❖ การจัดการสิ่งแวดล้อมและมลพิษต่าง ๆ
 - ❖ การดูแลรักษาที่สาธารณะ
6. ด้านศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น ได้แก่
- ❖ การจัดการดูแลโบราณสถาน โบราณวัตถุ
 - ❖ การจัดการดูแลพิพิธภัณฑสถานและหอจดหมายเหตุ

ภารกิจเหล่านี้ต้องมีความเชื่อมโยงกันทุกด้านเป็นลักษณะองค์รวม (Holistic) เนื่องจากผลกระทบของภารกิจแต่ละด้านพัวพันกันเหมือนห่วงโซ่ขนาดใหญ่ที่คล้องต่อกัน เพื่อขับเคลื่อนท้องถิ่นให้มีความน่าอยู่อย่างยั่งยืน

การจัดการด้านสุขภาพ

การจัดการด้านสุขภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ตามมาตรา 16-19 พ.ร.บ.การกระจายอำนาจฯ พ.ศ. 2542 กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับเทศบาล เมืองพัทยาและอบต.มีบทบาทหน้าที่คล้ายคลึงกันมาก ในขณะที่อบจ.มีบทบาทสำคัญในการเป็นผู้ประสานงานด้านการกำจัดของเสียและสิ่งแวดล้อม กรุงเทพมหานครมีบทบาทการจัดการบริการสุขภาพแบบบูรณาการของตนเอง เนื่องจากมีศักยภาพสูงสามารถดูแลปกครองตนเองได้

ตารางที่ 2 บทบาทหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการด้านสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

กรุงเทพมหานคร	เมืองพัทยา	อบจ.	เทศบาล	อบต.
1.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง	1.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง	1. การจัดตั้งและดูแลระบบบำบัดน้ำเสียรวม	1.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง	1.รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมือง
2. การสาธารณสุข การอนามัย ครอบครัวและการรักษาพยาบาล	2.การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย	2.การกำจัดมูลฝอยและสิ่งปฏิกูล	2. การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย	2.การกำจัดขยะมูลฝอยสิ่งปฏิกูล และน้ำเสีย
3.การอนามัยใน โรงมหรสพและ สาธารณสถาน อื่น ๆ	3. การสาธารณสุข การอนามัย ครอบครัวและการรักษาพยาบาล	3. การจัดให้มี โรงพยาบาล จังหวัด การรักษาพยาบาล การ ป้องกันโรค และ ควบคุมโรค	3. การสาธารณสุข การอนามัย ครอบครัวและการรักษาพยาบาล	3. การสาธารณสุข การอนามัย ครอบครัวและการรักษาพยาบาล
			4.การอนามัยใน โรงมหรสพและ สาธารณสถาน อื่น ๆ	4. การอนามัยใน โรงมหรสพและ สาธารณสถาน อื่น ๆ

ที่มา : สมาน รังสิโยภิญณ์, 2544.

นอกจากนี้ แผนปฏิบัติการกำหนดขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ พ.ศ.2545 ได้กำหนดให้ภารกิจที่ถ่ายโอนของกระทรวงสาธารณสุข (การจัดการด้านสุขภาพ) เป็นภารกิจที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องทำในพื้นที่ ซึ่งสรุปรายละเอียดของภารกิจด้านสุขภาพพอเป็นสังเขปได้ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปรายละเอียดของภารกิจด้านสุขภาพ

ประเภท	ภารกิจ	รายละเอียดภารกิจ	อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
ด้านโครงสร้างพื้นฐาน	สาธารณสุข	1.การจัดหาดูแลแหล่งน้ำ และการจัดหา น้ำสะอาด เพื่อการอุปโภค บริโภค	1.การจัดหาน้ำสะอาดไว้เป็นน้ำดื่ม น้ำใช้ (เช่น การขุดเจาะบ่อบาดาล การประปา ท้องถิ่น ถังเก็บน้ำ และอื่น ๆ) ตลอดจน การดูแลรักษาให้มีน้ำสะอาดไว้ใช้อย่าง เพียงพออยู่เสมอ
	สาธารณสุข	1.การจัดให้มีการดูแล รักษา และการควบคุม ความเป็นระเบียบ เรียบร้อย	1.การอนุญาต การจัดให้มีตลาดสด การ รักษาความสะอาดและความเป็นระเบียบ เรียบร้อยของตลาด
ด้านส่งเสริมคุณภาพชีวิต	การสาธารณสุข	1.การส่งเสริมป้องกันและ ควบคุมโรค	1. ดำเนินการ และ/หรือสนับสนุนการ ให้บริการส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันและ การควบคุมโรค (ตามขีดความสามารถ ของท้องถิ่น)
			2.สนับสนุนและ/หรือดำเนินการส่งเสริม ควบคุมด้านอาหารและยา (ตามที่ สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา อย.อำนาจ
			3.คุ้มครองผู้บริโภคในด้านอาหารและยา ทุกประเภท
			4.การเฝ้าระวัง สืบสวนโรค และการ บริการตรวจวิเคราะห์ทางห้องปฏิบัติการ เบื้องต้น
			5.การสุขาภิบาล(อาหาร/สิ่งแวดล้อม) อาชีวอนามัย และการคุ้มครองมลพิษ

ประเภท	ภารกิจ	รายละเอียดภารกิจ	อำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
		2.การรักษาพยาบาล/การฟื้นฟู และการแก้ไขความพิการ	1.ดำเนินการ และ/หรือสนับสนุนการให้บริการด้านรักษาพยาบาล (ตามขีดความสามารถของท้องถิ่น)และการฟื้นฟูแก้ไขความพิการ

ที่มา : คัดแปลงจาก สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. เอกสารสัมมนาโครงการศึกษาวิจัยเรื่อง “เขตอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ”, 2546.

อย่างไรก็ตาม บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านสุขภาพยังพบไม่มากนัก เมื่อเทียบกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีอยู่ทั่วประเทศกว่า 7,900 แห่ง พบเพียงบางแห่งและบางระดับเท่านั้นที่มีการจัดการด้านสุขภาพอย่างครบวงจรแบบบูรณาการ ทั้งการจัดการดูแลรักษาสุขภาพแวดล้อมที่ถูกสุขลักษณะ จัดบริการการแพทย์และสาธารณสุข (การส่งเสริมสุขภาพ ป้องกัน/ควบคุมโรค รักษาพยาบาลและฟื้นฟูสภาพร่างกาย) ครอบคลุมประชาชนทุกเพศทุกวัย ทั้งในชุมชน โรงเรียน และสถานที่ทำงาน เนื่องจากความแตกต่างด้านศักยภาพในการบริหารจัดการ และการเงินการคลังขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์การบริหารส่วนจังหวัด(อบจ.) และองค์การบริหารส่วนตำบล(อบต.) จัดทำแผนงานด้านสาธารณสุขเป็นส่วนหนึ่งของโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิต ไม่มีสถานบริการสาธารณสุขหรือทางการแพทย์เป็นของตนเอง เทศบาลส่วนใหญ่ โดยเฉพาะเทศบาลนครและเมืองจะมีศูนย์บริการสาธารณสุข ซึ่งเป็นสถานบริการที่ดำเนินการโดยเทศบาลเอง เทศบาลนครเชียงใหม่เป็นเทศบาลแห่งเดียวที่มีโรงพยาบาลเป็นของตนเอง กรุงเทพมหานครเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นพิเศษที่มีการบริการสุขภาพแบบบูรณาการ เนื่องจากมีทั้งศูนย์บริการสาธารณสุขและโรงพยาบาลขนาดต่าง ๆ สำหรับจัดบริการตั้งแต่ปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ

อาจเป็นไปได้ว่า องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดบุคลากรที่รับผิดชอบงานด้านสุขภาพโดยตรง เนื่องจากโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเดิมมีกรอบอัตรากำลังบุคลากรด้านสุขภาพในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางประเภทบางระดับเท่านั้น แต่ปัจจุบันได้มีการกำหนดตำแหน่งบุคลากรด้านสุขภาพขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น ได้แก่ แพทย์ ทันตแพทย์ พยาบาล ผดุงครรภ์ เภสัชกร โภชนากร นักบริหารงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม นักวิชาการ ส่งเสริมสุขภาพ/สุขภาพิบาล/วิทยาศาสตร์การแพทย์ เป็นต้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดพิจารณาความจำเป็นแล้ว ต้องการบุคลากรด้านสุขภาพประเภทใด สามารถเสนอขอกรอบอัตรากำลังที่ศูนย์ปฏิบัติการการถ่ายโอนภารกิจและบุคลากรระดับจังหวัด

ของแต่ละจังหวัดได้ อย่างไรก็ตามการจัดบริการสาธารณสุขเป็นบริการที่มีความซับซ้อนอาศัยความชำนาญในเทคนิควิชาชีพ และมีความเป็นเอกภาพในการจัดบริการ การที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะทำหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณสุขของท้องถิ่น จึงควรคำนึงถึงประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. ด้านคุณภาพบริการ (Quality of Service)

ความเชื่อมโยงระหว่างระดับของสถานพยาบาล รูปแบบการจัดบริการสาธารณสุขในปัจจุบันแยกจัดเป็นระดับตามความยากง่ายและปัญหาสุขภาพที่พบบ่อยในชุมชน คือ บริการปฐมภูมิ (เช่น บริการที่จัดโดยสถานีอนามัย) ทุติยภูมิ (โรงพยาบาลอำเภอ) และตติยภูมิ (โรงพยาบาลจังหวัด) แต่เชื่อมต่อกันด้วยระบบส่งต่อ (Referral System) เป็นสิ่งที่เรียกกันว่า “ระบบบริการสาธารณสุขแบบบูรณาการ” ผู้ป่วยควรได้รับบริการขั้นแรกที่สถานีอนามัย หากความเจ็บป่วยนั้นรุนแรงเกินขีดความสามารถของสถานีอนามัย ผู้ป่วยก็จะได้รับการส่งต่อไปยังโรงพยาบาลอำเภอและโรงพยาบาลจังหวัดตามลำดับ การเจ็บป่วยและความจำเป็นที่จะต้องได้รับบริการในแต่ละครั้งจึงยากที่จะคาดเดาได้ว่าจะสิ้นสุดการให้บริการที่ระดับใด

ความเชื่อมโยงของสถานบริการจึงมีความสำคัญต่อการบริการสุขภาพเพื่อให้ผู้ป่วยได้รับบริการตามความจำเป็นและเหมาะสม ไม่ต้องเสียเวลา เสียค่าใช้จ่ายการเดินทางไปรอรับบริการที่โรงพยาบาลขนาดใหญ่เสมอไป ซึ่งส่งผลต่อปริมาณผู้ป่วยที่แออัดในบริการทุติยภูมิและตติยภูมิโดยไม่จำเป็น

ความผสมผสานในการให้บริการ บริการสาธารณสุขผสมผสานบริการด้านการรักษาพยาบาล ส่งเสริมสุขภาพ ป้องกันโรค และฟื้นฟูสภาพ มีลักษณะเปิดเสรีโดยดูแลทั้งทุกคนในครอบครัว ตั้งแต่ทารกแรกเกิด เด็กก่อนวัยเรียน วัยเรียน วัยเจริญพันธุ์ วัยทำงาน และวัยชรา บริการแบบองค์รวมที่ดูแลผู้ป่วยทั้งร่างกาย จิตใจ และสังคม

คุณภาพเชิงเทคนิค บริการสาธารณสุขต้องอาศัยความสามารถเชิงวิชาชีพสูง ที่ประกอบด้วยบุคลากรหลายวิชาชีพ ที่ต้องทำงานร่วมกันภายใต้มาตรฐานที่เหมาะสม เช่น แพทย์ พยาบาล ผดุงครรภ์ นักสาธารณสุข นักสุขศึกษา โภชนากร เกษตรกร นักวิทยาศาสตร์การแพทย์ นักกายภาพ รังสีเทคนิค ฯลฯ ประชาชนทั่วไปอาจจะเข้าใจมาตรฐานดังกล่าวได้ไม่มากนัก ดังนั้น การดูแลควบคุมกำกับและการพัฒนาคุณภาพโดยบุคลากรหรือองค์กรวิชาชีพ จึงเป็นประเด็นที่มีความสำคัญเพื่อให้เกิดผลลัพธ์สูงสุดต่อประชาชน

2. ด้านประสิทธิภาพของระบบ (System Efficiency)

ประสิทธิภาพเชิงขนาดในทางเศรษฐศาสตร์ ขนาดที่เหมาะสมมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพการดำเนินงานเนื่องจากหน่วยบริการที่มีขนาดใหญ่เพียงพอจะช่วยลดต้นทุนต่อหน่วยบริการ โดยสามารถเฉลี่ยต้นทุนไปสู่ผู้ให้บริการจำนวนมาก เป็นการเพิ่มความคุ้มค่า หากจัดให้มีโรงพยาบาลเพื่อให้บริการแก่ชุมชนขนาดเล็ก (เช่นระดับตำบล) จึงควรพิจารณาให้รอบคอบ เพราะเป็นการลงทุน

ที่สูงแต่จำนวนผู้ใช้บริการที่จำเป็นต้องรับบริการเกินกว่าระดับปฐมภูมิอาจมีไม่มากนัก ซึ่งจะเกิดปัญหาประสิทธิภาพในการลงทุน

ผลกระทบภายนอก บริการสาธารณสุขที่จัดในพื้นที่หนึ่งอาจส่งผลกระทบทางด้านบวก/ด้านลบต่อสุขภาพของประชาชนในพื้นที่ข้างเคียง การกระจายอำนาจการจัดบริการสาธารณสุขอาจกระทบต่อประสิทธิภาพของการจัดบริการ เช่น การควบคุมโรคติดต่อ/โรคระบาดอาจล้มเหลว หากพื้นที่หนึ่งดำเนินการขณะที่พื้นที่ข้างเคียงไม่ดำเนินการ

3. ด้านการตอบสนองความต้องการและการตรวจสอบจากชุมชน (Responsiveness and Accountability)

การตอบสนองความต้องการของชุมชน ความต้องการด้านสุขภาพของประชาชนอาจไม่ใช่ความจำเป็นด้านสุขภาพที่แท้จริงก็ได้ ประชาชนอาจต้องการยาหรือการตรวจวินิจฉัยบางอย่างเมื่อเจ็บป่วย เช่น การตรวจเอกซเรย์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น ทั้ง ๆ ที่อาจจะเป็นการเจ็บป่วยที่ต้องการการพักผ่อนที่เพียงพอเท่านั้น

การมีส่วนร่วมของชุมชน ขึ้นอยู่กับระบบบริหารงานของการจัดการด้านสุขภาพของ ท้องถิ่น (องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และตรวจสอบการจัดบริการได้มากน้อยเพียงใด รวมทั้งความตื่นตัวในสิทธิและหน้าที่ และศักยภาพในการทำหน้าที่ของประชาชนในชุมชนนั้นมีเพียงใด

4. ด้านความเสมอภาค (Equity)

ประกอบด้วย ความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสุขภาพและการใช้บริการตามความจำเป็นด้านสุขภาพ หรือการที่ประชาชนต้องรับภาระค่าใช้จ่ายตามความสามารถที่จะจ่ายรัฐบาลกลางจึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรฐานและควบคุมกำกับระบบสุขภาพโดยรวม ไม่ให้ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ มีความแตกต่างด้านความเสมอภาคจนเกินไป

5. ด้านความยั่งยืนและการยอมรับ (Sustainability and Acceptability)

การบริหารจัดการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะทำหน้าที่จัดบริการสาธารณสุขต้องเกิดจากระบบการเมืองท้องถิ่นที่พัฒนาระดับหนึ่ง มีความมั่นคง มีความสามารถในการบริหารจัดการ ความอยู่รอดทางการเงิน และการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน รวมทั้งการได้รับการสนับสนุนจากรัฐ การกระจายอำนาจด้านสุขภาพจึงจะนำไปสู่ระบบสุขภาพของท้องถิ่นที่มีความยั่งยืนได้

การเตรียมการเป็นระบบเป็นขั้นเป็นตอน (Phasing) โดยการเตรียมการที่เหมาะสม เตรียมระบบย่อยทุกระบบ ไปจนถึงการเตรียมคนในระบบและชุมชน โดยพิจารณา “สุขภาพของประชาชนเป็นตัวตั้ง” จะเป็นแนวทางหนึ่งที่จะเกิดการยอมรับจากประชาชนผู้รับบริการและบุคลากรสุขภาพผู้ให้บริการ เพื่อลดอุปสรรคที่จะนำไปสู่การพัฒนาระบบสุขภาพภายใต้กระบวนการกระจายอำนาจ

จะเห็นได้ว่า การจัดบริการสาธารณสุขของท้องถิ่นให้คมีประสิทธิภาพเกิดประโยชน์ต่อประชาชนสูงสุดนั้นต้องคำนึงถึงสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ควบคู่ไปกับความพร้อมในการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรต้องทบทวนบทบาทด้านสุขภาพที่ผ่านมาว่าเป็นเช่นไร และมีทิศทางพัฒนาบทบาทด้านสุขภาพอย่างไร ต่อไปให้เหมาะสมสอดคล้องกับท้องถิ่น ถึงแม้้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใดมิได้ “จัดบริการสาธารณสุข” โดยตรง แต่หากมีการจัดบริการสาธารณสุขอื่น ๆ ใดที่มีความเกี่ยวข้องกับการสร้าง สุขภาวะ ก็ถือว่าได้แสดงบทบาทในเชิงริเริ่มสร้างสรรค์และเป็นโอกาสที่จะพัฒนาให้เกิดการจัดการด้านสุขภาพแบบบูรณาการเพื่อความอยู่เย็นเป็นสุขของผู้คนในท้องถิ่นได้

การจัดการด้านสุขภาพแบบบูรณาการเพื่อการสร้างสุขภาพหรือสุขภาวะของท้องถิ่นให้มีความยั่งยืนที่แท้จริงนั้นจึงเป็นเรื่องของ “กระบวนการ” มิใช่ “เป้าหมาย” ที่ต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในท้องถิ่นอย่างเป็นระบบบูรณาการ และสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องทั้งกระบวนการ เพื่อเป็นท้องถิ่นที่ความพออยู่พอกินพอมีพอกิน ท้องถิ่นที่มีความรับผิดชอบท้องถิ่นที่มีสุขภาพดีในทุกมิติอย่างสมดุลท่ามกลางสภาวะแวดล้อมที่แปรเปลี่ยนอยู่ตลอดเวลา ความสำเร็จของการสร้างสุขภาวะของท้องถิ่นต้องอาศัยการสร้างพลังสนับสนุนจากทุกภาคทุกส่วนของท้องถิ่นให้เห็นความสำคัญ มีความมุ่งมั่น และร่วมคิดร่วมทำอย่างต่อเนื่องไม่ว่าใครจะขึ้นมาเป็นผู้นำหรือเป็นผู้มีอำนาจตัดสินใจ

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

ประชาชนยังมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสุขภาพในท้องถิ่นน้อยมาก ส่วนใหญ่การบริการสุขภาพเป็นการจัดการของส่วนกลางและสถานบริการในพื้นที่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมตามแนวทางที่ตนกำหนดเท่านั้น เนื่องจากประชาชนยังได้รับข้อมูลข่าวสารน้อย ถูกจำกัดกรอบความคิดในการจัดการด้านสุขภาพ ขาดองค์ความรู้ในการจัดการด้านสุขภาพ ขาดการเสนอความต้องการและกำกับดูแล จำเป็นต้องได้รับการพัฒนาอย่างเหมาะสม เช่นเดียวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องพัฒนาสิ่งเหล่านี้ไปพร้อม ๆ กับประชาชน

ปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีภารกิจและอำนาจหน้าที่ด้านสุขภาพที่ชัดเจนแล้ว จึงควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสุขภาพอย่างครบวงจร เริ่มตั้งแต่การสะท้อนปัญหาความต้องการด้านสุขภาพของท้องถิ่น การตัดสินใจนโยบายสุขภาพมีโอกาเลือกปัญหาสุขภาพที่ต้องแก้ไข ร่วมดำเนินการ และติดตามการดำเนินงาน เพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาการจัดการด้านสุขภาพ ประชาชนควรมีความรู้ลึกเป็นเจ้าของในระบบการจัดการด้านสุขภาพ ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรของท้องถิ่น การดูแลสุขภาพตนเอง ครอบครัวยุวมชนและท้องถิ่นให้มีความต่อเนื่องและเกิดประสิทธิภาพ ซึ่งกลไกที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการด้านสุขภาพของท้องถิ่นมีหลายช่องทาง ได้แก่ การเลือกผู้แทนการเมืองเข้ามามีการบริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเป็นตัวแทนของชุมชนในท้องถิ่นผ่านองค์กรเอกชน หรือการให้ข้อมูลด้วยตนเอง เป็นต้น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งประสบความสำเร็จในการจัดกิจกรรมสุขภาพโดยความร่วมมือกับประชาชน เช่น ชมรมออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ ชมรมสิ่งแวดล้อม ชมรมผู้สูงอายุ ฯลฯ และที่ก้าวไกลเกินกว่าการจัดกิจกรรมคือ มิติการจัดการด้านสุขภาพโดยการใช้วิถีชีวิตของชุมชนเป็นแกนหลักสร้างเด็กในชุมชนที่รู้จักวิถีชีวิตและชุมชนเป็นอย่างดี ให้มีโอกาสศึกษาต่อพยาบาลศาสตร์ เพื่อนำความรู้กลับมาให้บริการแก่ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้านในชุมชน โดยผู้แทนแต่ละชุมชนคัดเลือกเด็กประพัตติดี มนุษย์สัมพันธ์ดี มีน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีใจรักการบริการรักษาพยาบาล รับทุนการศึกษาจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตลอดจนการศึกษา 4 ปี

การเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการด้านสุขภาพของท้องถิ่นนั้น เป็นทั้งวิธีการ (Means) ที่นำไปสู่การจัดการด้านสุขภาพที่มีคุณภาพ ประสิทธิภาพ เท่าเทียมและตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น และยังเป็นเป้าหมาย (End) ของการพัฒนาระบบ การจัดการด้านสุขภาพที่มีความต่อเนื่องยั่งยืนและตรวจสอบได้ และการจัดการด้านสุขภาพโดยภาครัฐ/เอกชน หากขาดซึ่งความเป็นวิถีชีวิตที่มีพื้นฐานจากชุมชนก็ยากที่จะสร้างสุขภาพอย่างยั่งยืนและทั่วถึงได้ กล่าวคือ การจัดการสุขภาพในสถานที่เป็นจุดศูนย์กลางในชุมชนของท้องถิ่น การให้บริการสุขภาพไม่ว่าที่จะจำกัดอยู่เฉพาะในสถานทีนั้น ๆ บุคลากรที่ให้บริการยังต้องเข้าหาชุมชน เรียนรู้ความต้องการ ภูมิปัญญาและศักยภาพของชุมชนเพื่อนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับวิทยาการต่าง ๆ อย่างเหมาะสมระบบบริการลักษณะนี้จึงเป็นเสมือนส่วนหนึ่งของชุมชน มิใช่เป็นหน่วยบริการของรัฐที่ขึ้นอยู่กับส่วนกลางจัดบริการตามนโยบายที่สั่งการโดยไม่รับรู้ความเป็นไปของชุมชน ซึ่งไม่สามารถบรรลุความมีสุขภาพหรือสุขภาพะของคนในชุมชนได้

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงสามารถมีบทบาทในการจัดการด้านสุขภาพของตนเอง ไม่ว่าจะเป็นการกำหนดเป้าหมายแนวทางการจัดบริการแก่คนในท้องถิ่น กลไกการประเมินตรวจสอบให้เหมาะสมกับท้องถิ่น เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นย่อมเข้าใจถึงปัญหาและความต้องการของชุมชน ถึงแม้ในระยะเริ่มต้นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอาจมีการจัดการด้านสุขภาพที่ไม่แตกต่างกันมากนัก แต่เมื่อได้รับการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่องจากการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชน โดยใช้ทรัพยากรและองค์ความรู้ของชุมชน ก็จะทำให้การจัดการด้านสุขภาพมีความเป็นบูรณาการตอบสนองต่อความต้องการของคนในชุมชนได้เป็นอย่างดี ส่งผลให้ผู้คนในท้องถิ่นมีความอยู่เย็นเป็นสุขกันอย่างถ้วนหน้า

บทที่ 4

การกระจายอำนาจกับการสร้างธรรมาภิบาลด้านสุขภาพ

บทที่ 4

การกระจายอำนาจกับการสร้างธรรมาภิบาลด้านสุขภาพ

การบริหารจัดการด้านสุขภาพส่งผลกระทบโดยตรงต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ เพราะสุขภาพเป็นปัจจัยพื้นฐานของการดำรงชีวิต ถึงแม้ภาพรวมของคนไทยมีอายุยืนเพิ่มขึ้น แต่การค่าใช้จ่ายเพื่อสุขภาพสูงมากถึงปีละเกือบ 300,000 ล้านบาท ซึ่งมีอัตราเพิ่มขึ้นร้อยละ 10 ต่อปี รวมทั้งภาพสะท้อนที่ปรากฏในสังคม ได้แก่ กรณีทุจริตยา การไม่เข้าถึงบริการของกลุ่มผู้ด้อยโอกาส (คนยากจน คนพิการ และผู้อยู่ในภูมิภาคห่างไกล) ความขาดแคลน ทรัพยากรสาธารณสุข (คน วัสดุอุปกรณ์) ในพื้นที่ห่างไกล ความล่าช้าของระบบส่งต่อผู้ป่วย (การย้ายผู้ป่วยไปรับบริการหลาย ๆ แห่งโดยไม่มีความหวังและอาจจะต้องเสียชีวิตในที่สุด) การเกิดโรคแทรกซ้อนจากการบริการ การซื้อขายไต การควักเลนส์เทียมออกจากตาเพราะไม่มีเงินจ่ายค่าเลนส์ การแพร่ระบาดของโรคติดต่ออันตราย เช่น เอชไอวี ไข้เลือดออก อหิวาต์ (อุจจาระร่วงอย่างแรง) ฯลฯ ในบางพื้นที่รวมทั้งการเจ็บป่วยและตายด้วยโรคที่ป้องกันได้ เช่น หัวใจ มะเร็ง อุบัติเหตุ ยาเสพติด ฯลฯ

ปัญหาต่าง ๆ เหล่านี้ มีทั้งปัญหาที่เป็นจริงและปัญหาที่ขาดความเข้าใจในระบบสุขภาพและระบบบริการสุขภาพ เนื่องจากเป็นระบบที่รัฐเป็นทั้งผู้ให้บริการและผู้ตรวจสอบอย่างเบ็ดเสร็จก่อให้เกิดความไม่ไว้วางใจในระบบ หากมีการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการรับรู้สภาพความเป็นจริงของปัญหา จะสามารถตรวจสอบและสะท้อนปัญหาเพื่อการแก้ไขของผู้เกี่ยวข้องได้อย่างทันสถานการณ์ รวมทั้งการเข้ามาร่วมรับผิดชอบในการดูแลรักษาสุขภาพอนามัยของตนเอง ครอบครัว และชุมชน เพื่อแบ่งเบาภาระของภาครัฐให้สามารถใช้ทรัพยากรได้อย่างคุ้มค่า เพิ่มประสิทธิภาพ ประสิทธิผลการบริการให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น ซึ่งเป็นแนวทางการบริหารจัดการด้านสุขภาพโดยการกระจายอำนาจนั่นเอง

“การรวมศูนย์อำนาจเปรียบเทียบกับเหมือนห้องใหญ่ ๆ ที่มีดวงไฟเพียงดวงเดียวส่องสว่างอยู่กลางห้อง แม้ดวงไฟนั้นจะสว่างสักเพียงใด ก็ย่อมไม่สามารถทำให้ทุกซอกทุกมุมของห้องได้รับแสงสว่างอย่างทั่วถึง และเท่าเทียมกันได้ การกระจายอำนาจเปรียบเหมือนการจุดไฟดวงเล็ก ๆ ขึ้นทั่วทุกมุมของห้อง แม้จะเป็นดวงไฟเล็ก ๆ แต่ก็ให้แสงสว่างได้ทั่วถึง และเท่าเทียมกันทั้งห้อง”

บริบทของการกระจายอำนาจ

การกระจายอำนาจเป็นแนวคิดทางวิชาการ และเป็นข้อเสนอเชิงนโยบายสำหรับการแก้ไขปัญหของประเทศมาหลายยุคสมัย ตลอดจนได้รับการกำหนดเป็นนโยบายของรัฐบาลต่าง ๆ มาโดยตลอด แต่ความเข้าใจแท้จริงเกี่ยวกับเรื่องการกระจายอำนาจและความจริงจังที่จะดำเนินการตามนโยบายกระจายอำนาจกลับมีไม่มากนัก

การกระจายอำนาจจําแนกเป็น การกระจายอำนาจทางบริหาร และการกระจายอำนาจทางการเมือง การกระจายอำนาจทางการเมือง หมายถึง การมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ และอำนาจดำเนินการให้แก่หน่วยงานระดับรอง ๆ ลงไป โดยมีเป้าหมายสำคัญที่จะให้หน่วยงานแต่ละระดับมีขีดความสามารถในการตัดสินใจ และสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด สำหรับการกระจายอำนาจทางการเมือง หมายถึง การเคลื่อนย้ายอำนาจการตัดสินใจและการดำเนินการไปให้ท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการแทนเป้าหมายของการกระจายอำนาจทางการเมือง จึงไม่ได้จำกัดอยู่ที่การเพิ่มประสิทธิภาพของการบริหารจัดการ (Efficiency) แต่เพียงอย่างเดียว แต่เน้นให้กระบวนการตัดสินใจ และการดำเนินงานสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นมากขึ้น (Responsiveness) เป็นการส่งเสริมการปกครองตนเองของท้องถิ่น (Self Government) ซึ่งจะทำให้ท้องถิ่นมีความเข้มแข็งมากขึ้น (Community Empowerment)

ประเด็นพิจารณา

1. การกระจายอำนาจหรือการรวมอำนาจ เป็นเครื่องมือหนึ่งในการบริหารและการพัฒนาประเทศ การพิจารณาประเด็นการกระจายอำนาจจึงควรต้องมีความชัดเจนก่อนว่า จะพัฒนาประเทศชาติหรือบ้านเมืองไปในทิศทางใด โดยใช้กลยุทธ์ในการพัฒนาอย่างไร จึงจะพิจารณาว่า จะจัดความสัมพันธ์ของอำนาจรัฐในส่วนต่าง ๆ อย่างไร การกระจายอำนาจจึงมีใช้สูตรสำเร็จสำหรับการแก้ไขปัญหายุ่งยาก

2. ชุมชนท้องถิ่นไม่ใช่การปกครองท้องถิ่น เพราะชุมชนท้องถิ่นเกิดขึ้นและมีอยู่ก่อนเกิดรัฐ มีการจัดรูปแบบของตนเองแบบเอกเทศก่อนรัฐไทย ส่วนการปกครองท้องถิ่นนั้นเป็นรูปแบบการปกครองรูปแบบตะวันตกที่มาสวมลงในพื้นที่โดยให้ชุมชนท้องถิ่นมีกลไกเลือกผู้แทนเข้าไปบริหารท้องถิ่นปัญหาของชาวบ้านในระดับชุมชนท้องถิ่น อาจไม่ใช่ปัญหาขององค์กรปกครองท้องถิ่น การกระจายอำนาจจึงไม่ได้จำกัดอยู่เพียงแค่การโอนภารกิจของรัฐให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพราะนั่นอาจจะไม่ใช่วิธีที่จะช่วยแก้ไขปัญหของชุมชนท้องถิ่นได้

3. ภารกิจสำคัญของการกระจายอำนาจ คือ การสร้างประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่น มิใช่การสร้างการปกครองหรือการบริหารเป็นหลัก มิใช่การสร้างองค์กรปกครองท้องถิ่นโดยการเพิ่มและปรับปรุงรายได้ รวมถึงการปรับโครงสร้างให้เป็นแบบราชการมากขึ้น ประชาธิปไตยในระดับท้องถิ่นนี้ มิใช่รูปแบบประชาธิปไตยในระดับชาติที่เป็นอยู่ปัจจุบันที่เน้นเฉพาะการเลือกตั้งผู้แทน การควบคุมตรวจสอบผู้แทน เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนใช้อำนาจผ่านตัวแทน (Representative Democracy) แต่ ควรเน้นที่การกระทำเพื่อส่วนรวมด้วยตัวของประชาชนเองเป็นหลัก เป็นการกระทำอย่างรับผิดชอบอย่างสร้างสรรค์ และอย่างเต็มใจ เป็นการส่งเสริมรัฐให้เป็นรัฐของพลเมืองมากขึ้น เป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง (Participatory Democracy)

4.การกระจายอำนาจเป็นเรื่องเกี่ยวกับการลดอำนาจของรัฐเมื่อเทียบกับประชาชน เพิ่มอำนาจและบทบาทของประชาชนในการดูแลตนเอง มิใช่จำกัดเพียงแค่การเลือกตั้งผู้บริหารหรือองค์กรบริหารของส่วนท้องถิ่น แต่เป็นการให้ชุมชนท้องถิ่นและองค์กรประชาชนในระดับต่าง ๆ มีสิทธิเสรีภาพแบบรวมหมู่ (Collective Right) ในการดูแลจัดการปัญหาของตัวเอง โดยที่ไม่ถูกรัฐแทรกแซง

การกระจายอำนาจเป็น “เครื่องมือ” ในการบริหารเพื่อไปสู่เป้าหมายที่พึงประสงค์ เป้าหมายการพัฒนาและบริบทของสังคมที่เกี่ยวข้องจะเป็นปัจจัยกำหนดว่า จะใช้การกระจายอำนาจในประเด็นใดและขอบเขตกว้างขวางขนาดไหน ผลการทบทวนแนวคิดเรื่องการกระจายอำนาจ พบว่า สารที่สำคัญที่สุดของการกระจายอำนาจ คือ การสร้างความเข้มแข็งของปัจเจกและชุมชน โดยให้ประชาชนและชุมชนมีอำนาจในการตัดสินใจในประเด็นที่มีผลกระทบต่อชีวิตและความเป็นอยู่ของพวกเขามากขึ้น จนนำไปสู่การพึ่งตนเองของปัจเจกและการปกครองตนเองของชุมชนในที่สุด การปกครองตนเองของชุมชนในที่นี้มีความหมายกว้างกว่าการปกครองท้องถิ่นหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากข้อจำกัดของระบบประชาธิปไตยแบบผู้แทนในปัจจุบัน

ปรัชญาและเป้าหมายของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ

การกระจายอำนาจด้านสุขภาพ หมายถึง การสร้างความเข้มแข็งของประชาชนในการดูแลสุขภาพของตนเองและครอบครัว การเข้ามามีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและชุมชนในการบริหารจัดการระบบสุขภาพ โดยชุมชนนั้นต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการด้านสุขภาพพอสมควรและมีการจัดรูปแบบการบริหารจัดการที่จะให้ระบบมีความเป็นบูรณาการ (Integration) ให้มากที่สุด

หลักการสร้างกระบวนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ จึงมีองค์ประกอบ ดังนี้

1. ความเป็นธรรม (Equity) ต่อทุกกลุ่มคนทุกภาค และความสมดุลของผลประโยชน์กลุ่มต่าง ๆ ที่ได้รับการจัดสรรในสังคม เพื่อให้กระบวนการถ่ายโอนอำนาจด้านสุขภาพบรรลุเป้าหมาย “ความเป็นธรรม” และ “ความสมดุล” ซึ่งจะเกิดขึ้นไม่ได้หากกระบวนการดังกล่าวเป็นกระบวนการของผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงสาธารณสุขกับผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อบจ./เทศบาล/อบต.) เท่านั้น กระบวนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพจึงต้องอาศัยผู้คนจากทุกภาคส่วน ทุกระดับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาคประชาสังคมท้องถิ่น (Local Civil Society)

2. การมีส่วนร่วม (Participation) เพื่อให้เกิดกระบวนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพอย่างเป็นธรรม จำเป็นต้องให้กลุ่มต่าง ๆ จากทุกภาคส่วนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับที่เหมาะสมในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจในเวทีสาธารณะ ตลอดจนเข้าไปมีส่วนร่วมในกลไกต่าง ๆ ที่สร้างขึ้น เพื่อรองรับการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ เช่น คณะกรรมการสุขภาพระดับพื้นที่ (กสพ.) จำเป็นต้องมี ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ความรู้ความสามารถด้านต่าง ๆ รวมทั้งผู้แทนจากภาคประชาสังคม ภาคท้องถิ่น เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการร่วมคิดร่วมตัดสินใจ

3. ความโปร่งใส (Transparency) กระบวนการดังกล่าวต้องโปร่งใส เปิดเผยต่อสาธารณะได้ ทุกขั้นตอน จะต้องไม่ปกปิดซ่อนเร้น หรือรู้กันอยู่เฉพาะผู้บริหารระดับสูงกับผู้แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งอาจเป็นกระบวนการจัดสรรแบ่งปันอำนาจที่รัฐส่วนกลางและรัฐส่วนท้องถิ่นได้ประโยชน์ แต่ผู้คนที่ท้องถิ่นมองไม่เห็นหนทางไปสู่สุขภาวะดังที่พึงประสงค์ได้

4. มีความรับผิดชอบ ตรวจสอบได้ (Accountability) กระบวนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพต้องอธิบาย ตอบคำถามได้อย่างกระจ่างชัดในทุกขั้นตอนของกระบวนการ ในทุกเรื่องทุกประการที่ได้กระทำ พร้อมทั้งจะให้สาธารณชนตรวจสอบได้ตลอดเวลา

5. มีประสิทธิภาพ (Efficiency) และประสิทธิผล (Effectiveness) กระบวนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพต้องมีความคล่องตัว อิสระฉับไว และคุ้มค่า ปราศจากการแทรกแซงครอบงำจากกลุ่มหนึ่งกลุ่มใด กระบวนการดังกล่าวดำเนินไปโดยอาศัยความรู้จริงการศึกษาเรียนรู้บทเรียนจากประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ตลอดจนอาศัยการวิจัยพัฒนา (R&D) ในแต่ละพื้นที่ควบคู่ไปกับขั้นตอนการกระจายอำนาจในระยะต่าง ๆ

เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการกระจายอำนาจด้านสุขภาพที่ตั้งไว้ คือ “ความปรารถนาร่วมกันที่จะสร้างและพัฒนาระบบสุขภาพและระบบบริการสุขภาพที่พึงประสงค์ของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่ความมีสุขภาวะโดยถ้วนหน้าของผู้คนในท้องถิ่น”

รูปธรรมการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ

การกระจายอำนาจด้านสุขภาพตามหลักการสาธารณสุขมูลฐาน องค์การอนามัยโลกได้ประกาศแนวคิดและปรัชญาการบรรลุสุขภาพดีถ้วนหน้า (Health for All) โดยใช้การสาธารณสุขมูลฐาน (Primary Health Care) ปี พ.ศ. 2520 และระบุว่า “...ประชาชนมีสิทธิ (Right) และหน้าที่ (Duty) ที่จะร่วมในการวางแผนและดำเนินการเพื่อสุขภาพของเขาเหล่านั้น ทั้งในลักษณะปัจเจกบุคคล (Individually) และในลักษณะกลุ่มคน (Collectively)...” โดยมีหลักการพื้นฐาน 4 ประการของการสาธารณสุขมูลฐานคือ

1. การเข้าถึงบริการพื้นฐานตามความจำเป็นด้านสุขภาพ
2. การมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชนและการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ
3. การเชื่อมโยงกิจกรรมระหว่างสาขาเพื่อสุขภาพ
4. การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ

หลักการพื้นฐานข้อที่ 2 การมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชน สะท้อนแนวคิดการกระจายอำนาจด้านสุขภาพด้วยการกระจายอำนาจการตัดสินใจ เพื่อให้ชุมชนทุกระดับเข้ามามีส่วนร่วมในการควบคุมการจัดกิจกรรมเพื่อสุขภาพนั่นเอง การนำหลักการงานสาธารณสุขมูลฐานมาปรับใช้มีรูปธรรมที่สำคัญ คือ การจัดให้มีอาสาสมัครสาธารณสุขต่าง ๆ ขึ้นมาในชุมชน แม้ว่ารูปแบบจะสะท้อนแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนระดับหนึ่ง แต่การคาดหวังให้อาสาสมัครเหล่านี้เป็น “เครื่องมือ”

ของรัฐในการช่วยจัดบริการ แทนที่จะเป็นกลไกส่วนหนึ่งของชุมชนในการจัดการกับปัญหา สุขภาพ น่าจะ ไม่ค่อยตรงกับเจตนารมณ์ของแนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการด้าน สุขภาพ ด้วยตนเอง

นอกจากนี้แนวคิดการพึ่งตนเองด้านสุขภาพ (Self-reliance) ยังมีความหมายครอบคลุมถึง การลดการพึ่งพาบุคลากรวิชาชีพ โดยที่บุคคลและครอบครัวตระหนักถึงความสำคัญของสุขภาพ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและวิถีชีวิตเพื่อนำไปสู่การมีสุขภาพดี จะเป็นการสร้างความเข้มแข็งของภาคประชาชน หรือการทำให้ประชาชนมีอำนาจในการควบคุมดูแลสุขภาพตนเองมากขึ้นนั่นเอง

สำหรับการกระจายอำนาจการบริหารจัดการระบบบริการสุขภาพ (Health Care System) เนื่องจากระบบมีความซับซ้อน ทำให้ชุมชนต้องมีความรู้ความเข้าใจมากพอสมควรจึงจะสามารถร่วม บริหารจัดการได้ นอกจากนี้ลักษณะเฉพาะของระบบบริการสุขภาพซึ่งเป็นระบบที่ยากในการจัดให้มี บริการอย่างเบ็ดเสร็จ (คือครอบคลุมบริการในระดับปฐมภูมิ ทุติยภูมิ และตติยภูมิ) ในสถานพยาบาล แห่งเดียวเพราะจะมีปัญหาเรื่องขนาดการดำเนินการที่ประหยัด (Economy of Scale) ทำให้จำเป็นต้อง จัดรูปแบบเป็นระบบบริการสุขภาพแบบบูรณาการ (Integrated health care system) ที่มีสถานพยาบาล ต่างระดับทำงานอย่างประสานสอดคล้องกัน และรับผิดชอบประชากรจำนวนที่มากพอ โครงสร้างของ องค์การชุมชนที่จะเข้าร่วมบริหารจัดการจึงต้องเป็นองค์กรชุมชนที่มีขนาดใหญ่พอสมควร แต่ โครงสร้างชุมชนขนาดใหญ่จะมีปัญหาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชน การประสานโครงสร้าง องค์การชุมชนขนาดเล็กหลาย ๆ แห่งเข้าด้วยกันเพื่อร่วมบริหารระบบบริการสุขภาพจึงเป็นทางออกที่ สำคัญประการหนึ่ง

การกระจายอำนาจด้านสุขภาพภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช 2540 ได้รับรองสิทธิในสุขภาพของบุคคลหรือ กล่าวอีกนัยหนึ่ง คือรับรองอำนาจของบุคคลในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของตนเองไว้อย่างน้อยที่สุด 6 สิทธิ คือ

1. สิทธิที่จะรับรู้ในเรื่องที่จะกระทบต่อสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิตของตน (มาตรา 59)
2. สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่จะกระทบต่อสุขภาพอนามัย คุณภาพชีวิต และ สิ่งแวดล้อม (มาตรา 59)
3. สิทธิที่จะร่วมคิด ร่วมตัดสินใจในเรื่องคุณภาพสิ่งแวดล้อม (มาตรา 56)
4. สิทธิที่จะร่วมกันเข้าชื่อเสนอกฎหมายที่คุ้มครองสุขภาพของคนไทย (มาตรา 170)
5. สิทธิในการร่วมรับบริการด้านสุขภาพ (มาตรา 52 และ 86) โดยมีหลักสำคัญ 7 ประการ ได้แก่
 - 5.1 ความเป็นธรรมและเท่าเทียมกัน
 - 5.2 บริการสาธารณสุขต้องได้มาตรฐาน

- 5.3 บุคคลมีสิทธิที่ได้รับบริการจากรัฐอย่างทั่วถึง
- 5.4 บริการสาธารณสุขที่มีประสิทธิภาพ ที่ไม่ใช่ซ่อมสุขภาพ ต้องสร้างสุขภาพและมีประสิทธิภาพในเชิงบริหารจัดการด้วย
- 5.5 หลักการมีส่วนร่วมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเอกชนภายใต้การกำกับของรัฐ
- 5.6 หลักการประกันสังคมที่จะยกเลิกระบบประกันสังคมไม่ได้ แต่ต้องขยายไปและจะจัดการให้มีประสิทธิภาพ
- 5.7 สิทธิของบุคคลพิเศษบางจำพวก เช่น เด็ก เยาวชน บุคคลซึ่งมีอายุเกิน 60 ปีบริบูรณ์ บุคคลซึ่งพิการหรือทุพพลภาพ เป็นต้น จะต้องได้รับการบริการด้านสุขภาพที่มีลักษณะพิเศษตามจำเป็นแห่งสภาวะของตน
6. สิทธิที่จะร่วมตรวจสอบกระบวนการในบริการด้านสุขภาพทั้งของรัฐและเอกชน ผ่านองค์กรที่เรียกว่า องค์กรคุ้มครองผู้บริโภค

สำหรับการกระจายอำนาจการปกครองไปสู่ท้องถิ่นรัฐธรรมนูญได้ให้ความสำคัญและกำหนดไว้ในหมวด 5 แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ มาตรา 78 รัฐต้องกระจายอำนาจให้ท้องถิ่นพึ่งตนเอง และตัดสินใจในกิจการของท้องถิ่นเองได้ พัฒนาเศรษฐกิจท้องถิ่น และระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ ตลอดจนทั้งโครงสร้างพื้นฐานสารสนเทศในท้องถิ่นให้ทั่วถึงและเท่าเทียมกันทั่วประเทศ รวมทั้งพัฒนาจังหวัดที่มีความพร้อม ให้เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดใหญ่ โดยคำนึงถึงเจตนารมณ์ของประชาชนในจังหวัดนั้น นอกจากนี้ในด้านการปกครองส่วนท้องถิ่นรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ใน หมวด 9 รวม 9 มาตรา ตั้งแต่มาตรา 282 ถึงมาตรา 289 สรุปได้ว่า รัฐจะต้องให้ความสำคัญอิสระแก่ท้องถิ่นตามหลักแห่งการปกครองตนเองตามเจตนารมณ์ของประชาชนในท้องถิ่น โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งหลายย่อมมีอิสระในการกำหนดนโยบายการปกครอง การบริหารงานบุคคล การเงิน การคลัง และมีอำนาจหน้าที่ของตนเองโดยเฉพาะ รัฐบาลทำหน้าที่เป็นผู้กำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่าที่จำเป็นภายในกรอบของกฎหมายและเพื่อกระจายอำนาจให้แก่ท้องถิ่นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

การกำหนดอำนาจและบทบาทหน้าที่ระหว่างรัฐกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง รัฐธรรมนูญกำหนดให้เป็นไปตามที่กฎหมายบัญญัติ (มาตรา 284) ซึ่งต่อมารัฐสภาได้ผ่านกฎหมาย “พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542” และประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2542 และในมาตรา 12 ได้กำหนดให้มี “คณะกรรมการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน ท้องถิ่น” เป็นกลไกเพื่อการดำเนินการดังกล่าว

ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นฯ การให้การให้บริการสาธารณะที่จัดในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะถูกถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยภารกิจถ่ายโอนไปแล้วจะต้องมีการถ่ายโอนงบประมาณและบุคลากรที่รับผิดชอบภารกิจดังกล่าวไปให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วย ทั้งนี้มีการกำหนดระยะเวลาในการถ่ายโอนภารกิจ (ภายใน 4 ปี หรือเป็นไปตามความพร้อมแต่ไม่เกินระยะเวลา 10 ปี) และขั้นต่ำของงบประมาณที่จะต้องจัดสรรให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามเงื่อนไขเวลาที่กำหนดด้วย คือรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องไม่น้อยกว่าร้อยละ 20 ของรายได้รัฐบาลในปี 2544 และไม่น้อยกว่าร้อยละ 35 ของรายได้รัฐบาลในปี 2549 สาระสำคัญของ พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ จึงเน้นที่การกำหนดอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นหลัก รวมถึงการจัดบริการที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพให้แก่ประชาชนในพื้นที่ ตามมาตรา 16 17 18 และ 19 แต่แทบจะไม่มีกล่าวถึงอำนาจและหน้าที่ของประชาชนในท้องถิ่นเลย

การกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ตาม พ.ร.บ. กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจฯ) จึงเป็นเพียงส่วนหนึ่งของแนวคิดการกระจายอำนาจ ที่จะต้องเกิดควบคู่ไปกับการกระจายอำนาจ หรือการรับรองอำนาจของปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มบุคคลภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญด้วย และไม่ควรรจะจำกัดการกระจายอำนาจอยู่เพียงแต่การถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเท่านั้น

การกระจายอำนาจด้านสุขภาพภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ. 2545-2549

แนวคิดปรัชญาหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมฯ ฉบับที่ 9 คือ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ยึดทางสายกลางที่อยู่บนพื้นฐานของความสมดุลพอดี รู้จักพอประมาณอย่างมีเหตุผล มีความรู้เท่าทันโลก เป็นแนวทางในการดำเนินวิถีชีวิตของไทยและเป็นพื้นฐานการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมที่มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา โดยมียุทธศาสตร์การพัฒนา 7 ยุทธศาสตร์ คือ

1. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดี
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม
3. ยุทธศาสตร์การปรับโครงสร้างการพัฒนาชนบทและเมืองอย่างยั่งยืน
4. ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
5. ยุทธศาสตร์การบริหารเศรษฐกิจส่วนรวม
6. ยุทธศาสตร์การเพิ่มสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ
7. ยุทธศาสตร์การพัฒนาความเข้มแข็งทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

ยุทธศาสตร์ที่ 1 เป็นยุทธศาสตร์ที่เป็นเงื่อนไขสำคัญที่สุด ซึ่งต้องดำเนินการเพื่อให้การพัฒนาตามยุทธศาสตร์อื่นสามารถบรรลุผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ภายใต้ยุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่ดี การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น การปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ และการส่งเสริมธรรมาภิบาล ภาคเอกชนและภาคประชาชน เป็นกลวิธีสำคัญในการดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าว

จะเห็นได้ว่า การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นถูกมองเป็นเครื่องมือในการสร้างธรรมาภิบาลที่ดี (Good Government) แต่เป็นเครื่องมือที่ต้องดำเนินการไปควบคู่กับการปรับระบบบริหารจัดการภาคประชาชนด้วย การสนับสนุนให้เกิดการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น โดยมีได้มีการปรับบทบาทของส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องจึงไม่อาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ได้

การบริหารจัดการด้านสุขภาพตามหลักธรรมาภิบาล

การบริหารจัดการด้านสุขภาพตามหลักธรรมาภิบาลจำเป็นต้องคำนึงถึง กลไกและกติกาที่กำหนด การจัดการทรัพยากร และการพัฒนาความมีสุขภาพดี โดยมีองค์ประกอบสำคัญ ดังนี้

1. การกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น เน้นการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยกระจายบุคลากร กระจายงาน และกระจายงบประมาณให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาและแก้ไขปัญหาสาธารณสุขของชุมชน

2. การปรับระบบบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นการบริหารคน บริหารทรัพยากร และบริหารนโยบาย โดยให้ความสำคัญต่อกฎระเบียบเปิดเผย และสร้างการมีส่วนร่วม

3. การสร้างจิตสำนึกและวัฒนธรรมใหม่ โดยการยกย่องคนดีในสังคม การต้อนรับ การแสดงความยินดีอยู่ในขอบเขตที่ประหยัด เรียบง่าย

4. การป้องกันไม่ให้เกิดทุจริตคอร์รัปชัน

4.1 ด้วยการทำความเข้าใจ กฎหมายตรวจสอบการทำงานภาครัฐที่เกี่ยวกับระบบราชการ ได้แก่

- พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540

- พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2542

- พ.ร.บ. ป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542

- พ.ร.บ. ว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการเสนอราคาต่อหน่วยงานของรัฐ พ.ศ. 2542

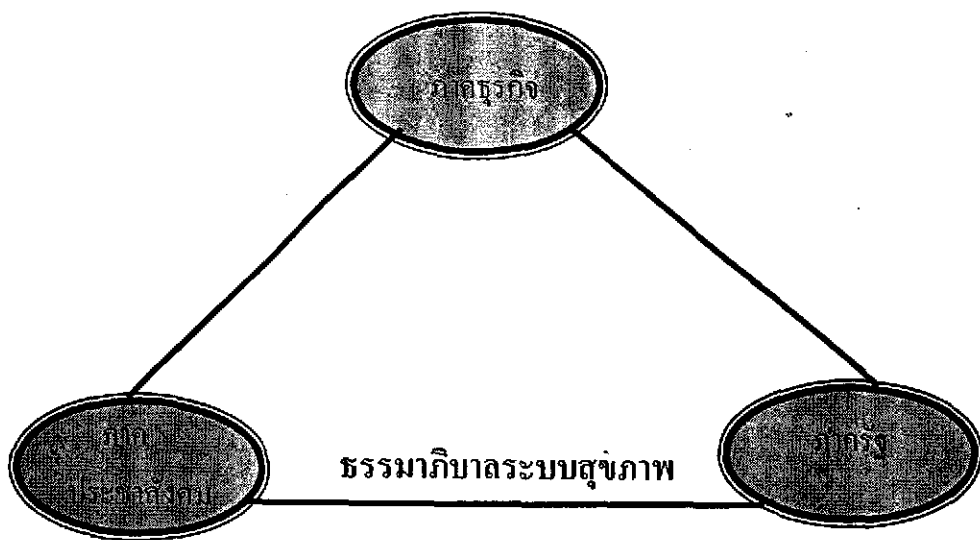
- พ.ร.บ. ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการตรวจเงินแผ่นดิน พ.ศ. 2542

4.2 จัดทำเอกสารเผยแพร่ตัวอย่างกรณีศึกษาชี้เบาะแส และเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นต้องจัดการอย่างโปร่งใส รวดเร็ว ไม่มีลักษณะช่วยกันปกปิด

5.การสร้างเสริมระบบข้อมูลข่าวสารให้รู้เท่าทัน โดยการเปิดเผยข้อมูลตาม พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารทางราชการ พ.ศ. 2540 การเข้าถึงระบบการตรวจสอบ และการใช้ระบบข้อมูลข่าวสารเพื่อการบริหารงาน (Management Information System:MIS)

6. การพัฒนาและเสริมสร้างความเข้มแข็ง กลไกตรวจสอบถ่วงดุลในสังคม สรรสร้างบรรยากาศของการเกิดขึ้นของประชาคมต่าง ๆ และจัดเวทีสาธารณะในประเด็นต่าง ๆ เช่น การเร่งรัดป้องกันโรคระบาดบางโรค การบริการสุขภาพที่มีประสิทธิภาพ

รวมทั้งการเชื่อมโยงภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคมทั้งภาคเอกชน/ธุรกิจ (Private Sector) ภาครัฐ (Public Sector) และภาคประชาสังคม (Civil Society) ให้มีการดำเนินการอย่างต่อเนื่องและมั่นคง

รูปที่ 4 การเชื่อมโยงส่วนต่างๆในภาครัฐ ภาคธุรกิจและภาคประชาสังคม

เพื่อให้การบริหารจัดการด้านสุขภาพตามหลักธรรมาภิบาลเป็นระบบสุขภาพใหม่ที่ไม่ขัดติดกับผลประโยชน์ของกลุ่มใด เป็นการเข้ามามีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและชุมชนในการบริหารจัดการด้านสุขภาพ โดยชุมชนในสังคมต้องมีความรู้ความเข้าใจในการจัดการด้านสุขภาพ สามารถบริหารจัดการให้ระบบสุขภาพและระบบบริการสุขภาพตอบสนองต่อการแก้ปัญหาของประชาชนอย่างเหมาะสมเป็นระบบที่มีการเรียนรู้และปรับตัวบนพื้นฐานองค์ความรู้ (Knowledge Based System) และเป็นระบบที่มีความเป็นบูรณาการ (Integration) ให้มากที่สุด

บทที่ 5

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน แบบมีส่วนร่วม

บทที่ 5

กระบวนการจัดทำแผนชุมชน แบบมีส่วนร่วม

5.1 สารสำคัญของกระบวนการบูรณาการแผนชุมชน

5.1.1 แนวคิด และหลักการ

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ได้กำหนดการกระจายอำนาจให้ท้องถิ่น พึ่งตนเองและตัดสินใจในกิจการท้องถิ่นได้เอง และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจทางการเมือง การวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และ การเมือง

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) ได้กำหนดยุทธศาสตร์การจัดการเชิงพื้นที่ในมิติใหม่ ด้วยการพัฒนากระบวนการชุมชนเข้มแข็งให้เกิดพลังของคนในชุมชน ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบในการพัฒนา แก้ไขปัญหา และสามารถดำรงชีวิตเป็นรากฐานที่มั่นคงของสังคม โดยการสนับสนุนให้ชุมชนจัดทำแผนชุมชนอย่างมีส่วนร่วม ที่นำศักยภาพปัญหา มาวิเคราะห์กำหนดกิจกรรม และดำเนินงานตามความสามารถของชุมชน โดยพึ่งพาทรัพยากรที่มีอยู่เป็นหลัก ภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม

การแก้ไขปัญหาของชุมชน จึงต้องมุ่งเสริมสร้างความสามารถในการจัดการปัญหาชุมชน โดยชุมชนและเพื่อชุมชน ใช้ทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ทรัพยากรและภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งเป็นศักยภาพของชุมชนมาสร้างกระบวนการพัฒนา การเรียนรู้ของชุมชนร่วมกัน โดยการจัดทำแผนชุมชน เพื่อให้เป็นแนวทางการพัฒนาและแก้ไขปัญหา ซึ่งจะนำไปสู่การสร้างชุมชนที่เข้มแข็ง

การบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชน มีหลักการสำคัญคือ

- (1) ใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของ ทำการพัฒนาให้เป็นไปตามความต้องการของชุมชนมากกว่าการตอบสนองวัตถุประสงค์ของหน่วยงานสนับสนุนภายนอก
- (2) รวมพลังทุกภาคส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคประชาสังคม ภาคเอกชนและภาคีการพัฒนาอื่น ๆ สนับสนุนกระบวนการทัศน์และการบริหารการพัฒนาแบบใหม่
- (3) การบูรณาการกระบวนการ บุคลากร แผนงาน และงบประมาณของหน่วยงานสนับสนุน มุ่งสู่การแก้ไขปัญหาแบบองค์รวม โดยมีกลุ่มคนเป้าหมายและพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจน

5.1.2 ความหมายการบูรณาการแผนชุมชน

แผนชุมชน หมายถึง กิจกรรมพัฒนาที่เกิดขึ้นจากคนในชุมชนที่มีการรวมตัวกัน เพื่อจัดทำแผนขึ้นมาใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาชุมชนหรือท้องถิ่นของตนเอง ให้เป็นไปตามความต้องการ และสามารถแก้ไขปัญหาที่ชุมชนเผชิญอยู่ร่วมกันได้ โดยคนในชุมชนได้มาร่วมกันคิด ร่วมกำหนดแนวทางและกิจกรรมการพัฒนาของชุมชน โดยยึดหลักการพึ่งพาตนเอง ลดการพึ่งพิงภายนอก ด้วย

การคำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่นเป็นหลัก ซึ่งบางกิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถทำได้ ก็สามารถขอรับการสนับสนุนจากหน่วยงานภายนอกได้ โดยชุมชนเสนอแผนชุมชนเข้าเป็นแผนขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) หรือแผนงาน/โครงการของราชการได้ แผนชุมชนมีชื่อเรียกแตกต่างกันตามความเข้าใจของแต่ละท้องถิ่น อาทิ แผนแม่บทชุมชน แผนชุมชนพึ่งตนเอง แผนชีวิต เป็นต้น

การบูรณาการแผนชุมชน หมายถึง วิธีการร่วมมือกันทำงานของหน่วยงานสนับสนุน การพัฒนาภายนอกชุมชนทุกภาคส่วน โดยยึดหลักการใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลาง ชาวบ้านเป็นเจ้าของเรื่อง โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือดำเนินกิจกรรมพัฒนาให้ เป็นไปตามความต้องการของชุมชน มากกว่าวัตถุประสงค์ของหน่วยสนับสนุน การบูรณาการ มีทั้ง บูรณาการด้านกลไกบุคลากร กระบวนการและเครื่องมือ แผนงาน และงบประมาณ

5.1.3 วัตถุประสงค์ของการบูรณาการแผนชุมชน

- (1) เพื่อเสริมสร้างกระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาขีดความสามารถของ ชุมชนในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาในท้องถิ่นของตนเองใน ทุก ๆ ด้าน ตามความต้องการของชุมชน โดยใช้กระบวนการจัดทำแผนชุมชนเป็นเครื่องมือ นำไปสู่ชุมชนเข้มแข็ง พึ่งตนเองและเอาชนะความยากจน
- (2) เพื่อบูรณาการการทำงานในแนวดิ่งและแนวราบระดับพื้นที่ของภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และเครือข่ายองค์กรชุมชน ในการสนับสนุน การบูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน โดยใช้พื้นที่เป็นตัวตั้ง ชุมชนเป็นศูนย์กลางและคนในชุมชนเป็นผู้รับผิดชอบ การพัฒนาและแก้ไขปัญหาของตนเอง
- (3) เพื่อประสานเชื่อมโยงความต้องการของชุมชน ภายใต้อำนาจชุมชนกับแผนพัฒนาท้องถิ่น แผนพัฒนาอำเภอ และแผนพัฒนาจังหวัด

5.1.4 ผลประโยชน์ที่จะได้รับ

- (1) เกิดเวทีชุมชนที่มีความต่อเนื่อง เพื่อร่วมกันพัฒนาและแก้ไขปัญหาใน ชุมชนของตนเอง
- (2) มีการขยายและเชื่อมโยงเครือข่ายภาคีการพัฒนาในทุกระดับ ซึ่งเป็นทุนทางสังคมที่จะช่วยเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน
- (3) คนในชุมชนได้พัฒนากระบวนการเรียนรู้ ประสบการณ์ และพัฒนาขีดความสามารถในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาของชุมชนที่ผ่าน กระบวนการบูรณาการแผนชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของชุมชน การพึ่งตนเองของชุมชน และเอาชนะความยากจน โดยอาศัยฐานทุนทางสังคม ทุนทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และทรัพยากรใน ท้องถิ่นชุมชน

- (4) มีการปรับเปลี่ยนแนวคิดและระบบการบริหารจัดการภาครัฐ โดยเน้นกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม และเน้นบทบาทของชุมชนในการจัดการพัฒนาและแก้ไขปัญหาตามความต้องการของ ตนเอง
- (5) หน่วยงานภาครัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และภาคีการพัฒนา ใช้แผนชุมชนเป็นฐานข้อมูลในการจัดทำแผนงาน/โครงการ และงบประมาณสนับสนุน เพื่อที่จะสามารถแก้ไขปัญหาความยากจนได้อย่างเป็นรูปธรรม
- (6) มีฐานข้อมูลแผนชุมชน ที่หน่วยงานภาครัฐ ภาคีการพัฒนาต่าง ๆ และประชาชนทั่วไปสามารถเข้าถึงข้อมูลได้

5.2. กระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบบูรณาการ

กระบวนการบูรณาการแผนชุมชน เป็นกระบวนการหรือชุดกิจกรรมในชุมชนที่มีลำดับขั้นตอนที่จะสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิด และแนวทางในการส่งเสริมให้ประชาชน กลุ่มองค์กร ชุมชนและชุมชน มีศักยภาพและความสามารถในการจัดการแก้ปัญหาและดำเนินกิจกรรมชุมชนที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความสามารถที่จะค้นหาศักยภาพ รับรู้ปัญหาและร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนด้วยตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในขณะเดียวกันกระบวนการบูรณาการแผนชุมชน ก็เป็นตัวบ่งชี้หนึ่งถึงความเข้มแข็งของชุมชน ความเข้มแข็งของชุมชนหนึ่งไม่ได้อยู่ที่ชุมชนนั้นมีความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ผลดี หรืออยู่ที่ชุมชนนั้นไม่มีปัญหาโดยอยู่เลย หากอยู่ที่ว่าชุมชนนั้นมีกระบวนการชุมชน ที่แสดงให้เห็นว่าชุมชนมีความสามารถที่จะค้นหาศักยภาพและรับรู้ปัญหาและร่วมทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อแก้ไขปัญหา และเพื่อเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาที่มีอยู่ให้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง

กระบวนการบูรณาการแผนชุมชน จึงมีลักษณะเป็นกระบวนการแบบมีส่วนร่วมของภาคีต่างๆ ซึ่งกระบวนการนี้ควรเป็นกระบวนการของกิจกรรมในชุมชนในการจัดทำแผนชุมชนที่เป็นองค์รวม เพื่อผลการพัฒนาที่เป็นบูรณาการ

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ควรมีขั้นตอนการปฏิบัติดังนี้

กระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย 7 ขั้นตอน ได้แก่ การเตรียมวิทยากรกระบวนการ การเตรียมชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน การประเมินศักยภาพของชุมชน การกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางและจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชน การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาชุมชน และการเปิดเวทีประชาพิจารณ์แผนชุมชน

รายละเอียดในแต่ละขั้นตอน มีดังนี้

5.2.1 การเตรียมวิทยากรกระบวนการ

วัตถุประสงค์

เพื่อเตรียมวิทยากรกระบวนการ และจัดทำแผนการดำเนินงาน เพื่อให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เกิดประสิทธิภาพและประสบผลสำเร็จ

แนวทางดำเนินงาน

เตรียมทีมวิทยากรกระบวนการ โดยค้นหาบุคคลที่อยู่ในพื้นที่เป้าหมายจากหลากหลายหน่วยงาน/องค์กร/ เครือข่าย โดยจะต้องเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถและเข้าใจในกระบวนการจัดทำแผนชุมชน เป็นผู้มีความประสงค์ในการเป็นวิทยากรแผนชุมชนรู้เทคนิคการจัดเวทีกระบวนการจัดทำแผนชุมชน

ออกแบบการเปิดเวทีในแต่ละขั้นตอน ด้วยการกำหนดวัตถุประสงค์เนื้อหา ขั้นตอน กระบวนการและเทคนิคที่ใช้ รวมทั้งวิทยากรหลัก และวิทยากรผู้ช่วย

ซักซ้อมแนวคิด กระบวนการ เทคนิค วิธีการ ซึ่งเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับวิทยากร กระบวนการแผนชุมชน

เตรียมประเด็นการพูดคุยในเวที เช่น แนวคิดของแผนชุมชน เนื้อหาของการจัดทำแผนชุมชน เตรียมข้อมูลทั่วไปของชุมชนล่วงหน้า เช่น ข้อมูลสภาพของพื้นที่ของชุมชน อาณาเขตของชุมชน ประชากรและครัวเรือน การประกอบอาชีพ รวมทั้งประเด็นปัญหาที่สำคัญ ๆ ของชุมชนนั้น ๆ

เตรียมพื้นที่ เช่น เตรียมคน เตรียมสถานที่ที่มีความพร้อมสำหรับการจัดเวที เตรียมอุปกรณ์ และสื่อที่ใช้ในการจัดทำเวที

ผลที่ได้รับ

ได้ทีมวิทยากรกระบวนการแผนชุมชน ที่ประกอบด้วยบุคลากรจากหลากหลายหน่วยงาน ซึ่งมีทักษะและประสบการณ์จัดทำแผนชุมชนที่อยู่ใกล้ชิดกับพื้นที่เป้าหมาย (ตำบล/อำเภอ)

5.2.2 การเตรียมชุมชนในการจัดทำแผนชุมชน

วัตถุประสงค์

เป็นการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชน กลุ่มแกนนำชุมชน องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละพื้นที่ ให้มีความเข้าใจในแนวความคิด กระบวนทัศน์ และกระบวนการจัดทำแผนชุมชน บทบาทความรับผิดชอบของฝ่ายต่าง ๆ ตลอดจนการสร้างความรู้ความผูกพันและการค้นหาบุคคลที่อาสาเป็นกลุ่มแกนนำในการดำเนินงาน

แนวทางดำเนินงาน

จัดเวทีชี้แจงให้ประชาชน กลุ่มแกนนำชุมชน องค์กรชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจแนวความคิด กระบวนทัศน์และแนวทางการจัดทำแผน ชุมชนแบบองค์รวม โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มุ่งสร้างความเข้มแข็งให้ชุมชน ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของทุกฝ่ายและมีการกระทำความร่วมมือกัน

ค้นหา กำหนดตัวบุคคล กลุ่มอาสาสมัครที่จะเป็นผู้นำหรือแกนในการผลักดัน ดำเนินการต่าง ๆ ตามกระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมของภาคีการพัฒนาต่าง ๆ โดยเน้นความสมัครใจและให้ชุมชนเป็นผู้เสนอแนะ

การจัดเวทีทำได้ทั้งในรูปแบบที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ เช่น การเปิดเวทีอย่างเป็นทางการ การพูดคุยในร้านกาแฟ และการพูดคุยในกิจกรรมร่วมต่าง ๆ ของชุมชน

ควรใช้เวลากับชุมชนในการทำความเข้าใจ ดังนั้นการจัดเวทีทำความเข้าใจและกระตุ้นสำนึกของชุมชน จึงมักจะต้องทำหลายครั้งและหลายรูปแบบตามที่มีโอกาส

ผลที่ได้รับ

ประชาชน กลุ่มแกนนำชุมชน องค์กรชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจและมีแนวคิดตามกระบวนการทัศน์ใหม่ พร้อมทั้งจะเข้าร่วมในกระบวนการจัดทำแผนชุมชนและการพัฒนาของชุมชน และมีกลุ่มแกนอาสาเข้าร่วมในกระบวนการ

5.2.3 การประเมินศักยภาพของชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อประเมินศักยภาพในการพัฒนาของชุมชน (หมู่บ้าน ตำบล) ในแง่ของโอกาส ภัยคุกคาม จุดแข็งและข้อจำกัดในการพัฒนาของชุมชน เพื่อที่จะกำหนดปัญหาสำคัญของชุมชน ทางเลือกการพัฒนาของชุมชน รวมทั้งทุนทางสังคม วัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมของชุมชน

แนวทางดำเนินงาน

จัดเวทีชี้แจงให้ประชาชน กลุ่มแกนนำชุมชน องค์กรชุมชน องค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น มีความเข้าใจในการประเมินศักยภาพของชุมชน

กำหนดแนวทางและขั้นตอนในการดำเนินงานและทำความเข้าใจร่วมกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่าย

กำหนดประเด็นของข้อมูลที่จะทำการศึกษา ซึ่งมีประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ ประวัติหมู่บ้านหรือชุมชน ทรัพยากรที่มีอยู่ทั้งที่เป็นทรัพยากรธรรมชาติ เช่น ที่ดิน ที่ทำกิน ป่าไม้ แม่น้ำ ฯลฯ ทรัพยากรที่คนสร้าง เช่น โรงเรียน โบสถ์ ศาลา หอกระจายข่าว ฯลฯ และทรัพยากรบุคคล เช่น ผู้รู้ หรือปราชญ์ชาวบ้าน ผู้ประกอบพิธีกรรม ผู้เชี่ยวชาญด้าน การอาชีพ ผู้นำตามธรรมชาติอื่น ๆ ผู้นำทางการรวมถึงกลุ่มองค์กรต่าง ๆ จารีตประเพณี วัฒนธรรม เศรษฐกิจ ชุมชน เช่น กลุ่มอาชีพต่าง ๆ กองทุนชุมชน รายรับ-รายจ่าย หนี้สิน คนยากจน ผู้ด้อยโอกาส สวัสดิการชุมชน รวมทั้งความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งต่าง ๆ สถานการณ์ของชุมชนในปัจจุบัน เช่น ภัยคุกคาม จุดแข็ง ข้อจำกัด และปัญหา

รวบรวมข้อมูลตามประเด็นที่กำหนด โดยอาจแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ทำการเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ เช่น ข้อมูลที่มีอยู่แล้ว (ข้อมูล กชช.2 ค จปฐ.) บันทึกรายงานของหน่วยงานต่าง ๆ การสอบถามจากผู้รู้ การประชุมกลุ่มย่อย แล้วจึงนำมารวมนกัน ช่วยกันตรวจสอบปรับปรุงให้สมบูรณ์

การวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มาแยกแยะ และหาความสัมพันธ์ในมิติต่าง ๆ และนำไปสู่ข้อสรุปเกี่ยวกับ ปัญหา จุดอ่อน ข้อจำกัด ความเข้มแข็ง และศักยภาพของชุมชน ซึ่งสามารถบันทึกในรูปของแผนที่การตั้งถิ่นฐานของชุมชน พร้อมแสดงแหล่งทรัพยากร ต่าง ๆ แผนผังความสัมพันธ์ขององค์กรสถาบันต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นพื้นฐานสำคัญในกระบวนการทำงานขั้นต่อไป

ผลที่ได้รับ

ข้อมูลในเชิงศักยภาพของการพัฒนา และแนวโน้มของสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

ประชาชน กลุ่มแกนนำ องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความเข้าใจสภาพที่แท้จริงของชุมชนทั้งในแง่ปัญหา ข้อจำกัด และศักยภาพ

ประชาชน องค์กรชุมชนและกลุ่มแกนนำต่าง ๆ เกิดความตระหนักและสำนึกร่วมในการที่จะช่วยแก้ปัญหาของชุมชนและมีความเชื่อมั่นในศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่

เป็นการเริ่มกระตุ้นให้ประชาชน กลุ่มองค์กรชุมชน และที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ได้คิดถึงชุมชน และเห็นความสัมพันธ์ของตัวเอง ครอบครัว กลุ่ม กับชุมชน ในแง่มุมต่าง ๆ มากขึ้น มากกว่าที่จะคิดถึงแต่เรื่องราวของตนเอง ครอบครัว หรือกลุ่มที่ตัวเองสังกัดเท่านั้น อันจะนำไปสู่การเกิดความตระหนักและสำนึกในการพัฒนาของชุมชนต่อไป

5.2.4 การกำหนดวิสัยทัศน์ แนวทางและจุดมุ่งหมายในการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์

เป็นการระดมพลัง ความผูกพัน ความเอื้ออาทร และความรักที่ประชาชนและครอบครัวมีต่อกันและกัน และต่อพื้นที่ชุมชน หมู่บ้าน ตำบล มาสร้างกำหนดความมุ่งหวังในการพัฒนาของชุมชน

แนวทางดำเนินงาน

โดยการจัดเวที นำผลการวิเคราะห์ศักยภาพชุมชนและปัญหา เพื่อให้ช่วยกันกำหนดเป็น

- วิสัยทัศน์การพัฒนาชุมชน
- แนวทางในการพัฒนาของแต่ละชุมชน
- จุดมุ่งหมายในการพัฒนาที่เป็นรูปธรรม

ผลที่ได้รับ

ชุมชนมีวิสัยทัศน์การพัฒนา โดยมีกรอบแนวทาง และจุดมุ่งหมายการพัฒนาที่ชัดเจนของชุมชน ที่ให้ทุกฝ่ายยึดมั่นร่วมกัน

ประชาชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มีจุดมุ่งหมายการพัฒนาของชุมชนร่วมกัน

5.2.5 การกำหนดยุทธศาสตร์ในการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้การพัฒนาของชุมชนเป็นไปตามวิสัยทัศน์ และบรรลุตามจุดมุ่งหมายของการพัฒนา ชุมชนจะต้องกำหนดยุทธศาสตร์การพัฒนาที่เหมาะสมกับศักยภาพ ขีดความสามารถ และความพร้อมของชุมชน โดยกลยุทธ์การพัฒนาจะเป็นตัวเชื่อมระหว่างวิสัยทัศน์ และจุดมุ่งหมายการพัฒนากับการกำหนดกิจกรรมการพัฒนา ในแง่ของการกำหนดขอบเขตและลักษณะของการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ ของการพัฒนา

แนวทางดำเนินงาน

ระดมความคิดเห็นมีแนวทางการดำเนินงานอย่างไรบ้างที่จะนำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายการพัฒนาชุมชนโดยพิจารณาความเป็นไปได้ของทางเลือก ต่อไปนี้

- มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนสามารถดำเนินการเองได้ตามศักยภาพที่ชุมชนมีอยู่
- มีแนวทางใดบ้างที่มีปัจจัยหรือการสนับสนุนจากภายนอกเอื้ออำนวยและสนับสนุนให้ชุมชนทำได้ตามศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่
- มีแนวทางใดบ้างที่ชุมชนจะต้องการดำเนินการ แต่ชุมชนยังไม่พร้อมหรือมีข้อจำกัดจะมีทางเสริมความพร้อมหรือลดข้อจำกัดของชุมชนได้หรือไม่ และต้องทำอะไร

ผลที่ได้รับ

ชุมชนมีกลยุทธ์การพัฒนาที่เหมาะสม ชัดเจน สำหรับใช้ในการวางกรอบทางเลือกดำเนินโครงการ กิจกรรมต่าง ๆ

5.2.6 กำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมการพัฒนาชุมชน

วัตถุประสงค์

เป็นการร่วมกันกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรมที่เหมาะสม เป็นไปได้และสอดคล้องกับภูมิปัญญาท้องถิ่นและกลยุทธ์ที่วางไว้ เพื่อสานต่อ เสริมสร้าง สิ่งที่ชุมชนทำได้คืออยู่แล้วให้ดีขึ้น หรือเพื่อบรรเทาข้อจำกัดและแก้ไขปัญหในด้านต่าง ๆ ของชุมชน

แนวทางดำเนินงาน

• ตรวจสอบว่ามีกิจกรรม โครงการอะไรบ้างที่คน ครอบครัวและองค์กรชุมชนทำอยู่ และเป็นประโยชน์ นำไปสู่การบรรลุวิสัยทัศน์และเป้าหมายการพัฒนาชุมชน และสอดคล้องกับกลยุทธ์การพัฒนาของชุมชน ก็ให้เลือกไว้

• พิจารณากิจกรรม โครงการว่ามีเพียงพอที่จะแก้ไขปัญหาของชุมชนหรือบรรลุวิสัยทัศน์และจุดมุ่งหมายของการพัฒนาชุมชนหรือไม่ ยังมีกิจกรรม โครงการใดอีกหรือไม่ที่ควรทำเพื่อช่วยแก้ไขปัญหาของชุมชน โดยกิจกรรมที่จะทำเพิ่มเติมนั้นควรจะสอดคล้องกับศักยภาพของชุมชน หรือเป็นไปเพื่อมุ่งแก้ไขจุดอ่อนและข้อจำกัดในการพัฒนา ชุมชน

แยกกิจกรรมออกเป็นสามกลุ่ม คือ

- (1) กิจกรรมที่ครอบครัว กลุ่มองค์กรในชุมชน สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง กำหนดเป็นกิจกรรมที่ชุมชนทำเอง
- (2) กิจกรรมที่ชุมชนไม่สามารถดำเนินการได้เอง แต่สามารถได้รับการสนับสนุนจาก อบต. กำหนดขอรับการสนับสนุนจาก อบต.

- (3) กิจกรรมที่ชุมชน และ อบต. ไม่สามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง ทั้งหมด หรือบางส่วน หรือกำหนดเสนอขอรับการสนับสนุนทรัพยากรจากส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจหรือองค์กรเอกชน

พิจารณาจัดลำดับความสำคัญของกิจกรรมให้ชัดเจน

ผลที่ได้รับ

มีรายการกิจกรรม เพื่อการพัฒนาแบบองค์รวมของชุมชน เป็นแผนชุมชน

5.2.7 การจัดเวทีประชาพิจารณ์แผนชุมชน

วัตถุประสงค์

เพื่อให้ประชาชนทั้งชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานภาครัฐ ได้มาร่วมกันพิจารณาความเหมาะสม และความเป็นไปได้ของการนำไปสู่การปฏิบัติ รวมทั้งให้ความเห็นชอบ และร่วมมือกันส่งเสริม สนับสนุนแผนงาน โครงการ หรือกิจกรรมในแผนชุมชน

แนวทางการดำเนินงาน

เปิดเวทีเพื่อให้ชุมชน และหน่วยงานสนับสนุนที่ไม่ได้มาร่วมเวทีจัดทำแผนชุมชนตั้งแต่ต้น ได้มาร่วมในการแสดงความเห็น ให้ข้อเสนอแนะหรือเพิ่มเติมข้อมูลต่าง ๆ เพื่อให้แผนชุมชนที่ได้จัดทำขึ้นเป็นแผนชุมชนที่สมบูรณ์ และเป็นที่ยอมรับของทุกฝ่าย และนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง

ผลที่ได้รับ

ได้แผนชุมชนที่ชุมชนใช้เป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาชุมชนของตนเอง และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งหน่วยงานราชการใช้เป็นข้อมูลในการสนับสนุนต่อไป

- ในขั้นตอนการปฏิบัติ สามารถประยุกต์ปรับ “กระบวนการจัดทำแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วม” ใช้ตามความเหมาะสม สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่ และให้ชุมชนกำหนดและจัดทำแผนชุมชนเป็นไปตามความต้องการของ

5.2.8 กรณีตัวอย่างการจัดทำแผนชุมชนเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับตำบล

การจัดทำแผนชุมชนควรเน้นหลักให้ทำตรงความต้องการ มีวิสัยทัศน์และให้เกิดการมีส่วนร่วม ความเป็นเจ้าของของชาวบ้านได้ มีการชวนชาวบ้านมาพูดคุยกันว่าเรามีคืออะไร ต้องการอะไร อย่างไรบ้าง ถือเป็นหัวใจสำคัญในการทำแผน

อบต.จะมีส่วนช่วยสนับสนุนให้เกิดกระบวนการเหล่านี้ และแผนชุมชนแบบมีส่วนร่วมได้อย่างไร เริ่มแรก ก็เป็นการรวมกลุ่มเฉพาะเจ้าหน้าที่ในอบต. คิดว่าดีแล้ว เมื่อก่อนทำแบบเก่า นายก ร่วมกับเจ้าหน้าที่ สมาชิกสภา ร่วมกันคิดเอาเอง ไม่รู้จักเข้าหาผู้ใหญ่และ ชาวบ้าน เป็นเหมือนตัวเชื่อม

หลักระหว่างชาวบ้านกับสมาชิกสภาอบต. เอาใจทุกคนให้เท่าเทียมกันจะได้ใจจากทุกคนเอง หากเจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นมีงาน ไม่ต้องรอให้เชิญ ขึ้นมือเข้าช่วยเหลือเอง จึงมีทั้งฝ่ายสนับสนุน ฝ่ายค้าน และฝ่ายเฉย เป็นเรื่องธรรมดา

แต่ปัจจุบันเปลี่ยนแนวคิดใหม่คือ ให้ทุกคนมีส่วนร่วมเริ่มจากสมาชิกอบต. ทุกคนต้องมีแผนพัฒนาหมู่บ้านของตนเองจากการประชุมชาวบ้านร่วมกัน เพื่อเสนอต่อนายก “ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบ ตรวจสอบได้” ถือเป็นหัวใจของการบริหารงานอบต. แบบใหม่ โดยเริ่มจากการเชิญผู้บริหาร สมาชิกสภามาทำความเข้าใจร่วมกันในปัญหาที่ได้รับความเดือดร้อน เอาปัญหาเร่งด่วนมาเสนอต่อที่ประชุม มีการลงมติโดยการยกมือเพื่อร่วมแก้ปัญหาที่เห็นว่าเร่งด่วนที่สุดก่อน คิดว่าสำเร็จเพียงขั้นต้น เพราะเพิ่งเคยทำเหมือนกัน

บางอบต. ให้ชาวบ้านทุกหมู่ส่งตัวแทนมาเป็นสมาชิกสภาอบต. เพื่อเข้าร่วมประชุม และก็ได้ชี้แจงให้รู้ถึงบทบาทหน้าที่ของทุกคน การเสนอโครงการต่างๆ ก็มาจากชาวบ้าน ให้ชาวบ้านมีทางเลือกในการพัฒนาอย่างเต็มที่ ให้สมกับที่ถูกเลือกมาเป็นตัวแทนชาวบ้าน

วิธีคิดในการการตัดสินใจว่าปัญหาใดเร่งด่วน ทำอย่างไร

จากตัวอย่างของ อบต. บ้านเม็ง - ใช้วิธีฟังเสียงส่วนมากจากที่ประชุม โดยการยกมือ แต่ถ้ายังตกลงกันไม่ได้ ก็ต้องทำความเข้าใจซึ่งกันและกันก่อน ชี้แจงข้อเท็จจริงให้ตรงกัน คุยกันก่อนนอกรอบ ให้เห็นความสำคัญร่วมกันจึงจะเข้าที่ประชุม วิธีการนี้ค่อนข้างใหม่ มีปัญหาเกิดขึ้นน้อย เป็นในทางบวกมากกว่า ชาวบ้านชอบวิธีการนี้ ต้องการมีส่วนร่วมมานานและเห็นความสำคัญ ต้องการมีความรับผิดชอบร่วมกัน เกิดความหวงแหนชุมชน อีกทั้งมีหน่วยงานที่ให้การสนับสนุนการทำแผนชุมชน เช่น เกษตรอำเภอ สถานีอนามัย การศึกษานอกโรงเรียน พัฒนาชุมชน สภาทนายความ-ผู้ใหญ่บ้าน

การแก้ไขปัญหาคงทำได้หลายทาง แต่ที่สำคัญคือ คนในพื้นที่รู้ปัญหาตนเองดีที่สุด ควรหาแนวทางแก้ไขร่วมกัน ทั้งเจ้าหน้าที่ในพื้นที่และเจ้าหน้าที่ภายนอกมาร่วมกันคิด ไม่ใช่รอให้เกิดการช่วยเหลือจากคนอื่นเพียงทางเดียว ส่วนเรื่องงบประมาณรายได้ ได้จัดสรรสนับสนุนด้านต่างๆ ได้แก่ การให้ความสำคัญอันดับ 1 สนับสนุนงานด้านสิ่งแวดล้อม อันดับ 2 สนับสนุนงานปรับปรุงแหล่งน้ำ อันดับ 3 สนับสนุนงานคุณภาพชีวิต อันดับ 4 สนับสนุนงานส่งเสริมการศึกษา ศิลปะ วัฒนธรรม เป็นการตัดงบประมาณด้านสิ่งปลูกสร้างโครงการละ 5-10 % สร้างเท่าที่จำเป็นก็ทำให้ได้อีกหลายโครงการที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม

กระบวนการทำงานแบบมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายไม่มีที่สิ้นสุด ต้องเกิดการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสถานการณ์ ปัญหา ไปเรื่อยๆ เพราะสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญ หัวใจสำคัญคือ ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ เชื่อใจกันให้ได้ด้วยความจริงใจ เชื่อใจ และยอมรับซึ่งกันและกัน

บรรณานุกรม

- กรินทร์ กลิ่นขจร. 30 ประเด็นสู่แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9. เมืองกับสุขภาพ : มนุษย์
คุณภาพชีวิต และนิเวศวิทยาเมือง. นนทบุรี : สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวง
สาธารณสุข. 2545.
- กองราชการส่วนท้องถิ่น กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. กฎหมาย ระเบียบ และข้อบังคับ
องค์การบริหารส่วนตำบล (รวมฉบับแก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ.2542). กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อาสา
รักษาดินแดน. 2542.
- เฉลิมชาติ แจ่มจรรยา, สมถ ศรีสุขวัฒนา และสมชาย ตูแก้ว. คู่มือ (เล่ม 1) พระราชบัญญัติการ
สาธารณสุข พ.ศ.2535. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การทหารผ่านศึก. 2541.
- ชูชัย ศุภวงศ์. กระทรวงสาธารณสุขในกระบวนการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ. เอกสารประกอบการ
ประชุมเชิงปฏิบัติการ เรื่อง รูปแบบการกระจายอำนาจด้านสุขภาพในพื้นที่จังหวัด (กลุ่มแรก)
วันที่ 15-16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2544 ณ โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค กรุงเทพมหานคร. เอกสาร
โรเนียว.
- ชูชัย ศุภวงศ์และคณะ. ทิศทางการกระจายอำนาจด้านสุขภาพใน 10 ปี ข้างหน้า (พ.ศ. 2544-2553).
นนทบุรี:สำนักงานสนับสนุนและพัฒนาระบบการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ. 2544.
- ชัยอนันต์ สมุทวณิช. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสถาบันพระปกเกล้า ครั้งที่ 3 เรื่อง
การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย. 10-11 พฤศจิกายน 2544
ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ กรุงเทพมหานคร.
- ดาวเรือง ทานะผล. กระบวนการจัดทำแผนชุมชน : การสัมมนาเชิงปฏิบัติการนโยบายสาธารณะ
เพื่อสุขภาพระดับตำบล. : ขอนแก่น. 2547.
- เดชรัตน์ สุขกำเนิด. นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ : การวิเคราะห์ระบบการประเมินผลกระทบด้าน
สุขภาพ. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. 2544.
- ถวัลย์รัฐ วรเทพพิพิพจน์, ดร. การกำหนดและวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการ
ประยุกต์ใช้ (Policy Formulation and Analysis : Theory and Application). กรุงเทพฯ :
สำนักพิมพ์สมาธรรม. 2541.
- ทองศักดิ์ คุ่มไข่น้ำ. หลักการพัฒนาชุมชน. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2540.
- ทวีศักดิ์ นพเกษร. วิถีสังคมไทย 2540 กับบทบาทวิทยาการกระบวนการ. มปพ. 2541.
- นิทัศน์ รายขวา. 30 ประเด็นสู่แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9 : ธรรมชาติในระบบสุขภาพ.
นนทบุรี:สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. 2545. หน้า 569 – 587.

- บัญชา แก้วส่อง และคนอื่น ๆ. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดนโยบายสาธารณะเกี่ยวกับคุณภาพชีวิต : กรณีศึกษาการร่างรัฐธรรมนูญในระดับจังหวัด. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. 2541.
- บรรศักดิ์ อวรรณโณ. ปฏิรูประบบสุขภาพ:สิทธิหน้าที่ของคนไทย. นนทบุรี:สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ. 2543.
- ปัดพงษ์ เกษสมบูรณ์, ผศ. , อนุพงศ์ สุจริยากุล, ดร. นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข. 2543.
- ประเวศ วะสี. สุขภาพในฐานะอุดมการณ์ของมนุษย์. นนทบุรี:สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ 2543.
- พงศ์เทพ สุธีรวุฒิ, ผศ.ภก. นโยบายสาธารณะเพื่อสุขภาพ (Healthy Public Policy). มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สถาบันวิจัยระบบสุขภาพ ภาคใต้. 2545.
- พงษ์พิสุทธ์ จงอุดมสุข. 30 ประเด็นสู่แผนพัฒนาสุขภาพแห่งชาติ ฉบับที่ 9 : กระจายอำนาจ : การปรับตัวของระบบสุขภาพ. นนทบุรี:สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข. 2545. หน้า 239-255.
- พินิจ ฟ้าอำนวยผล และคณะ. เอกสารวิชาการชุด “การกระจายอำนาจด้านสุขภาพ” ฉบับที่ 1 : กระจายอำนาจด้านสุขภาพ ทางเลือกและการวิเคราะห์. นนทบุรี ; สำนักวิชาการสาธารณสุข, สำนักนโยบายและแผนสาธารณสุข, สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข. 2543.
- พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542. ประกาศราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 116 ตอนที่ 114 ก วันที่ 17 พฤศจิกายน 2542.
- บรรยงค์ อินทร์ม่วง. ตัวอย่างการพัฒนานโยบายท้องถิ่นเพื่อความอยู่ดีมีสุขของชุมชน. การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ นโยบายสาธารณะระดับตำบล : ขอนแก่น . 2547.
- ระเบียบสำนักนายกรัฐมนตรีว่าด้วยการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและสังคมที่ดี พ.ศ. 2542. ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่ม 116 ตอนที่ 63 ง วันที่ 30 สิงหาคม 2542.
- รังสรรค์ เชื้อสาวะถี. กรณีตัวอย่างการจัดทำแผนชุมชนเพื่อสุขภาพแบบมีส่วนร่วมระดับตำบล. : การสัมมนาเชิงปฏิบัติการ นโยบายสาธารณะระดับตำบล ขอนแก่น . 2547.
- ลือชา วรรัตน์ และคณะ. บทบาทของ อบต. ในงานส่งเสริมสุขภาพและอนามัยสิ่งแวดล้อม. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สำนักวิชาการ กรมอนามัย. 2540.
- วินัย สีสุมิทธิ และสุกสิทธิ พรณารุโณทัย. การกระจายอำนาจและการปกครองท้องถิ่นในประเทศไทย : การกระจายอำนาจด้านสาธารณสุขในประเทศไทย. นนทบุรี : สถาบันพระปกเกล้า. 2545.

- วรทัต ลิ้มนนท์. การมีส่วนร่วมการปกครองส่วนท้องถิ่น อบต. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์
บรรณกิจ 1991. 2545.
- ศุภชัย ขวะประภาส. นโยบายสาธารณะ. ดำเนินโครงการตำราพื้นฐานคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย. กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2545.
- ศุเมธ ศรีสุขวัฒนา. อบต.กับการจัดการปัญหาสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อมตามกฎหมาย. นนทบุรี :
กรมอนามัย. 2542.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. แผนปฏิบัติการกำหนด
ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545. สำนักงานปลัดสำนัก
นายกรัฐมนตรี. กรกฎาคม 2545.
- สมศักดิ์ ชัยพิพัฒน์. บทบาทในอนาคตของชุมชนระดับตำบลในการจัดการเหตุรำคาญจากมลพิษ
อุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ สม. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2544.
- สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. แผนชุมชนพึ่งตนเองแบบชาวบ้าน ความหมาย ความเข้าใจ และข้อ
ควรรู้. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนเพื่อสังคม. 2541.
- สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. องค์การท้องถิ่นกับการจัดการด้านสุขภาพ.
นนทบุรี : พี.วาทีน พรินดี. 2546.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เรื่อง
แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2543 เอกสารโรเนียว ณ วันที่
2 ธันวาคม พ.ศ. 2543.
- สำนักงานคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. แผนปฏิบัติการกำหนด
ขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2545. สำนักงานปลัดสำนัก
นายกรัฐมนตรี. กรกฎาคม 2545.
- สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. คู่มือการสร้างระบบบริหารกิจการบ้านเมืองและ
สังคมที่ดี. 2544.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. คู่มือวิทยากรกระบวนการ “กระบวนการ
การจัดทำแผนชุมชน” เอกสารประกอบการอบรมวิทยากรกระบวนการภายใต้โครงการ
บูรณาการแผนชุมชนเพื่อความเข้มแข็งของชุมชนและเอาชนะความยากจน.
กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2546.
- สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ (สปรส.). ธรรมนูญสุขภาพคนไทย, นนทบุรี: สปรส. 2545.
- สำนักนายกรัฐมนตรี. ประกาศคณะกรรมการการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วน
ท้องถิ่น เรื่อง แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2543.
ณ วันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2543. เอกสารโรเนียว.

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กระทรวงสาธารณสุข. ธรรมาภิบาลกับการจัดการด้านสุขภาพ. นนทบุรี : พี.วาทีน พรินต์ติ้ง. 2546.

สุณี วงศ์กนกเทพ และบำรุง ดนระวัฒนา. เอกสารวิชาการชุด “การกระจายอำนาจด้านสุขภาพ” ฉบับที่ 6 : รวมปฏิภาณและข้อเสนอเพื่อการกระจายอำนาจด้านสุขภาพ. นนทบุรี : สำนักงานโครงการปฏิรูประบบบริการสาธารณสุข. 2544.

สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. เอกสารสัมมนาโครงการศึกษาวิจัยเรื่องขอบเขตอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับราชการบริหารส่วนกลางและส่วนภูมิภาคและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเอง ตลอดจนรูปแบบและขนาดที่เหมาะสมขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย. ณ โรงแรมสยามซิตี้ กรุงเทพมหานคร วันที่ 30 เมษายน 2546. เอกสารโรเนียว.

สมาน รังสิโยภักดิ์. การปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทยต่าง ๆ. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์บรรณกิจ. 2543.

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, ศ.ดร. นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์ และกระบวนการ. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์เสมาธรรม. 2544.

สมพร เพ็ญจันทร์, ดร. นโยบายสาธารณะ : ทฤษฎีและการปฏิบัติ. ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิทยาการจัดการ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

อานนท์ ถาว์ณกุล และสมเดช เวชวิฐาน. สถานการณ์การใช้มาตรการทางกฎหมาย ตามพรบ. สาธารณสุข พ.ศ.2535 จัดการปัญหาด้านสาธารณสุขสิ่งแวดล้อมของ อบค.ในเขต 5. รายงานการศึกษา. พิษณุโลก

อนุรักษ์ สิงห์ชัย. การมีส่วนร่วมของชาวบ้านในการควบคุมคุณภาพสิ่งแวดล้อมจากโรงงานอุตสาหกรรม. วิทยานิพนธ์ ศศ.ม. ขอนแก่น : มหาวิทยาลัยขอนแก่น. 2545.

ภาคผนวก ก.
บทบาทรูปแบบของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด และเทศบาล

ภาคผนวก ก.

บทบาทรูปแบบของ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล

ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หลังจากการตรารัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ. 2542 บทบาท อำนาจหน้าที่ และโครงสร้างขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงมากมายเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

❖ องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.)

องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540 เป็น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จัดตั้งขึ้นทุกจังหวัด เพื่อจัดทำกิจการส่วนจังหวัดที่ไม่อยู่ในอำนาจหน้าที่ การบริหารราชการส่วนกลาง และส่วนภูมิภาค องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีฐานะเป็นนิติบุคคล โดยมี พื้นที่รับผิดชอบครอบคลุมเขตจังหวัด และเป็นการบริหารราชการส่วนท้องถิ่น ผู้บริหารองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดประกอบด้วย

1. สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งมาจากการเลือกตั้งดำรงตำแหน่งวาระละ 4 ปี จำนวนสมาชิก ของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะไม่เท่ากันจะอยู่ระหว่าง 24 คน ถึง 48 คน ขึ้นอยู่กับ จำนวนประชากรของจังหวัดนั้นๆ โดยสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะได้มาจากการเลือกตั้ง ของประชาชนในทุกๆอำเภอ
2. นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นฝ่ายบริหารของ อบจ. มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมของ ประชาชนกล่าวคือ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดคือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ที่ได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกสภาองค์การฯ ให้ดำรงตำแหน่งเป็นนายกฯ เพื่อรับผิดชอบ การดำเนินงานในหน้าที่ของ อบจ. และนายกจะเป็นคนเลือกรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด อีทีหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ช่วยในการบริหารกิจการในหน้าที่ของ อบจ.

นอกจากคณะกรรมการบริหาร อบจ.จะประกอบไปด้วยนายกฯและรองนายกฯแล้ว จะมี ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งเป็นข้าราชการทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารกิจการของ อบจ. ตามที่ได้รับมอบหมาย สำหรับในการบริหารงานจะมีการแบ่งส่วนราชการขององค์การบริหารส่วน จังหวัดออกเป็นส่วนต่างๆ ดังนี้

- ส่วนอำนวยการ ทำหน้าที่ดูแลกิจการทั่วไปของ อบจ.
- ส่วนกิจการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำหน้าที่รับผิดชอบในกิจการงานของสภา องค์การบริหารส่วนจังหวัด
- ส่วนแผนและงบประมาณ ทำหน้าที่ในการจัดทำแผนงบประมาณและงบประมาณของ อบจ.

- ส่วนการคลัง ทำหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการเงินการคลัง การพัสดุ การจัดซื้อจัดจ้าง การบัญชี และรายได้ของ อบจ.
- ส่วนช่าง รับผิดชอบเกี่ยวกับงานสำรวจ การออกแบบก่อสร้าง การซ่อมบำรุง เป็นต้น

⇒ อำนาจและหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ใน 2 ลักษณะคือ

1. อำนาจหน้าที่ในเขตจังหวัด หมายถึง อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเต็มพื้นที่ในเขตจังหวัด ซึ่งรวมถึงสภาตำบลด้วย ได้แก่
 - การตราข้อบัญญัติขึ้นใช้บังคับในเขตจังหวัด
 - การจัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
 - การสนับสนุนสภาตำบลและท้องถิ่นรูปแบบอื่น เช่น
 - การแบ่งสรรเงินให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นตามที่กฎหมายกำหนด
 - การคุ้มครองดูแลและบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การบำรุงรักษาสีลปะวัฒนธรรม ประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น
 - การทำกิจการที่เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรูปแบบอื่นในเขตจังหวัด
 - การกระทำความตามอำนาจหน้าที่เฉพาะกรณีซึ่งอาจเป็นการได้รับมอบหมายจากส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาค
2. อำนาจหน้าที่ในเขตสภาตำบล หมายถึง อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเฉพาะในเขตสภาตำบล เช่น
 - การรักษาความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน เช่น การป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
 - การใช้ที่ดินและทรัพย์สินเพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น เช่นการจัดให้มีทางระบายน้ำ การสร้างสวนสาธารณะ สนามกีฬา เป็นต้น
 - การให้บริการแก่ประชาชน เช่นการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน การทำนุบำรุงศาสนา การส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม การสาธารณสุข การป้องกันโรคติดต่อ การจัดตั้งและดูแลตลาดกลาง เป็นต้น
 - การสนับสนุนท้องถิ่นอื่นในเขตจังหวัดโดยการแบ่งสรรเงินตามกฎหมาย
 - การทำกิจการอื่นที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่เป็นประโยชน์ต่อประชาชนในจังหวัด และถูกต้องตามกฎหมายบัญญัติให้เป็นกิจการของ อบจ.

¹ "ข้อบัญญัติ" หมายถึง ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด

การงบประมาณและการคลังขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

งบประมาณขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นจัดทำเป็นของตนเองแตกต่างหากจาก
งบประมาณแผ่นดิน การดำเนินงานตามพระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540
ได้กำหนดแหล่งรายได้ของ อบจ. ดังต่อไปนี้

1. ภาษีอากรตามที่กฎหมายบัญญัติไว้
2. ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับตามที่กฎหมายบัญญัติ
3. รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
4. รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
5. รายได้จากการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
6. เงินกู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์การหรือนิติบุคคลต่างๆ ที่ได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี
7. เงินอุดหนุนหรือรายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรร
8. เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้
9. พันธบัตรหรือเงินกู้ตามที่กฎหมายบัญญัติ
10. รายได้อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติให้เป็นของ อบจ.

ข้อเพิ่มเติม และการแจกแจงรายละเอียดด้านรายได้ของอบจ. ให้ชัดเจนขึ้นตามพระราชบัญญัติการ
กำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ดังต่อไปนี้

- ภาษีบำรุง อบจ. สำหรับน้ำมันเบนซิน น้ำมันดีเซล ก๊าซปิโตรเลียม โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มเติมได้ไม่เกินลิตรละ 10 สตางค์สำหรับน้ำมัน และไม่เกินกิโลกรัมละ 10 สตางค์สำหรับก๊าซปิโตรเลียม
- ภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดสำหรับยาสูบ ซึ่งเก็บจากการค้าในเขตจังหวัด โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มเติมได้ไม่เกินมวลละ 10 สตางค์
- ภาษีมูลค่าเพิ่มและภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร โดยออกข้อบัญญัติจัดเก็บเพิ่มในอัตราที่รวมกับภาษีที่สรรพากรจัดเก็บแล้วไม่เกินร้อยละ 30
- ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์รวมทั้งเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ ภาษียึดตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และค่าธรรมเนียมล้อเลื่อนตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน
- ภาษีเพื่อการศึกษา
- อากรรังนกอีแอ่น
- ค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม

- ค่าธรรมเนียมองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยออกข้อบัญญัติเรียกเก็บจากผู้พักในโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม
- ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ดำเนินการ และให้ตกเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- ค่าธรรมเนียมใดๆ ที่เรียกเก็บจากผู้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากการบริการสาธารณะที่อบจ.จัดให้มีขึ้น

❖ พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า ตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540

โดยที่เป็นการสมควรปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของรัฐสภาดังต่อไปนี้

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด พ.ศ. 2540"

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา 3 ให้ยกเลิก

- (1) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498
- (2) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2499
- (3) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499
- (4) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2506
- (5) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2509
- (6) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 6) พ.ศ. 2510
- (7) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2511
- (8) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 8) พ.ศ. 2511
- (9) ประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 93 ลงวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515
- (10) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 9) พ.ศ. 2521
- (11) พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2523

มาตรา 4 บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ หรือคำสั่งใดที่อ้างถึงผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้ปกครองบังคับบัญชาข้าราชการส่วนจังหวัด ข้าราชการส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือสภาจังหวัด ให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ หรือคำสั่งนั้นอ้างถึงนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

บทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ หรือคำสั่งใดที่กำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ของผู้ว่าราชการจังหวัดในฐานะผู้บริหารองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือหัวหน้าผู้บริหารท้องถิ่น ให้ถือว่านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เช่นนั้นเท่าที่รัฐมนตรีประกาศกำหนดในราชกิจจานุเบกษา

มาตรา 5 ในพระราชบัญญัตินี้

"จังหวัด" หมายความว่า จังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

"อำเภอ" หมายความว่า อำเภอตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และให้หมายความรวมถึงกิ่งอำเภอด้วย

"ข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด" หมายความว่า ข้าราชการที่ปฏิบัติกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและได้รับเงินเดือน โดยมีอัตราเงินเดือนและตำแหน่งในงบประมาณที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนดขึ้น

"ราชการส่วนท้องถิ่นอื่น" หมายความว่า เทศบาล สุขาภิบาล องค์การบริหารส่วนตำบล เมืองพัทยา กรุงเทพมหานคร และราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่มีกฎหมายจัดตั้งขึ้น นอกจากองค์การบริหารส่วนจังหวัด

"ข้อบัญญัติ" หมายความว่า ข้อบัญญัติองค์การบริหารส่วนจังหวัด

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวง ประกาศและระเบียบเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวง ประกาศและระเบียบนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด 1

บททั่วไป

มาตรา 7 ในจังหวัดหนึ่งให้มืองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกอบด้วยสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และมีอำนาจหน้าที่ตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือตามกฎหมายอื่น

มาตรา 8 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นนิติบุคคลและเป็นราชการส่วนท้องถิ่น เขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ได้แก่เขตจังหวัด

หมวด 2

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 9 สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดประกอบด้วยสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งราษฎรเลือกตั้งขึ้นตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

การเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ถือเกณฑ์จำนวนราษฎรแต่ละจังหวัด ตามหลักฐานการทะเบียนราษฎรที่ประกาศในที่สุดท้ายก่อนปีที่มีการเลือกตั้ง จังหวัดใดมีราษฎรไม่เกิน ห้าแสนคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ยี่สิบสี่คน จังหวัดใดมีราษฎรเกิน ห้าแสนคนแต่ไม่เกินหนึ่งล้านคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สามสิบคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งล้านคนแต่ไม่เกินหนึ่งล้านห้าแสนคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สามสิบหกคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินหนึ่งล้านห้าแสนคนแต่ไม่เกินสองล้านคน ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สี่สิบสองคน จังหวัดใดมีราษฎรเกินสองล้านคนขึ้นไป ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้สี่สิบแปดคน

ในอำเภอหนึ่งให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้หนึ่งคน เมื่อรวมจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากแต่ละอำเภอแล้ว จำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังไม่เป็นไปตามเกณฑ์ตามวรรคสอง ให้ดำเนินการดังนี้ เอาจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะพึงมีได้ไปหารจำนวนราษฎรทั้งจังหวัด ได้ผลลัพธ์เท่าใดให้ถือเป็นเกณฑ์สำหรับคำนวณสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มขึ้น โดยอำเภอใดมีจำนวนราษฎรมากที่สุดให้อำเภอนั้นมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มขึ้นอีกหนึ่งคน แล้วให้อำเภอผลลัพธ์ดังกล่าวหักออกจากจำนวนราษฎรของอำเภอนั้น เหลือเท่าใดให้ถือเป็นจำนวนราษฎรของอำเภอนั้นในการพิจารณาเพิ่มสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่ยังขาดจำนวนอยู่ และให้กระทำดังนี้ต่อ ๆ ไปจนได้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดครบจำนวน

มาตรา 10 อายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีกำหนดคราวละสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเริ่มตั้งแต่วันเลือกตั้ง

มาตรา 11 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดย่อมสิ้นสุดลง เมื่อ

- (1) ถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (2) ตาย
- (3) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (4) ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สอบสวนแล้วสั่งให้ออก เมื่อปรากฏว่าเป็นผู้ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (5) รัฐมนตรีสั่งให้ออกเมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งสอบสวนแล้ว ปรากฏว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าโดยทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาสัมปทานที่ทำกับองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น
- (6) สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีมติให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่ามีความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสีย หรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือกระทำการอันอาจเสื่อมเสียประโยชน์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด มติให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดออกจากตำแหน่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีอยู่
- (7) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง ในกรณีที่สมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมด ให้ถือว่าเป็นการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 12 ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่า "จะรักษาไว้และปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จะซื่อสัตย์สุจริต และปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของประชาชน"

มาตรา 13 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น และต้องปฏิบัติหน้าที่ตามความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ

มาตรา 14 เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่างลงเพราะถึงคราวออกตาม

อายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ครบอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือวันที่มีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด แล้วแต่กรณี

มาตรา 15 เมื่อตำแหน่งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่างลงเพราะเหตุอื่นนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่อายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวันจะไม่ดำเนินการเลือกตั้งขึ้นแทนตำแหน่งที่ว่างก็ได้

ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งได้รับเลือกตั้งแทนนั้นอยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 16 เมื่อมีการยุบและรวมเขตการปกครองของจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ให้บรรดาสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดของอำเภอที่ถูกยุบหรือถูกรวมเข้าไว้ในการปกครองของจังหวัดใดเป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดของจังหวัดนั้นจนกว่าสมาชิกภาพจะสิ้นสุดลงตามมาตรา 11

มาตรา 17 ให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนหนึ่ง และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสองคน

มาตรา 18 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดดำรงตำแหน่งจนครบอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตามวรรคหนึ่ง ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) ลาออก ในกรณีที่ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดลาออก ให้ยื่นหนังสือลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด ในกรณีที่รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดลาออก ให้ยื่นหนังสือลาออกต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดในกรณีเช่นนี้ให้ถือว่าพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ลาออก

(2) พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(3) ดำรงตำแหน่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 19 เมื่อตำแหน่งประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดว่างลงเพราะเหตุอื่นใดนอกจากถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้มีการเลือกประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด แล้วแต่กรณี แทนตำแหน่งที่ว่างภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง

มาตรา 20 ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ดำเนินกิจการของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และดำเนินการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่ช่วยประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติการตามหน้าที่และกระทำการตามที่ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมอบหมาย

ในกรณีที่ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนหนึ่งปฏิบัติหน้าที่แทน และในกรณีที่ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนหนึ่งไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ ให้รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนที่สองปฏิบัติหน้าที่แทน

มาตรา 21 เมื่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดทั้งสองคนไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลือกกันขึ้นเองเป็นประธานในที่ประชุมสำหรับการประชุมคราวนั้น

มาตรา 22 ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญสองสมัย

ผู้ว่าราชการจังหวัดต้องกำหนดให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มาประชุมเป็นการประชุมครั้งแรกภายในสิบห้าวันนับแต่วันเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดกำหนด

สมัยประชุมสามัญให้มีกำหนดสี่สิบห้าวัน แต่ถ้ามีกรณีจำเป็น ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดส่งขยายสมัยประชุมสามัญออกไปอีกได้ตามความจำเป็นครั้งละ ไม่เกินสิบห้าวัน

การปิดสมัยประชุมสามัญก่อนครบกำหนดเวลาสี่สิบห้าวันจะกระทำมิได้

มาตรา 23 การประชุมตามมาตรา 22 วรรคสอง ให้ที่ประชุมมีการเลือกประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 24 ภายใต้บังคับมาตรา 22 ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามสมัยประชุมและเป็นผู้เปิดและปิดการประชุม

ในกรณีที่ไม่มีประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่เรียกประชุมตามกฎหมาย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุมและเป็นผู้เปิดและปิดการประชุม

มาตรา 25 เมื่อเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งองค์การบริหารส่วนจังหวัด ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจเรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นสมัยวิสามัญก็ได้ หรือนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่าที่มีอยู่ อาจทำคำร้องขึ้นต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขอให้เปิดการประชุมสมัยวิสามัญได้

เมื่อมีเหตุต้องเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามมาตรา 36 ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นสมัยวิสามัญเป็นการด่วน

ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ทำคำร้องขอให้เปิดประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมัยวิสามัญ ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมัยวิสามัญภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่รับคำร้อง

การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมัยวิสามัญให้มีกำหนดเจ็ดวัน แต่ถ้าจะขยายเวลาออกไปอีกต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่าที่มีอยู่ และให้ขยายออกไปได้อีกไม่เกินเจ็ดวัน

มาตรา 26 ข้อบังคับการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา 27 การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดทุกคราว ต้องมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่าที่มีอยู่จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา 28 การลงมติวินิจฉัยข้อปริญานั้นให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ เว้นแต่ที่มีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้

สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนหนึ่งให้มีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีคะแนน

เสียงเท่ากัน ให้ประธานในที่ประชุมมีสิทธิออกเสียงเพิ่มขึ้นอีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 29 การปรึกษาหารือในสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดต้องเป็นกิจการเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้น โดยเฉพาะ ห้ามปรึกษาหารือในเรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่

มาตรา 30 การประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่จะได้กำหนดไว้ในระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่การประชุมลับย่อมมิได้เมื่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้องขอ หรือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดรวมกันมีจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมาประชุมร้องขอ

มาตรา 31 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดย่อมมีสิทธิตั้งกระทู้ถามนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดในเรื่องใด ๆ อันเกี่ยวกับการบริหารราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

มาตรา 32 สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจเสนอข้อสอบถามต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ผู้ว่าราชการจังหวัดชี้แจงข้อเท็จจริงใด ๆ อันเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนภูมิภาคและให้หัวหน้าหน่วยงานราชการตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินซึ่งมาปฏิบัติหน้าที่ในเขตจังหวัดชี้แจงข้อเท็จจริงใด ๆ อันเกี่ยวกับงานในหน้าที่ได้ ทั้งนี้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้าหน่วยงานราชการดังกล่าวชี้แจงด้วยวาจาหรือเป็นหนังสือต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดภายในเวลาอันสมควรก็ได้

ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือหัวหน้าหน่วยงานราชการย่อมมีสิทธิที่จะไม่ตอบคำถามเมื่อเห็นว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติหรือเกี่ยวกับนโยบายของการบริหารราชการส่วนกลางที่ยังไม่สมควรเปิดเผย

มาตรา 33 สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นคณะกรรมการสามัญ และมีอำนาจเลือกบุคคลซึ่งมิได้เป็นสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดร่วมเป็นคณะกรรมการวิสามัญเพื่อกระทำการหรือพิจารณาสอบสวนเรื่องใด ๆ อันอยู่ในวงงานของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้วรายงานต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด แต่ทั้งนี้กิจการหรือการสอบสวนดังกล่าวต้องมีใช่เป็นเรื่องที่สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเสนอข้อสอบถามต่อประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามมาตรา 32

ให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตั้งคณะกรรมการสามัญประจำสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุดหนึ่งเพื่อทำหน้าที่ให้ความเห็นชอบในการออกข้อบัญญัติชั่วคราวตามมาตรา 57

มาตรา 34 การประชุมของคณะกรรมการสามัญ คณะกรรมการวิสามัญ และคณะกรรมการสามัญประจำสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามมาตรา 33 ต้องมีกรรมการมาประชุมไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมคณะกรรมการตามวรรคหนึ่ง ให้ใช้ระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยอนุโลม

หมวด 3

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 35 ให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคนหนึ่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ประกาศชื่อผู้ซึ่งได้รับเลือกเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเข้ารับหน้าที่ตั้งแต่วันถัดจากวันที่ได้รับเลือกตามวรรคหนึ่ง

ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสี่สิบแปดคน ให้ตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสี่คน

(2) ในกรณีที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามสิบหกคนหรือสี่สิบสองคน ให้ตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสามคน

(3) ในกรณีที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยี่สิบสี่คนหรือสามสิบคน ให้ตั้งรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสองคน

ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดดำเนินกิจการอันเป็นหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามมติของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ หรือที่มีกฎหมายอื่นบัญญัติไว้

มาตรา 36 นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) ถึงคราวออกตามอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(2) มีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(3) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมดตามมาตรา 11 (7)

(4) พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(5) สภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่รับหลักการแห่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปี หรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมตามมาตรา 55 วรรคสอง

(6) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อประธานสภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(7) รัฐมนตรีสั่งให้พ้นจากตำแหน่งเมื่อมีพฤติการณ์ตามมาตรา 79

(8) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง

ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่งตาม (1) (4) (5) หรือ (6) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งพ้นจากตำแหน่งต้องอยู่ในตำแหน่ง เพื่อดำเนินกิจการต่อไปจนกว่านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ซึ่งได้รับเลือกตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

เมื่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่งตาม (4) (5) (6) (7) หรือ (8) ให้สภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัดเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นใหม่ภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง และถ้าพ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันแล้วไม่อาจเลือกนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอรัฐมนตรีเพื่อให้มีคำสั่งยุบสภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัด

เมื่อรัฐมนตรีได้มีคำสั่งยุบสภาพองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามวรรคสามหรือนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่งตาม (2) หรือ (3) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้นเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อดำเนินกิจการชั่วคราวจนกว่านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งได้รับเลือกตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

ในระหว่างที่ไม่มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติหน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นการชั่วคราวเท่าที่จำเป็น ได้จนกว่านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งได้รับการเลือกตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

มาตรา 37 รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

(1) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง

(2) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(3) นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง

(4) พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

(5) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ลงคะแนนเสียง ให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง

มาตรา 38 ผู้ใดซึ่งพ้นจากตำแหน่งตามมาตรา 36 (7) หรือ (8) หรือมาตรา 37 (5) จะเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตลอดอายุของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นอีกไม่ได้

มาตรา 39 ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกฎหมาย โดยมีรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ช่วยอำนาจหน้าที่ในการสั่งหรือการปฏิบัติราชการของรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้เป็นไปตามที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีคำสั่งมอบหมาย

ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติราชการได้ ให้รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามลำดับที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดไว้เป็นผู้รักษาราชการแทน ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่อยู่หรือไม่สามารถปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้รักษาราชการแทน

การสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติกิจการที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจะพึงปฏิบัติหรือดำเนินการตามกฎหมายใด ถ้ากฎหมายนั้นมิได้บัญญัติในเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือรองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปฏิบัติราชการแทนนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

มาตรา 40 ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดแต่งตั้งมีอำนาจเปรียบเทียบคดีละเมิดข้อบัญญัติได้

เมื่อผู้กระทำความผิดได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันนับแต่วันที่มีการเปรียบเทียบ ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

มาตรา 41 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด โดยมีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชา และมีรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดและปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นผู้ปกครองบังคับบัญชารองจากนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามลำดับ

ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดและหัวหน้าส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมอบหมาย

มาตรา 42 การแบ่งหน่วยการบริหาร การกำหนดตำแหน่ง การให้ได้รับเงินเดือน การบรรจุ การแต่งตั้ง การเลื่อนขั้นเงินเดือน วินัยและการรักษาวินัย การออกจากราชการ การร้องทุกข์และการอุทธรณ์ของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด และองค์การกำกับดูแลการบริหารงานบุคคล ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา ทั้งนี้ การแบ่งหน่วยการบริหารให้คำนึงถึงภาระงานและเงินรายได้ซึ่งไม่รวมเงินอุดหนุนด้วย

องค์การกำกับดูแลการบริหารงานบุคคลตามวรรคหนึ่ง อย่างน้อยให้ประกอบด้วยผู้แทนนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมาจากการเลือกกันเองในระหว่างนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวนสองคน และผู้แทนปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมาจากการเลือกกันเองในระหว่างปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดจำนวนสองคนด้วย

มาตรา 43 เพื่อประโยชน์แก่กิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจขออัยมตัวข้าราชการ พนักงานหรือลูกจ้างของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่นมาช่วยปฏิบัติราชการชั่วคราวโดยมีกำหนดเวลาได้ โดยเสนอเรื่องต่อผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาทำความตกลงกับหน่วยงานต้นสังกัดของผู้นั้นก่อน และเมื่อหมดความจำเป็นแล้วให้รับส่งตัวผู้นั้นคืนต้นสังกัด

ให้ถือว่าผู้ซึ่งมาช่วยราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่เสมือนเป็นข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัตินี้โดยไม่ขาดจากสถานภาพเดิมและคงได้รับเงินเดือนทางต้นสังกัดเดิม

มาตรา 44 ในการปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

หมวด 4

อำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 45 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจหน้าที่ดำเนินกิจการภายในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด ดังต่อไปนี้

- (1) ตราข้อบัญญัติโดยไม่ขัดหรือแย้งต่อกฎหมาย
- (2) จัดทำแผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และประสานการจัดทำแผนพัฒนาจังหวัดตามระเบียบที่คณะรัฐมนตรีกำหนด
- (3) สนับสนุนสภาพตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่นในการพัฒนาท้องถิ่น

(4) ประสานและให้ความร่วมมือในการปฏิบัติหน้าที่ของสภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

(5) แบ่งสรรเงินซึ่งตามกฎหมายจะต้องแบ่งให้แก่สภาตำบลและราชการส่วนท้องถิ่นอื่น

(6) อำนาจหน้าที่ของจังหวัดตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เฉพาะภายในเขตสภาตำบล

(7) คุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(7ทวิ) บำรุงรักษาศิลปะ จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น และวัฒนธรรมอันดีของท้องถิ่น

(8) จัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นที่อยู่ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกิจการนั้นเป็นการสมควรให้ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นร่วมกันดำเนินการหรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดทำ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

(9) จัดทำกิจการอื่นใดตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้หรือกฎหมายอื่นกำหนดให้เป็นอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

บรรดาอำนาจหน้าที่ใดซึ่งเป็นของราชการส่วนกลาง หรือราชการส่วนภูมิภาค อาจมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติได้ ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 46 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจจัดทำกิจการใด ๆ อันเป็นอำนาจหน้าที่ของราชการส่วนท้องถิ่นอื่นหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นที่อยู่นอกเขตจังหวัดได้ เมื่อได้รับความยินยอมจากราชการส่วนท้องถิ่นอื่น หรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดอื่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 47 กิจการใดเป็นกิจการที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดพึงจัดทำตามอำนาจหน้าที่ ถ้าองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่จัดทำ รัฐมนตรีโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรีอาจมีคำสั่งให้ราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคจัดทำกิจการนั้นได้

ในกรณีที่ราชการส่วนกลางหรือราชการส่วนภูมิภาคจัดทำกิจการตามวรรคหนึ่ง ให้คิดค่าใช้จ่ายและค่าภาระต่าง ๆ ตามความเป็นจริงได้ตามอัตราและระยะเวลาที่เหมาะสม

มาตรา 48 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจให้บริการแก่เอกชน ส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ หรือราชการส่วนท้องถิ่นอื่น โดยเรียกค่าบริการได้ โดยตราเป็นข้อบัญญัติ

มาตรา 49 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจมอบให้เอกชนกระทำการซึ่งอยู่ในอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและเรียกเก็บค่าธรรมเนียม ค่าบริการหรือค่าตอบแทนที่เกี่ยวข้องแทนองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้ แต่ต้องได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และผู้ว่าราชการจังหวัดเสียก่อน

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้กระทำการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

สิทธิในการกระทำการตามวรรคหนึ่ง เป็นสิทธิเฉพาะตัวจะโอนไปไม่ได้

มาตรา 50 การดำเนินการกิจการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีลักษณะเป็นการพาณิชย์อาจทำได้โดยการตราเป็นข้อบัญญัติ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา 51 ข้อบัญญัติจะตราขึ้นได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

(1) เพื่อปฏิบัติการให้เป็นไปตามหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้

(2) เมื่อมีกฎหมายบัญญัติให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดตราข้อบัญญัติ หรือให้มีอำนาจตราข้อบัญญัติ

(3) การดำเนินการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามมาตรา 50

ในข้อบัญญัติจะกำหนดโทษผู้ละเมิดข้อบัญญัติไว้ด้วยก็ได้ แต่ห้ามมิให้กำหนดโทษจำคุกเกินหกเดือน และหรือปรับเกินหนึ่งหมื่นบาท เว้นแต่จะมีกฎหมายบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

มาตรา 52 ร่างข้อบัญญัติจะเสนอได้ก็แต่โดยนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกฎหมายเกี่ยวกับการเข้าชื่อให้สภาท้องถิ่นพิจารณาออกข้อบัญญัติท้องถิ่น

การเสนอร่างข้อบัญญัติเกี่ยวกับการเงินที่จะต้องมีการรับรองของนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 53 ข้อบัญญัติจะใช้บังคับได้เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดอนุมัติ และประกาศไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้วสิบห้าวัน เว้นแต่ในกรณีฉุกเฉินถ้ามีความระบุไว้ในข้อบัญญัตินั้นว่าให้ใช้บังคับได้ทันที ให้ใช้บังคับข้อบัญญัติในวันที่ประกาศ

เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้รับร่างข้อบัญญัติแล้วต้องอนุมัติและประกาศภายในสิบห้าวัน ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัด ไม่อนุมัติและประกาศร่างข้อบัญญัติภายในกำหนดเวลาดังกล่าวให้ถือว่าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วยกับร่างข้อบัญญัติ

ผู้ว่าราชการจังหวัดจะอนุมัติร่างข้อบัญญัติใดมิได้ถ้าเห็นว่าร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นร่างข้อบัญญัติที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือเป็นร่างข้อบัญญัติที่ออกนอกเหนืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด ในกรณีเช่นนั้นให้ร่างข้อบัญญัตินั้นเป็นอันตกไป

มาตรา 54 เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้พิจารณาและเห็นชอบด้วยกับร่างข้อบัญญัติใด ให้ประธานสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดส่งร่างข้อบัญญัตินั้นไปยังนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่อลงนามแล้วส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อพิจารณาภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ความเห็นชอบ

ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่เห็นด้วยกับร่างข้อบัญญัติที่ได้รับความเห็นชอบจากสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้ว ให้ส่งร่างข้อบัญญัตินั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งเพื่อให้ผู้ว่าราชการจังหวัดวินิจฉัยชี้ขาด ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นด้วยกับสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ส่งร่างข้อบัญญัตินั้นให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และให้

นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดลงนามภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคืนมา ถ้านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ลงนามภายในกำหนดเวลาดังกล่าว ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดลงนามและประกาศใช้บังคับต่อไป

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วยกับสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ส่งร่างข้อบัญญัติคืนไปยังสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจารณาใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบัญญัติคืนมา ถ้าสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังยืนยันไม่เห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่าที่มีอยู่ ให้ดำเนินการประกาศร่างข้อบัญญัตินั้นใช้บังคับต่อไป

มาตรา 55 เมื่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้พิจารณาและไม่เห็นชอบด้วยกับหลักการของร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม ให้ส่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม นั้นไปยังผู้ว่าราชการจังหวัดภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่ให้ความเห็นชอบ

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นด้วยกับสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม นั้นเป็นอันตกไป และให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่งนับแต่วันที่ผู้ว่าราชการจังหวัดมีหนังสือแจ้งความเห็นของผู้ว่าราชการจังหวัดไปยังประธาน

สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ถ้าผู้ว่าราชการจังหวัดไม่เห็นด้วยกับสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ให้ส่งร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมคืนไปยังสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดและให้สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดพิจารณาใหม่ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมคืนมา ถ้าสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังยืนยันไม่เห็นด้วยด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่าที่มีอยู่ ให้ร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีหรือร่างข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติมเป็นอันตกไป

มาตรา 56 ข้อบัญญัติให้ใช้บังคับได้ในเขตขององค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับข้อบัญญัติท้องถิ่นอื่นในเขตจังหวัดนั้นให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดและกระทรวงมหาดไทยจัดให้มีข้อบัญญัติที่ประกาศใช้บังคับแล้วไว้ ณ ที่ทำการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและกรมการปกครองเพื่อให้ประชาชนเข้าตรวจดูได้

มาตรา 57 ในกรณีฉุกเฉินซึ่งจะเรียกประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ทันทั่วทั้งมิได้ นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจออกข้อบัญญัติชั่วคราวได้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากคณะกรรมการสามัญประจำสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด และเมื่อได้ประกาศไว้โดยเปิดเผย ณ ที่ทำการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดแล้วให้ใช้บังคับได้

ในการประชุมสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคราวต่อไป ให้นำข้อบัญญัติชั่วคราวนั้นเสนอต่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพื่ออนุมัติ และเมื่อสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดอนุมัติแล้ว ให้ใช้ข้อบัญญัติชั่วคราวนั้นเป็นข้อบัญญัติต่อไป แต่ถ้าสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดไม่อนุมัติ ให้ข้อบัญญัติชั่วคราวนั้นเป็นอันตกไป แต่ทั้งนี้ไม่กระทบกระเทือนถึงกิจการที่ได้เป็นไปในระหว่างที่ใช้ข้อบัญญัติชั่วคราวนั้น

หมวด 5

การงบประมาณและการคลัง

มาตรา 58 งบประมาณรายจ่ายขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้ทำเป็นข้อบัญญัติ ถ้าข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณออกไม่ทันปีงบประมาณใหม่ ให้ใช้ข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายในปีงบประมาณที่แล้วนั้นไปพลางก่อน

งบประมาณรายจ่ายจะมีได้เฉพาะในเรื่อง ดังต่อไปนี้

- (1) กิจการที่ระบุไว้ในมาตรา 45 และมาตรา 46
- (2) กิจการอื่นตามที่กฎหมายบัญญัติ

มาตรา 59 ถ้าในปีใดจำนวนเงินที่ได้อนุมัติไว้ตามข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณไม่พอสำหรับการใช้จ่ายประจำปี หรือมีความจำเป็นที่จะต้องตั้งงบประมาณรายจ่ายขึ้นใหม่ในระหว่างปี ให้ทำเป็นข้อบัญญัติงบประมาณรายจ่ายเพิ่มเติม

มาตรา 60 ภาษีบำรุงท้องที่ ภาษีโรงเรือนและที่ดิน ภาษีป้าย อากรการฆ่าสัตว์และผลประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์ ในพื้นที่เขตจังหวัดที่อยู่นอกเขตราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดเก็บเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกฎหมายว่าด้วยภาษานั้น และให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดสรรให้สภาพัฒนาการคลังตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา 61 ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์และล้อเลื่อนที่จัดเก็บได้ในจังหวัดใด ให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามกฎหมายบัญญัติแห่งกฎหมายว่าด้วยภาษานั้น

มาตรา 62 ภาษีมูลค่าเพิ่มที่จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร จัดเก็บได้ในจังหวัดใด ให้ส่งมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยละห้าของภาษีที่จัดเก็บได้

มาตรา 63 ค่าภาคหลวงแร่ตามกฎหมายว่าด้วยแร่ และค่าภาคหลวงปิโตรเลียมตามกฎหมายว่า

ด้วยปิโตรเลียม ที่ได้มีการจัดเก็บตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น ในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัดใดให้จัดสรรให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดนั้นตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 64 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเก็บภาษีบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากสถานค้าปลีกในเขตจังหวัด ดังต่อไปนี้

(1) น้ำมันเบนซินและน้ำมันที่คล้ายกัน น้ำมันดีเซลและน้ำมันที่คล้ายกัน และก๊าซปิโตรเลียม ไม่เกินลิตรละห้าสตางค์

(2) ขาสูบ ไม่เกินมวนละห้าสตางค์

ราคาจำหน่ายปลีกที่เพิ่มขึ้นตามวรรคหนึ่งไม่ถือว่าเป็นการต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการกำหนดราคาสินค้าและป้องกันการผูกขาด

มาตรา 65 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเรียกเก็บค่าธรรมเนียมบำรุงองค์การบริหารส่วนจังหวัดจากผู้พักในโรงแรมตามกฎหมายว่าด้วยโรงแรม ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 66 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเพื่อเก็บภาษีอากรและค่าธรรมเนียมเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละสิบของภาษีอากรและค่าธรรมเนียมประเภทใดประเภทหนึ่งหรือทุกประเภทสำหรับในพื้นที่เขตจังหวัดที่อยู่นอกเขตราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ดังต่อไปนี้

(1) ภาษีธุรกิจเฉพาะตามประมวลรัษฎากร

(2) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตขายสุราตามกฎหมายว่าด้วยสุรา

(3) ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตในการเล่นการพนันตามกฎหมายว่าด้วยการพนัน

ในการเสียภาษีอากรตามมาตรา นี้ เศษของหนึ่งบาทให้ปัดทิ้ง

ภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามมาตรา นี้ ให้ถือเป็นภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 67 องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจออกข้อบัญญัติเพื่อเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยให้กำหนดเป็นอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มเพิ่มขึ้นจากอัตราที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากรสำหรับในพื้นที่เขตจังหวัดที่อยู่นอกเขตราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ดังต่อไปนี้

(1) ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราร้อยละศูนย์ ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเก็บในอัตราร้อยละศูนย์

(2) ในกรณีที่ประมวลรัษฎากรเรียกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในอัตราอื่น ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเก็บหนึ่งในเก้าของอัตราภาษีมูลค่าเพิ่มที่เรียกเก็บตามประมวลรัษฎากร

ภาษีมูลค่าเพิ่มที่เก็บเพิ่มขึ้นตามมาตรานี้ ให้ถือเป็นภาษีมูลค่าเพิ่มตามประมวลรัษฎากร

มาตรา 68 กิจการใดที่กฎหมายบัญญัติให้เทศบาลเป็นผู้ดำเนินการ ถ้ากิจการนั้นอยู่ในพื้นที่เขตจังหวัดที่อยู่นอกเขตราชการส่วนท้องถิ่นอื่น ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ดำเนินการตามกฎหมายนั้น และบรรดาค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับเนื่องในกิจการเช่นนั้น ให้ถือเป็นรายได้ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 69 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจออกข้อบัญญัติเพื่อเก็บค่าธรรมเนียมใด ๆ จากผู้ซึ่งใช้หรือได้รับประโยชน์จากบริการสาธารณะที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดให้มีขึ้นได้ ทั้งนี้ ตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

มาตรา 70 ให้การจัดเก็บภาษีอากรและค่าธรรมเนียมตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นายกองการการบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองการการบริหารส่วนจังหวัด ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด และรองปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัด เป็นพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งมีอำนาจและหน้าที่ปฏิบัติการตามกฎหมาย เว้นแต่กฎหมายว่าด้วยการนั้นจะได้บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ในการบังคับเรียกเก็บภาษีอากรค้างชำระ ให้ปลัดองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือหัวหน้าส่วนราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจสั่งยึดและสั่งขายทอดตลาดทรัพย์สินของผู้ต้องรับผิดชอบเสียภาษีอากรได้โดยมิต้องขอให้ศาลออกหมายยึดหรือมีคำสั่ง ทั้งนี้ เมื่อได้รับความเห็นชอบจากนายกองการการบริหารส่วนจังหวัดแล้ว

วิธีการยึดและการขายทอดตลาดทรัพย์สินดังกล่าวในวรรคสอง ให้ปฏิบัติตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งโดยอนุโลม

เงินที่ได้จากการขายทอดตลาด เมื่อหักค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการยึดและขายทอดตลาด และเงินภาษีอากรค้างชำระแล้ว ถ้ามีเงินเหลือให้คืนแก่เจ้าของทรัพย์สิน

มาตรา 71 องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมอบให้ส่วนราชการ ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นเรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าตอบแทนหรือรายได้อื่นใดเพื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ได้ ทั้งนี้ โดยให้คิดค่าใช้จ่ายได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

ราชการส่วนท้องถิ่นอื่นจะมอบให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดจัดเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต ค่าตอบแทนหรือรายได้อื่นใดเพื่อราชการส่วนท้องถิ่นอื่นก็ได้ ทั้งนี้ โดยให้คิดค่าใช้จ่ายได้ตามหลักเกณฑ์ วิธีการและอัตราที่กำหนดในกฎกระทรวง

องค์การบริหารส่วนจังหวัดจะมอบหมายให้เอกชนดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ยกเว้นการเรียกเก็บภาษีอากรก็ได้ ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 72 ทุกปีงบประมาณ ให้รัฐบาลจัดสรรเงินให้แก่องค์การบริหารส่วนจังหวัดเป็นเงินอุดหนุน

มาตรา 73 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจมีรายได้ ดังต่อไปนี้

- (1) ภาษีอากรตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้
- (2) ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้
- (3) รายได้จากทรัพย์สินขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (4) รายได้จากสาธารณูปโภคขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (5) รายได้จากการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด
- (6) พันธบัตรหรือเงินกู้ตามที่มีกฎหมายบัญญัติไว้
- (7) เงินกู้จากกระทรวง ทบวง กรม องค์การ หรือนิติบุคคลต่าง ๆ ซึ่งได้รับความเห็นชอบจากรัฐมนตรี
- (8) เงินอุดหนุนหรือรายได้อื่นตามที่รัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐจัดสรรให้
- (9) เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้
- (10) รายได้อื่นตามที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็นขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

มาตรา 74 องค์การบริหารส่วนจังหวัดอาจมีรายจ่าย ดังต่อไปนี้

- (1) เงินเดือน
- (2) ค่าจ้าง
- (3) เงินตอบแทนอื่น ๆ
- (4) ค่าใช้สอย
- (5) ค่าวัสดุ
- (6) ค่าครุภัณฑ์
- (7) ค่าที่ดิน สิ่งก่อสร้าง และทรัพย์สินอื่น ๆ
- (8) เงินอุดหนุน
- (9) รายจ่ายอื่นใดตามที่มิใช่ผูกพัน หรือตามที่มีกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทยกำหนดไว้

มาตรา 75 เงินเดือนและค่าตอบแทนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด และกรรมการสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 76 การคลัง การงบประมาณ การรักษาทรัพย์สิน การจัดหาผลประโยชน์จากทรัพย์สิน การดำเนินกิจการพาณิชย์ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดและการจัดหาพัสดุและการจัดจ้าง และการให้ได้รับสวัสดิการของข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามระเบียบที่กระทรวงมหาดไทยกำหนด

ในการออกระเบียบตามวรรคหนึ่ง ให้คำนึงถึงความเป็นอิสระ ความคล่องตัวและความมีประสิทธิภาพในการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนจังหวัดด้วย

หมวด 6

การกำกับดูแล

มาตรา 77 ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจกำกับดูแลการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เป็นไปตามกฎหมาย กฎ และระเบียบข้อบังคับของทางราชการ เพื่อการนี้ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจสั่งสอบสวนข้อเท็จจริงหรือสั่งให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดชี้แจงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติราชการขององค์การบริหารส่วนจังหวัดได้

ในกรณีที่ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือรองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดปฏิบัติการในทางที่อาจนำมาซึ่งความเสียหายแก่องค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือกระทำการฝ่าฝืนกฎหมาย กฎ หรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการ ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจยับยั้งการปฏิบัติการดังกล่าวไว้เป็นการชั่วคราวได้ แล้วให้รายงานรัฐมนตรีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ออกคำสั่ง

ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยสั่งการในเรื่องดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานจากผู้ว่าราชการจังหวัด

คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา 78 ผู้ว่าราชการจังหวัดอาจสั่งเพิกถอนมติของสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมิใช่ข้อบัญญัติได้ในกรณีที่ปรากฏว่ามตินั้นฝ่าฝืนกฎหมาย กฎ หรือระเบียบข้อบังคับของทางราชการ หรือเป็นมติที่นอกเหนืออำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด

คำสั่งเพิกถอนมติของผู้ว่าราชการจังหวัดตามวรรคหนึ่งต้องแสดงเหตุผลของการเพิกถอนมตินั้น และต้องกระทำภายในสามสิบวันนับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีมติ

ในกรณีที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดยังยืนยันมติเดิมด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดเท่าที่มีอยู่ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดรายงานการ

ยื่นชั้นมติดังกล่าวและเหตุผลของการเพิกถอนมติของผู้ว่าราชการจังหวัดต่อรัฐมนตรีภายในสิบห้าวัน นับแต่วันที่สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีมติยื่นชั้นมติดังเดิม

ให้รัฐมนตรีวินิจฉัยสั่งการในเรื่องดังกล่าวภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับรายงานจากผู้ว่าราชการจังหวัด

มาตรา 79 ในกรณีที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดละเลยไม่ปฏิบัติตามการตามอำนาจหน้าที่ หรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ หรือประพฤติดินฝ่าฝืนความสงบเรียบร้อยของประชาชน ผู้ว่าราชการจังหวัดจะดำเนินการสอบสวนก็ได้

ในการดำเนินการตามวรรคหนึ่งนั้น ผู้ว่าราชการจังหวัดจะตั้งคณะกรรมการสอบสวน หรือส่งเรื่องให้สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตและประพฤติมิชอบในวงราชการ หรือสำนักงานตรวจเงินแผ่นดิน ดำเนินการสอบสวนก็ได้

ถ้าหากผลการสอบสวนปรากฏว่านายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีพฤติการณ์เช่นนั้นจริงให้ ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอให้รัฐมนตรีสั่งให้นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดพ้นจากตำแหน่ง คำสั่งของรัฐมนตรีให้เป็นที่สุด

มาตรา 80 เพื่อคุ้มครองประโยชน์ของประชาชนในเขตองค์การบริหารส่วนจังหวัด หรือ ประโยชน์ของประเทศเป็นส่วนรวม ผู้ว่าราชการจังหวัดจะรายงานเสนอความเห็นต่อรัฐมนตรีเพื่อยุบ สภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดก็ได้

เมื่อมีการตีตามวรรคหนึ่งหรือกรณีอื่นตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ รัฐมนตรีมีอำนาจ ยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้และให้แสดงผลไว้ในคำสั่งด้วย

เมื่อมีการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดหรือถือว่าการยุบสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัด ตามพระราชบัญญัตินี้ ให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดขึ้นใหม่ภายในสี่สิบห้า วัน

บทเฉพาะกาล

มาตรา 81 ให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 82 ให้สภาจังหวัดที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นสภา องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัตินี้

ให้สมาชิกสภาจังหวัดซึ่งดำรงตำแหน่งอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ เป็นสมาชิกสภา
องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัตินี้จนกว่าจะครบสี่ปีนับแต่วันเลือกตั้งตาม
พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498

ภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดจัดให้สภา
องค์การบริหารส่วนจังหวัดตามวรรคหนึ่งดำเนินการเลือกสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดคน
หนึ่งเป็นนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด

ในระหว่างที่ยังไม่มีนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามวรรคสาม ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดทำ
หน้าที่นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัดไปพลางก่อน

มาตรา 83 ให้โอนบรรดากิจการ ทรัพย์สิน หนี้ สิทธิ และเงินงบประมาณขององค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดที่มีอยู่ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาไปเป็นขององค์การบริหาร
ส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 84 ให้บรรดาข้าราชการส่วนจังหวัดและลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดซึ่งมีอยู่
ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นข้าราชการองค์การบริหารส่วนจังหวัดและ
ลูกจ้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัตินี้ แล้วแต่กรณี

มาตรา 85 ให้บรรดาข้อบัญญัติจังหวัด กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่ง และประกาศที่ออกตาม
กฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด หรือกฎหมายอื่นที่ใช้บังคับอยู่ในวันที่
พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษายังใช้บังคับต่อไปเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับพระราชบัญญัตินี้
จนกว่าจะมีการออกข้อบัญญัติ กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ มติ คำสั่ง และประกาศตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 86 ให้ ก.จ. อ.ก.จ.วิสามัญ และ อ.ก.จ.จังหวัด ซึ่งปฏิบัติหน้าที่อยู่ในวันที่
พระราชบัญญัตินี้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาปฏิบัติหน้าที่ต่อไปจนกว่าจะได้มีการตราพระราช
กฤษฎีกาตามมาตรา 42 ใช้บังคับ ทั้งนี้ ไม่เกินหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ

มาตรา 87 ในวันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับ จังหวัดใดยังมีสภาตำบลอยู่ ให้พระราชบัญญัติ
ระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 ในส่วนที่เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่และทรัพย์สินส่วนจังหวัด
และการคลังยังคงใช้บังคับได้ต่อไปในเขตสภาตำบลสำหรับจังหวัดนั้นเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับ
บทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 88 ในระหว่างที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดยังมิได้มอบให้ส่วนราชการที่ทำหน้าที่

จัดเก็บภาษีอากรค่าธรรมเนียมตามมาตรา 66 และมาตรา 67 ให้ส่วนราชการดังกล่าวเรียกเก็บภาษีอากรค่าธรรมเนียมเพื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดเพิ่มขึ้นอีกเท่ากับอัตราตามมาตรา 66 และมาตรา 67

การเรียกเก็บภาษีอากร ค่าธรรมเนียมของส่วนราชการตามมาตรานี้ ให้ถือว่าองค์การบริหารส่วนจังหวัดได้มอบให้ส่วนราชการดังกล่าวเรียกเก็บเพื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามมาตรา 66 และมาตรา 67

มาตรา 89 ในระหว่างที่ยังไม่มีกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดตามพระราชบัญญัตินี้ ให้นำกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาจังหวัดมาใช้บังคับโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

พลเอก ชวลิต ยงใจยุทธ

นายกรัฐมนตรี

หมายเหตุ :- เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดที่จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการส่วนจังหวัด พ.ศ. 2498 เป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่รับผิดชอบในพื้นที่ทั้งจังหวัดที่อยู่นอกเขตสุขาภิบาลและเทศบาล เมื่อได้มีพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ออกใช้บังคับเพื่อกระจายอำนาจการปกครองให้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล ในการนี้สมควรปรับปรุงบทบาทและอำนาจหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้สอดคล้องกันและปรับปรุงโครงสร้างขององค์การบริหารส่วนจังหวัดให้เหมาะสมยิ่งขึ้น จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

เทศบาล

ปัจจุบันได้ใช้พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 โดยกำหนดให้เทศบาลมีฐานะเป็น
ทบวงการเมืองและเป็นนิติบุคคลนิติบุคคลดังที่กำหนดไว้ในมาตราที่ 7 ซึ่งกำหนดไว้ว่าเมื่อท้องถิ่นใดมี
สภาพอันสมควรที่จะยกฐานะเป็นเทศบาล ให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้นเป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือ
เทศบาลนคร โดยพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 มาตราที่ 8 ถึงมาตรา 11 ได้กำหนดหลักเกณฑ์ของ
เทศบาลไว้ 2 ประเภทดังนี้

1. เทศบาลตำบล ได้แก่ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล โดยที่
กฎหมายไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าการเป็นเทศบาลตำบลจะต้องมีเงื่อนไขอย่างไร แต่ในทางปฏิบัติ
กระทรวงมหาดไทยได้ตั้งหลักเกณฑ์การเป็นเทศบาลตำบลว่า พื้นที่ใดจะจัดตั้งเป็นเทศบาลตำบลจะต้อง
มีรายได้ไม่ต่ำกว่า 12 ล้านบาท (ไม่รวมเงินอุดหนุน) มีประชากรตั้งแต่ 7,000 คนขึ้นไป และอยู่กัน
หนาแน่นไม่ต่ำกว่า 1,500 คนต่อตารางกิโลเมตร

2. เทศบาลเมืองมีอยู่ 2 รูปแบบ

2.1 เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นที่ตั้งเป็นศาลากลางจังหวัด หรือท้องถิ่นที่มีประชากร 10,000 คนขึ้นไป
อยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า 3,000 คนต่อตารางกิโลเมตร และมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่ง
กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติเทศบาล

2.2 เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ 50,000 คนขึ้นไป อยู่กันหนาแน่นไม่ต่ำกว่า
3,000 คนต่อตารางกิโลเมตรและมีรายได้พอควรแก่การปฏิบัติหน้าที่ซึ่งกำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วย
เทศบาล

โครงสร้างของเทศบาล

โครงสร้างของเทศบาลแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรีดังนี้
สภาเทศบาล เป็นองค์กรฝ่ายนิติบัญญัติประกอบด้วยสมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชนในเขต
เทศบาลอยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี จำนวนสมาชิกของสภาเทศบาลจะขึ้นอยู่กับประเภทของเทศบาล

คือ 1. เทศบาลตำบลจะประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล 12 คน

2. เทศบาลเมืองจะประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล 18 คน

3. เทศบาลนครประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาล 24 คน

สภาเทศบาลมีหน้าที่ในการพิจารณาร่างข้อบัญญัติเทศบาล และกำกับดูแลการบริหารเทศบาล
ของคณะเทศมนตรี

คณะเทศมนตรี เป็นองค์กรฝ่ายบริหารมาจากความเห็นชอบของสภาเทศบาล (การเลือกตั้ง
ทางอ้อม) แล้วให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้ง ประกอบด้วยนายกเทศมนตรี จำนวน 1 คน และเทศมนตรี

อีกจำนวนหนึ่งตามประเภทของเทศบาลดังนี้ เทศบาลตำบล มีเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน เทศบาลเมืองมีเทศมนตรีได้ไม่เกิน 3 คน และเทศบาลนครมีเทศมนตรีได้ไม่เกิน 4 คน นอกจากนี้นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาล เพื่อช่วยเหลือในการบริหารราชการตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมายได้ โดยเทศบาลตำบลให้มีรองนายกเทศมนตรีได้ไม่เกิน 2 คน เทศบาลเมืองไม่เกิน 3 คน และเทศบาลนครไม่เกิน 4 คน

คณะเทศมนตรีมีหน้าที่ในการบริหารกิจการของเทศบาล โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นหัวหน้า และคณะเทศมนตรีทำหน้าที่ควบคุมและรับผิดชอบการบริหารกิจการของเทศบาลตามที่กฎหมายกำหนด นอกจากนี้การบริหารงานของเทศบาลจะมีการจัดสรรปันส่วนราชการของเทศบาลออกเป็น ส่วนต่างๆ ดังนี้

1. สำนักปลัดเทศบาล รับผิดชอบในงานการเจ้าหน้าที่ งานทะเบียนราษฎร งานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย เป็นต้น
2. กองวิชาการและแผนงาน รับผิดชอบในงานที่เกี่ยวกับการวิเคราะห์นโยบายและแผนงาน งานนิติกร และงานประชาสัมพันธ์ เป็นต้น
3. กองคลัง รับผิดชอบในงานที่เกี่ยวกับการเงินการคลังของเทศบาล และงานบัญชีรายรับ/รายจ่าย เป็นต้น
4. กองช่าง รับผิดชอบในงานด้านวิศวกรรม สถาปัตยกรรม งานสาธารณสุขปโภค และงานสวนสาธารณะ เป็นต้น
5. กองอนามัยและสิ่งแวดล้อม ทำงานที่เกี่ยวกับการให้บริการด้านต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับอนามัยของประชาชน และการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ เช่น งานศูนย์บริการสาธารณสุข งานสัตว์แพทย์ เป็นต้น
6. กองการศึกษา รับผิดชอบในงานที่เกี่ยวกับการบริการการศึกษา การบริหารวิชาการ และงานโรงเรียน เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามในพระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ.2496 ได้กำหนดไว้แต่เพียงว่าให้เทศบาลแบ่งส่วนราชการ เป็น 2 ส่วน คือ สำนักปลัดเทศบาล และส่วนราชการตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย ดังนั้นในแต่ละเทศบาลอาจมีการแบ่งส่วนราชการต่างกันตามความเหมาะสม

⇒ อำนาจและหน้าที่ของเทศบาล

อำนาจหน้าที่ของเทศบาลจะมี 2 ลักษณะ คือ หน้าที่ที่ต้องกระทำ และหน้าที่ที่เทศบาลมีอำนาจพิจารณากระทำได้ตามความจำเป็นของราษฎรในเทศบาลแต่ละแห่ง โดยสรุปแล้วกิจกรรมที่เทศบาลทุกๆ ประเภทจะได้ทำนั้นแบ่งเป็น 10 ประเภทใหญ่ๆ คือ

- การรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน เช่น การดับเพลิง การป้องกันและระงับสาธารณภัย
- การสาธารณสุข เช่น การป้องกันและระงับโรคติดต่อ การรักษาความสะอาดของถนนหรือทางเดินเท้าสาธารณะ และการกำจัดขยะ เป็นต้น
- การสาธารณูปการ เช่น การสงเคราะห์เด็กพิกการ คนชรา และเด็กกำพร้า เป็นต้น
- การโยธาสาธารณะ เช่น การสร้างและบำรุงทางบกทางน้ำ การจัดให้มีและบำรุงทางระบายน้ำ การจัดตั้งสวนสาธารณะ สวนสัตว์ และการปรับปรุงแหล่งเสื่อมโทรม เป็นต้น
- การศึกษา เช่น การจัดตั้งโรงเรียนเทศบาล และโรงเรียนอาชีวศึกษา เป็นต้น
- การสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์ เช่น การประปา การไฟฟ้า ตลาด ท่าเทียบเรือ ท่าข้าม และสถานขนานูบาล เป็นต้น
- การทะเบียนราษฎร
- การบำรุงและส่งเสริมการอาชีพของราษฎร
- การรักษาศิลปะ วัฒนธรรม และจารีตประเพณีอันดีงามของท้องถิ่น รวมถึงการส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นด้วย
- การส่งเสริมกิจการท่องเที่ยว

อำนาจหน้าที่ที่กล่าวมาข้างต้นเป็นการจำแนกหน้าที่ความรับผิดชอบในภาพรวมของเทศบาลทุกประเภท แต่เนื่องจากที่เทศบาลแต่ละประเภทมีขนาดและรายได้ไม่เท่ากัน ดังนั้นกฎหมายว่าด้วยเทศบาลจึงได้กำหนดให้มีการเขียนแยกเป็นอำนาจหน้าที่ของเทศบาลแต่ละประเภท โดยเทศบาลแต่ละประเภทก็จะมีการกำหนดทั้งหน้าที่ที่เทศบาลต้องกระทำในเขตเทศบาล และหน้าที่ที่เทศบาลอาจจะกระทำได้ตามความจำเป็นหรือมีความสามารถจะกระทำได้

นอกจากทั้งหมดที่กล่าวมาเทศบาลในทุกๆ ประเภทยังสามารถทำกิจกรรมอื่นได้อีกดังนี้

1. การทำการนอกเขตเทศบาล

กฎหมายเทศบาลได้ระบุไว้ว่าเทศบาลอาจทำการนอกเขตเมื่อ

- 1.1 การนั้นจำเป็นต้องทำและเป็นกิจการที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมที่ดำเนินตามอำนาจหน้าที่ภายในเขตของตน
- 1.2 ได้รับความยินยอมจากสภาเทศบาล สภาจังหวัด หรือสภาตำบลของท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง
- 1.3 ได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

2. การทำการร่วมกับบุคคลอื่นโดยก่อตั้งเป็นบริษัทจำกัดหรือถือหุ้นในบริษัทจำกัด

หลักเกณฑ์ในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่นดังกล่าวคือ

- 2.1 บริษัทจำกัดนั้นมีวัตถุประสงค์เฉพาะเพื่อกิจการค้าขายอันเป็นสาธารณูปโภค
- 2.2 เทศบาลต้องถือหุ้นเป็นมูลค่าเกินกว่าร้อยละห้าสิบของทุนที่บริษัทนั้นจดทะเบียนไว้

สำหรับในกรณีที่มีหลายองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นถือหุ้นในบริษัทเดียวกันให้นับหุ้นที่ถือกัน
รวมกัน²

2.3 ได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

3. การจัดตั้งสหการ

ซึ่งหมายถึงการจัดตั้งองค์กรรวมเทศบาลตั้งแต่สองประเภทขึ้นไปเพื่อประกอบกิจการใดกิจการหนึ่ง
อันอยู่ในหน้าที่ของเทศบาลร่วมกัน สหการมีสภาพเป็นทบวงการเมือง มีคณะกรรมการบริหารที่
ประกอบด้วยผู้แทนของเทศบาลที่เกี่ยวข้อง

⇒ การงบประมาณและการคลังของเทศบาล

เทศบาลมีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนท้องถิ่นและเป็นนิติบุคคลจึงสามารถมีรายได้
และทรัพย์สินแยกต่างหากจากส่วนกลาง แต่อย่างไรก็ตามการดำเนินการจัดเก็บรายได้และการใช้จ่ายจะ
ถูกควบคุมและกำหนดโดยตรงจากนโยบายรัฐบาล ว่าเทศบาลจะมีรายได้กี่ประเภท อะไรบ้าง และจะได้
รายรับนั้นมาอย่างไร นอกจากนี้การแบ่งสรรรายได้ประเภทภาษีให้แก่เทศบาลรัฐก็เป็นผู้กำหนดอีกด้วย
สำหรับการใช้จ่ายของเทศบาล เทศบาลต้องกำหนดแนวทางการใช้จ่ายในรูปเทศบัญญัติงบประมาณ
ประจำปี จากความเห็นชอบของสภาเทศบาล

✚ แหล่งรายได้ของเทศบาลที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยเทศบาล

1. ภาษีอากรตามแต่จะมีกฎหมายกำหนด
2. ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับ ตามที่กฎหมายกำหนด
3. รายได้จากทรัพย์สินของเทศบาล
4. รายได้จากการสาธารณูปโภคและเทศพาณิชย์
5. รายได้จากพันธบัตรหรือเงินกู้ตามที่กฎหมายกำหนด
6. เงินกู้จาก กระทรวง ทบวง กรม องค์การ หรือนิติบุคคลต่างๆ³
7. เงินอุดหนุนจากรัฐบาลหรือองค์การบริหารส่วนจังหวัด
8. เงินและทรัพย์สินอย่างอื่นที่มีผู้อุทิศให้
9. รายได้อื่นใดก็ตามแต่จะมีกฎหมายกำหนดไว้

² การเปลี่ยนแปลงจำนวนหุ้นที่เทศบาลถืออยู่ในบริษัทจำกัดต้องได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย

³ ต้องได้รับการอนุญาตจากสภาเทศบาลและได้รับการอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

ซึ่งอาจจะสามารถแจ้งรายละเอียดรายได้ของเทศบาลได้ชัดเจนขึ้นตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2540 ซึ่งกำหนดให้เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล อาจมีรายได้จากภาษีอากร ค่าธรรมเนียม และเงินรายได้จากที่ต่างๆ ดังต่อไปนี้

- ภาษีโรงเรือนและที่ดิน
- ภาษีบำรุงท้องที่
- ภาษีป้ายตาม
- ภาษีมูลค่าเพิ่ม โดยออกซื้อบัญชีจัดเก็บเพิ่มแล้วไม่เกินร้อยละ30ของอัตราภาษีที่

จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร

- ภาษีธุรกิจเฉพาะ โดยออกซื้อบัญชีจัดเก็บเพิ่มแต่ไม่เกินร้อยละ30ของอัตราภาษีที่

จัดเก็บตามประมวลรัษฎากร

- ภาษีและค่าธรรมเนียมรถยนต์ รวมทั้งเงินเพิ่มตามกฎหมายว่าด้วยรถยนต์ ภาษีรถตามกฎหมายว่าด้วยการขนส่งทางบก และค่าธรรมเนียมล้อเลื่อนตามกฎหมายว่าด้วยล้อเลื่อน

- ภาษีการพนัน
- ภาษีเพื่อการศึกษา
- อากรฆ่าสัตว์และพงประโยชน์อื่นอันเกิดจากการฆ่าสัตว์
- อากรรังนกอีแอ่นตามกฎหมายว่าด้วยอากรรังนกอีแอ่น
- ค่าภาคหลวงแร่และค่าภาคหลวงปิโตรเลียม
- ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนสิทธิและนิติกรรมที่เกี่ยวกับอสังหาริมทรัพย์ที่มีทุนทรัพย์

ภายในเขต

- ค่าธรรมเนียมสนามบินตามกฎหมายว่าด้วยการเดินอากาศ
- ค่าธรรมเนียมใบอนุญาตการขายสุราหรือใบอนุญาตเล่นการพนัน โดยออกซื้อบัญชีจัดเก็บเพิ่มขึ้นในอัตราไม่เกินร้อยละ10ของค่าธรรมเนียมที่จัดเก็บตามกฎหมาย

- ค่าธรรมเนียม ค่าใบอนุญาต และค่าปรับในกิจการที่กฎหมายมอบหน้าที่ให้เทศบาลเมืองพัทยา หรือองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นเจ้าหน้าที่ดำเนินการ

- ค่าใช้น้ำบาดาล

- ค่าธรรมเนียมใดๆที่เรียกเก็บจากผู้ใช้หรือได้รับประโยชน์จากการบริหารสาธารณะที่จัดให้มีขึ้น

สำหรับรายจ่ายของเทศบาลจะประกอบด้วย เงินเดือน ค่าจ้าง ค่าตอบแทนอื่นๆ ค่าใช้สอย ค่าวัสดุ ค่าครุภัณฑ์ ค่าที่ดินสิ่งก่อสร้างหรือทรัพย์สินอื่นๆ เงินอุดหนุน และรายจ่ายอื่นๆตามกฎหมายหรือระเบียบของกระทรวงมหาดไทย

พ.ร.บ. เทศบาล

พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496 ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร. ให้ไว้ ณ วันที่ 13 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2496 เป็นปีที่ 8 ในรัชกาลปัจจุบัน

มาตรา 1 พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติเทศบาล พ.ศ. 2496"

มาตรา 2 พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป [รก.2496/14/222/17 กุมภาพันธ์ 2496]

มาตรา 3 ให้ยกเลิกพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2486 และบรรดากฎหมาย กฎ ข้อบังคับอื่น ๆ ในส่วนที่บัญญัติไว้แล้วในพระราชบัญญัตินี้ หรือซึ่งแย้งกับบทแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 4 เมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งปี นับแต่วันที่ให้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นใดเป็นเทศบาลแล้ว ห้ามมิให้ใช้กฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่ในส่วนที่บัญญัติถึงการแต่งตั้งกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน ในท้องถิ่นนั้น และให้บรรดาบุคคลที่เป็นกำนันผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน พ้นจากตำแหน่งและหน้าที่เฉพาะในเขตท้องถิ่นนั้นด้วย

มาตรา 5 ให้เทศบาลที่ได้จัดตั้งขึ้นแล้วในวันใช้พระราชบัญญัตินี้คงมีฐานะเป็นเทศบาล ตำบล เทศบาลเมือง และเทศบาลนคร ตามที่เป็นอยู่ แล้วแต่กรณี มีอำนาจหน้าที่ และอยู่ในบังคับแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา 6 บรรดาเทศบัญญัติที่ได้ออกโดยอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติ จัดระเบียบ เทศบาล พุทธศักราช 2476 พระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2481 และพระราชบัญญัติเทศบาล พุทธศักราช 2486 หรือโดยอาศัยอำนาจตามกฎหมายอื่น ให้คงใช้บังคับได้

ในกรณีที่ผู้กระทำการผิดเทศบัญญัติดังกล่าวในวรรคก่อนไม่ชำระค่าปรับให้นำบทบัญญัติ มาตรา 60 วรรคท้ายแห่งพระราชบัญญัตินี้มาใช้บังคับ

:: ส่วนที่ 1 การจัดตั้งเทศบาล

มาตรา 7 เมื่อท้องถิ่นใดมีสภาพอันสมควรยกฐานะเป็นเทศบาลให้จัดตั้งท้องถิ่นนั้น ๆ เป็นเทศบาลตำบล เทศบาลเมือง หรือเทศบาลนครตามพระราชบัญญัตินี้

ให้เทศบาลเป็นทบวงการเมือง มีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

มาตรา 8 การจัดตั้งเทศบาลภายหลังวันที่พระราชบัญญัติเทศบาล (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499 ใช้บังคับ ให้ผู้ว่าราชการ จังหวัดแต่งตั้งผู้มีคุณสมบัติ และวิทยฐานะตามที่กำหนด ไว้ในกฎกระทรวง ให้เป็นสมาชิกแห่งสภาเทศบาลนั้นในฐานะเป็นผู้เริ่มการ และให้นำบทบัญญัติว่าด้วย สภาเทศบาลและ

คณะเทศมนตรีมาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อครบกำหนดหนึ่งปีนับแต่วัน ที่สภาเทศบาลได้มีการประชุม
กันครั้งแรก ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกที่ราษฎร เลือกตั้งขึ้นตาม มาตรา 15

ท้องถิ่นใดที่มีสภาพเป็นสุขาภิบาลอยู่แล้ว หากต่อมาได้มีการจัดตั้งขึ้นเป็นเทศบาลก็ให้ดำเนินการตาม
มาตรา 15 โดยไม่ต้องมีการแต่งตั้งสมาชิกเป็นผู้เริ่มการตามวรรคแรก

[มาตรา 8 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499]

มาตรา 9 เทศบาลตำบลได้แก่ท้องถิ่นซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะขึ้นเป็นเทศบาลตำบล พระ
ราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุ ชื่อและเขตของเทศบาลไว้ด้วย

มาตรา 10 เทศบาลเมือง ได้แก่ ท้องถิ่นอันเป็นที่ตั้งศาลากลางจังหวัดหรือท้องถิ่นชุมนุมชนที่มี
ราษฎรตั้งแต่หนึ่งหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตาม
พระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็นเทศบาลเมือง พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อ
และเขตของเทศบาลไว้ด้วย

[มาตรา 10 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 11 เทศบาลนคร ได้แก่ ท้องถิ่นชุมนุมชนที่มีราษฎรตั้งแต่ห้าหมื่นคนขึ้นไป ทั้งมีรายได้
พอควรแก่การที่จะปฏิบัติหน้าที่อันต้องทำตามพระราชบัญญัตินี้ และซึ่งมีพระราชกฤษฎีกายกฐานะเป็น
เทศบาลนคร พระราชกฤษฎีกานั้นให้ระบุชื่อ และเขตของเทศบาลไว้ด้วย

[มาตรา 11 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 12 ภายใต้บังคับ มาตรา 9 มาตรา 10 และ มาตรา 11 การเปลี่ยนชื่อเทศบาลหรือการ
เปลี่ยนแปลงเขตเทศบาล ให้กระทำโดยพระราชกฤษฎีกา

ให้กำหนด ผู้ใหญ่บ้าน แพทย์ประจำตำบล และสารวัตรกำนัน ในท้องถิ่นที่ได้เปลี่ยนแปลงเขตเป็น
เทศบาลตามความในวรรคก่อน หมดยานาจหน้าที่เฉพาะในเขตที่ได้เปลี่ยนแปลงนั้น นับแต่วันที่พระ
ราชกฤษฎีกาเปลี่ยนแปลงเขตเทศบาลใช้บังคับเป็นต้นไป

[มาตรา 12 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2499]

มาตรา 13 ภายใต้บังคับ มาตรา 9 มาตรา 10 มาตรา 11 และ มาตรา 12 ท้องถิ่นซึ่ง ได้ยกฐานะ
เป็นเทศ บาลแล้วอาจถูกเปลี่ยนแปลงฐานะหรือยุบเลิกได้โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกา

ท้องถิ่นที่ได้เปลี่ยนแปลงฐานะตามความในวรรคก่อน ให้พ้นจากสภาพแห่งเทศบาล เดิมนับแต่วันที่ได
ถูกเปลี่ยนแปลง ฐานะเป็นต้นไป บรรดาทรัพย์สิน หนี้ สิทธิ และสิทธิเรียกร้องของเทศบาลเดิม ให้โอน
ไปเป็นของเทศบาลใหม่ในขณะเดียวกันนั้น และบรรดาเทศบัญญัติที่ได้ใช้บังคับ อยู่ก่อนแล้วคงให้ใช้
บังคับได้ต่อไป

ในการยุบเลิกเทศบาล ให้ระบุถึงวิธีการจัดทรัพย์สินไว้ในพระราชกฤษฎีกานั้นด้วย

:: ส่วนที่ 2 องค์การเทศบาล

มาตรา 14 องค์การเทศบาลประกอบด้วยสภาเทศบาล และคณะเทศมนตรีหรือ นายกเทศมนตรี แล้วแต่กรณี เทศบาลแห่งใดจะมีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ ของประชาชนในเขตเทศบาลแต่ละแห่งตามวิธีการที่กำหนดไว้ในบทบัญญัติมาตรานี้

ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลใดจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสี่ของจำนวนผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้นมีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อคณะกรรมการ การการเลือกตั้ง เพื่อให้จัดทำประชามติในเขตเทศบาลนั้นว่าจะกำหนดให้การบริหารเทศบาลใช้รูปแบบคณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรี ผลของประชามติให้นำมาใช้เมื่อมีการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นการทั่วไปในคราวถัดไปจากวัน ที่มีการออกเสียงประชามติ และให้ใช้รูปแบบการบริหารตามผลประชามตินั้นตลอดไป จนกว่าจะมีการออกเสียงประชามติของผู้มี สิทธิเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาลในเขต เทศบาล นั้นให้เปลี่ยนแปลงรูปแบบการบริหาร เทศบาลเป็นอย่างอื่น

การร้องขอให้ทำประชามติตามวรรคสามต้องเสนอต่อคณะกรรมการการเลือกตั้งก่อนครบวาระของสภา เทศบาลที่ดำรงตำแหน่งอยู่ในขณะนั้นไม่น้อยกว่าสามร้อยหกสิบวัน และจะกระทำใน วาระของสภาเทศบาลหนึ่งได้เพียงครั้งเดียว ผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลในเขตเทศบาลนั้นเป็นผู้มีสิทธิออกเสียงประชามติ ทั้งนี้ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำ ประชามติที่คณะกรรมการการเลือกตั้งกำหนด

ในกรณีที่ผลประชามติในเขตเทศบาลใดแสดงความเห็นให้มีการบริหารในรูปแบบคณะเทศมนตรีให้ บังคับตามบทที่ 2 คณะเทศมนตรี และไม่นำบทที่ 2 ตรี นายกเทศมนตรีมาใช้บังคับ

ในกรณีที่ผลประชามติในเขตเทศบาลใดแสดงความเห็นให้มีการบริหารรูปแบบนายกเทศมนตรีให้ บังคับตามบทที่ 2 ตรี นายกเทศมนตรี และไม่นำบทที่ 2 คณะเทศมนตรี มาใช้บังคับ

[มาตรา 14 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

:: บทที่ 1 สภาเทศบาล

มาตรา 15 สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกสภาเทศบาลซึ่งเลือกตั้งโดยราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งตามกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลตามจำนวนดังต่อไปนี้

- (1) สภาเทศบาลตำบล ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสิบสองคน
- (2) สภาเทศบาลเมือง ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนสิบแปดคน
- (3) สภาเทศบาลนคร ประกอบด้วยสมาชิกจำนวนยี่สิบสี่คน

ในกรณีที่ตำแหน่งสมาชิกว่างลงไม่ว่าด้วยเหตุใดและยังมีได้มีการเลือกตั้งสมาชิกขึ้นแทนตำแหน่ง ที่ว่าง ให้สภาเทศบาลประกอบด้วยสมาชิกเท่าที่มีอยู่

[มาตรา 15 แก้ไขเพิ่มเติม โดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 16 สมาชิกสภาเทศบาลให้อยู่ในตำแหน่งได้คราวละสี่ปี ถ้าตำแหน่งสมาชิกสภาเทศบาลว่างลงเพราะเหตุอื่นนอก จากถึงคราวออกตามวาระ ให้เลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทน ภายในสี่สิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งนั้นว่างลง เว้นแต่วาระของสมาชิกสภาเทศบาล จะเหลืออยู่ไม่ถึงหนึ่งร้อยแปดสิบวัน

สมาชิกสภาเทศบาลผู้เข้ามาแทนตามวรรคหนึ่งให้อยู่ในตำแหน่งได้เพียงเท่าวาระของผู้ซึ่งตนแทน

[มาตรา 16 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542]

มาตรา 17 ก่อนเข้ารับหน้าที่ สมาชิกสภาเทศบาลต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาเทศบาลว่า จะรักษา ไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ทั้งจะซื่อสัตย์สุจริต และปฏิบัติหน้าที่เพื่อประโยชน์ของท้องถิ่น

มาตรา 18 สมาชิกสภาเทศบาลย่อมเป็นผู้แทนของปวงชนในเขตเทศบาลนั้น และต้องปฏิบัติหน้าที่ตาม

ความเห็นของตนโดยบริสุทธิ์ใจ ไม่อยู่ในความผูกมัดแห่งอาณัติมอบหมายใด ๆ

มาตรา 18ทวิ สมาชิกสภาเทศบาลต้องไม่เป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมในสัญญาที่ เทศบาล

เป็นคู่สัญญาหรือในกิจการที่กระทำให้แก่เทศบาลหรือที่เทศบาลจะกระทำ

[มาตรา 18ทวิ เพิ่มความ โดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542]

มาตรา 19 สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลย่อมสิ้นสุดลงเมื่อ

- (1) ถึงคราวออกตามวาระ หรือมีการยุบสภาเทศบาล
- (2) ตาย
- (3) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
- (4) ขาดคุณสมบัติหรือมีลักษณะต้องห้ามสำหรับผู้สมัครรับเลือกตั้งตามที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยการเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาล
- (5) ขาดประชุมสภาเทศบาลสามครั้งติดต่อกัน โดยไม่มีเหตุอันสมควร
- (6) กระทำการอันต้องห้ามตาม มาตรา 18ทวิ
- (7) สภาเทศบาลมีมติให้ออกจากตำแหน่ง โดยเห็นว่าเป็นความประพฤติในทางที่จะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียหรือก่อความไม่สงบเรียบร้อยแก่เทศบาลหรือกระทำการอันเสื่อมเสียประโยชน์ของสภาเทศบาล มติให้สมาชิกสภาเทศบาลออกจากตำแหน่งต้องมีคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสามในสี่ของ จำนวนสมาชิกที่มีอยู่
- (8) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนนเสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง

เมื่อมีการวินิจฉัยว่าสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลผู้ใดสิ้นสุดลงตาม (4) (5) หรือ (6) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัด สอบสวนและวินิจฉัยโดยเร็ว

ในกรณีสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดลงตาม (8) พร้อมกันทั้งหมด ให้ถือว่าเป็นการยุบสภาเทศบาล

[มาตรา 19 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542]

มาตรา 20 สภาเทศบาลมีประธานสภาคนหนึ่ง และรองประธานสภาคนหนึ่ง ซึ่งผู้ว่าราชการจังหวัด แต่งตั้งจากสมาชิกสภาเทศบาลตามมติของสภาเทศบาล

ประธานสภาเทศบาลและรองประธานสภาเทศบาลอยู่ในตำแหน่งจนครบอายุของสภาเทศบาล หรือมีการยุบสภาเทศบาล หรือถือว่ามีอายุสภาเทศบาลตาม มาตรา 19 วรรคสาม

[วรรคสองของ มาตรา 20 เพิ่มความโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 20 ทวิ นอกจากการพ้นจากตำแหน่งตาม มาตรา 20 วรรคสอง ประธานสภาเทศบาลและรองประธาน สภาเทศบาลพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) พ้นจากสมาชิกภาพแห่งสภาเทศบาล
- (2) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด

[มาตรา 20 ทวิ เพิ่มความโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 20 ตริ ในกรณีที่ตำแหน่งประธานสภาเทศบาลหรือรองประธานสภาเทศบาลว่างลง เพราะเหตุใดเหตุหนึ่งตาม มาตรา 20 ทวิ ให้สภาเทศบาลเลือกสมาชิกสภาเทศบาลขึ้นแทน ตำแหน่งที่ว่างภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ตำแหน่งว่างลง

[มาตรา 20 ตริ เพิ่มความโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 21 ประธานสภาเทศบาล มีหน้าที่ดำเนินการของสภาเทศบาลให้เป็นไป ตามระเบียบข้อ บังคับการประชุมสภาเทศบาล

รองประธานสภาเทศบาล มีหน้าที่กระทำการแทนประธานสภาเทศบาลในเมื่อ ประธานสภาเทศบาล ไม่อยู่ หรือไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้

มาตรา 22 ในเมื่อประธานและรองประธานสภาเทศบาลไม่อยู่ในที่ประชุม ให้สมาชิกสภาเทศบาล เลือกตั้งกันเอง เป็นประธานเฉพาะในคราวประชุมนั้น

มาตรา 23 ให้กระทรวงมหาดไทยวางระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาลไว้

มาตรา 24 ในปีหนึ่งให้มีสมัยประชุมสามัญสองสมัยหรือหลายสมัยแล้วแต่สภาเทศบาลจะกำหนด แต่ต้องไม่เกินสี่สมัย วันเริ่มสมัยประชุมสามัญประจำปี ให้สภาเทศบาลกำหนด การประชุมสภาเทศบาลครั้งแรก ต้องกำหนดให้สมาชิกได้มาประชุมภายในเก้าสิบวัน นับแต่การเลือกตั้ง สมาชิกสภาเทศบาลเสร็จแล้ว

สมัยประชุมสามัญสมัยหนึ่ง ๆ ให้มีกำหนดไม่เกินสิบห้าวันแต่ถ้าจะขยายเวลาออกไปอีก จะต้องได้รับ อนุญาตจากผู้ว่าราชการจังหวัด

มาตรา 25 โดยปกติให้ประธานสภาเทศบาลเป็นผู้เรียกประชุมสภาเทศบาลตามสมัยประชุม และเป็น ผู้เปิดหรือปิดประชุม

ในกรณีที่ยังไม่มีประธานสภาเทศบาล หรือประธานสภาเทศบาลไม่เรียกประชุมตามกฎหมาย ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเป็นผู้เรียกประชุมและเป็นผู้เปิดหรือปิดประชุม

มาตรา 26 นอกจากสมัยประชุมสามัญแล้ว เมื่อเห็นว่าเป็นการจำเป็นเพื่อประโยชน์แห่งเทศบาล ประธาน สภาเทศบาลก็ดี หรือนายกเทศมนตรีก็ดี หรือสมาชิกสภาเทศบาลมีจำนวนไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่อยู่ในตำแหน่งก็ดี อาจทำคำร้องขึ้นต่อผู้ว่าราชการจังหวัดขอให้เปิดประชุมวิสามัญให้ผู้ว่าราชการจังหวัดพิจารณา ถ้าเห็นสมควรก็ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเรียกประชุมวิสามัญได้

สมัยประชุมวิสามัญให้มีกำหนดไม่เกินสิบห้าวัน แต่ถ้าจะขยายเวลาออกไปอีก จะต้องได้รับอนุญาตจาก ผู้ว่าราชการจังหวัด

มาตรา 27 การประชุมสภาเทศบาล ต้องมีสมาชิกสภาเทศบาลมาประชุม ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่ จึงจะเป็นองค์ประชุม

[มาตรา 27 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 28 การลงมติวินิจฉัยข้อปัญหานั้น ให้ถือเอาเสียงข้างมากเป็นประมาณ เว้นแต่จะมีบัญญัติไว้เป็นอย่างอื่นในพระราชบัญญัตินี้

สมาชิกสภาเทศบาลคนหนึ่งย่อมมีเสียงหนึ่งในการลงคะแนน ถ้ามีจำนวนลงเสียงลงคะแนนเท่ากัน ให้ ประธานในที่ประชุมออกเสียงเพิ่มขึ้นได้อีกเสียงหนึ่งเป็นเสียงชี้ขาด

มาตรา 29 ห้ามมิให้สภาเทศบาลประชุมปรึกษาหารือในเรื่องนอกเหนืออำนาจหน้าที่ หรือเรื่องที่ฝ่าฝืน กฎหมาย หรือเรื่องการเมืองแห่งรัฐ

มาตรา 30 การประชุมของสภาเทศบาลย่อมเป็นการเปิดเผยตามลักษณะที่จะได้กำหนดไว้ในระเบียบ ข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาล

เมื่อคณะเทศมนตรี หรือสมาชิกสภาเทศบาลรวมกันไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของ จำนวนสมาชิกที่มาประชุม ร้องขอให้ทำการประชุมลับ ก็ให้ประธานสภาเทศบาลดำเนินการประชุมลับ ได้โดยไม่ต้องขอมติที่ประชุม

มาตรา 31 ในที่ประชุมสภาเทศบาล สมาชิกย่อมมีสิทธิตั้งกระทู้ถามคณะเทศมนตรี หรือเทศมนตรี ในข้อความใด ๆ อันเกี่ยวกับการงานในหน้าที่ได้ แต่คณะเทศมนตรี หรือเทศมนตรีย่อมทรงไว้ซึ่งสิทธิที่จะไม่ตอบ เมื่อเห็นว่าข้อความนั้น ๆ ยังไม่ควรเปิดเผย เพราะเกี่ยวกับความปลอดภัยหรือประโยชน์สำคัญของเทศบาล

มาตรา 32 สภาเทศบาลมีอำนาจเลือกสมาชิกสภาเทศบาลตั้งเป็นคณะกรรมการ การสามัญของสภาเทศบาล และมีอำนาจเลือกบุคคลผู้เป็นหรือมิได้เป็นสมาชิกตั้งเป็นคณะกรรมการ การวิสามัญของสภาเทศบาล เพื่อกระทำการกิจการหรือพิจารณาสอบสวนหรือศึกษาเรื่องใด ๆ อันอยู่ในอำนาจหน้าที่ของสภาเทศบาล แล้วรายงานต่อสภาเทศบาล

ในการตั้งคณะกรรมการวิสามัญตามวรรคหนึ่ง นายกเทศมนตรีมีสิทธิ เสนอชื่อบุคคลผู้เป็นหรือมิได้ เป็นสมาชิก เพื่อให้สภาเทศบาลแต่งตั้งเป็นกรรมการในคณะกรรมการ วิสามัญได้ไม่เกิน หนึ่งในสี่ของ จำนวนกรรมการทั้งหมด

คณะกรรมการที่สภาเทศบาลตั้งขึ้นตามวรรคหนึ่ง จะแต่งตั้งคณะอนุกรรม การเพื่อพิจารณา หรือ ปฏิบัติการในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามที่คณะกรรมการมอบหมายก็ได้

[มาตรา 32 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 32 ทวิ ในกรณีกิจการในเรื่องใดจากกระทบถึงประโยชน์ได้เสีย ของเทศบาลหรือ ประชาชน ในท้องถิ่น สมาชิกสภาเทศบาลจำนวน ไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิก เท่าที่มีอยู่หรือ คณะเทศมนตรีอาจเสนอต่อประธานสภาเทศบาลเพื่อให้มีการออกเสียงประชามติในท้องถิ่นได้ และ ประกาศให้ประชาชนทราบ

การออกเสียงประชามติต้องเป็นไปเพื่อประโยชน์ในการขอปรึกษาความเห็นของประชาชนว่า จะเห็น ชอบหรือไม่เห็นชอบกิจการสำคัญในเรื่องใดเรื่องหนึ่งตามวรรคหนึ่ง ซึ่งมีใช่เรื่องที่ขัดหรือแย้ง ต่อกฎหมาย การออกเสียงประชามติที่เกี่ยวกับตัวบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือคณะบุคคล ใดคณะบุคคล หนึ่งโดยเฉพาะ จะกระทำมิได้

บุคคลผู้มีสิทธิเลือกตั้งสมาชิกสภาเทศบาลย่อมมีสิทธิออกเสียงประชามติ

การออกเสียงประชามติตามมาตรานี้ให้มีผลเป็นเพียงการให้คำปรึกษา แก่สภาเทศบาลหรือ คณะเทศมนตรีในเรื่องนั้น

หลักเกณฑ์และวิธีการออกเสียงประชามติให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการ การเลือกตั้งกำหนด

[มาตรา 32ทวิ เพิ่มความโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 33 การประชุมคณะกรรมการตาม มาตรา 32 ต้องมีกรรมการ มาประชุมไม่ต่ำกว่ากึ่ง จำนวนของจำนวนกรรมการทั้งหมด จึงจะเป็นองค์ประชุม

ระเบียบการประชุมของคณะกรรมการให้ใช้ระเบียบข้อบังคับ การประชุม สภาเทศบาลโดย อนุโลม

มาตรา 34 สมาชิกสภาเทศบาลไม่ต่ำกว่าหนึ่งในสามของจำนวน สมาชิก ที่อยู่ในตำแหน่ง มี สิทธิ ที่จะรวมกันทำคำร้องยื่นต่อนายอำเภอในกรณีแห่งเทศบาลตำบล หรือผู้ว่าราชการจังหวัดในกรณี แห่งเทศบาล เมืองหรือเทศบาลนครว่า คณะเทศ มนตรีหรือเทศมนตรีผู้ใดปฏิบัติการฝ่าฝืนต่อความสงบ เรียบร้อยหรือสวัสดิภาพของประชาชน ละเลยไม่ปฏิบัติตาม หรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจหน้าที่ หรือมีความประพฤติอันจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่ง หรือแก่เทศบาลหรือแก่ราชการ เมื่อ นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ได้รับคำร้องนั้น ให้พิจารณาว่าจะสมควรเรียกประชุม สมาชิกสภาเทศบาลหรือไม่ถ้าเป็นการ สมควรก็ให้เรียกประชุม สมาชิกสภาเทศบาลและคณะเทศมนตรี เพื่อให้มีการอภิปรายเกี่ยวกับคำร้องนั้นว่า สมควรจะส่งไปยังกระทรวงมหาดไทยหรือไม่ เมื่อที่ประชุม มีมติอย่างใด ให้นายอำเภอ หรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี ปฏิบัติไปตามมตินั้น

การประชุมตามความในวรรคก่อนให้เป็นการประชุมลับโดยให้นายอำเภอหรือผู้ว่าราชการจังหวัด แล้วแต่กรณี เป็นประธาน การลงมติวินิจฉัยข้อปรึกษาใน การประชุมนี้ ให้กระทำโดยวิธีลงคะแนนลับ

ระเบียบการประชุมนั้น ให้ใช้ระเบียบข้อบังคับการประชุมสภาเทศบาลโดยอนุโลม แต่ต้อง มีสมาชิกมาประชุมไม่ต่ำกว่าสองในสามของจำนวนสมาชิกที่อยู่ในตำแหน่ง จึงจะเป็นองค์ประชุม

มาตรา 35 เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้รับคำร้องตามความในมาตราก่อน แล้วรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมีอำนาจสั่งให้ยกคำร้องนั้นเสีย หรือสั่งให้เทศมนตรีทั้งคณะหรือเทศมนตรี ผู้ใดออกจากตำแหน่งได้ เพื่อประโยชน์ในการนี้ จะสั่งให้มีการสอบสวนก่อนก็ได้

บทที่ 2 คณะเทศมนตรี (ข้อบทที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543)

มาตรา 36 ในกรณีที่ประชาชนในเขตเทศบาลได้ออกเสียงแสดงประชามติให้การบริหารเทศบาล ในรูปแบบคณะเทศมนตรี ให้เทศบาลนั้นมีคณะเทศมนตรี ประกอบด้วยนายกเทศมนตรีคนหนึ่ง และเทศมนตรีตามจำนวนดังนี้

- (1) เทศบาลตำบล ให้มีเทศมนตรีไม่เกินสองคน
- (2) เทศบาลเมือง ให้มีเทศมนตรีไม่เกินสามคน
- (3) เทศบาลนคร ให้มีเทศมนตรีไม่เกินสี่คน

[มาตรา 36 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 37 ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งสมาชิกสภาเทศบาลเป็นนายกเทศมนตรีและเทศมนตรี ด้วยความเห็นชอบของสภาเทศบาล

มาตรา 38 เมื่อประธานหรือรองประธานสภาเทศบาลผู้ใดได้รับแต่งตั้งเป็นนายกเทศมนตรีหรือเทศมนตรี ให้พ้นจากตำแหน่งประธานหรือรองประธานสภาเทศบาลนั้น

มาตรา 39 ให้คณะเทศมนตรีควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาล ตามกฎหมาย โดยมีนายกเทศมนตรีเป็นหัวหน้า

ในกรณีที่นายกเทศมนตรีไม่อาจบริหารกิจการได้ ให้นายกเทศมนตรีตั้งเทศมนตรีผู้หนึ่งทำการแทน การสั่ง การอนุญาต การให้อนุมัติหรือการปฏิบัติกิจการที่คณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีจะพึงปฏิบัติหรือ ดำเนินการตามกฎหมายใด ถ้ากฎหมายนั้นมีได้บัญญัติในเรื่อง การมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่น คณะเทศมนตรีหรือนายกเทศมนตรีอาจ มอบอำนาจ โดยทำเป็นหนังสือให้นายกเทศมนตรีเทศมนตรี ปลัดเทศบาลหรือรองปลัดเทศบาลทำการแทนคณะเทศมนตรีหรือ นายกเทศมนตรีแล้ว แต่กรณีได้ และในกรณีได้รับอนุมัติจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวง

มหาดไทยจะมอบอำนาจ ให้พนักงานเทศบาลตั้งแต่ตำแหน่งหัวหน้าแผนกขึ้นไปทำการแทนก็ได้

[มาตรา 39 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2510]

มาตรา 40 ถ้าในเขตเทศบาลใด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควร ให้ นายกเทศมนตรี เทศมนตรี ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล หรือหัวหน้าแขวงในเขตเทศบาล นั้นมีอำนาจ เปรียบเทียบคดีละเมิดเทศบัญญัติได้ ก็ให้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในการเปรียบเทียบคดีตามวรรคหนึ่ง ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความ อาญามาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อได้เปรียบเทียบคดีแล้ว ให้รีบส่งบันทึก การเปรียบเทียบพร้อมด้วย สำนวนไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแห่ง เขตท้องที่ซึ่งเทศบาล นั้นตั้งอยู่เพื่อดำเนินการต่อไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญาโดยมิชักช้า

[มาตรา 40 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2510]

มาตรา 41 เมื่อพ้นกำหนดเวลาดังที่บัญญัติไว้ใน มาตรา 4 แล้วให้นายกเทศมนตรีและ เทศมนตรี มีอำนาจหน้าที่ อย่างเดียวกับอำนาจหน้าที่ของกำนัน และผู้ใหญ่บ้านบรรดาที่บัญญัติไว้ใน กฎหมายว่าด้วยการปกครองท้องถิ่นหรือกฎหมายอื่นเท่าที่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณา เห็นสมควรและได้กำหนดขึ้นไว้โดยกฎกระทรวง

มาตรา 42 ให้เทศบาลมีพนักงานเทศบาลและจัดแบ่งการบริหารออกเป็นส่วนต่าง ๆ ตาม ปริมาณและ คุณภาพของงานโดยมีปลัดเทศบาลเป็นผู้บังคับบัญชาและรับผิดชอบ ในงานประจำทั่วไป ของเทศบาล

มาตรา 43 ระเบียบพนักงานเทศบาลให้ตราขึ้นเป็นพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 44 ในการปฏิบัติหน้าที่ให้ถือว่า นายกเทศมนตรี เทศมนตรี และพนักงานเทศบาล มี ฐานะเป็นเจ้า พนักงานตามความหมายแห่งกฎหมายลักษณะอาญา

มาตรา 45 เทศมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งเมื่อ

- (1) สมาชิกสภาเทศบาลถึงคราวออกตามวาระ
- (2) มีการยุบสภาเทศบาล
- (3) สมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาลสิ้นสุดลงพร้อมกันทั้งหมดตาม มาตรา 19 (8)
- (4) สภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณและผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นชอบด้วยกับ สภาเทศบาล หรือสภาเทศบาลไม่รับหลักการแห่งร่างเทศบัญญัติงบประมาณด้วยคะแนนเสียงไม่น้อย กว่าสองในสามของ จำนวนสมาชิกสภาเทศบาลที่อยู่ในตำแหน่ง
- (5) ความเป็นเทศมนตรีของนายกเทศมนตรีสิ้นสุดลง หรือคณะเทศมนตรีลาออกหรือ
- (6) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้เทศมนตรีทั้งคณะออกจากตำแหน่งตาม มาตรา 35 หรือ มาตรา 73

ในกรณีที่เทศมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตาม (1) (4) หรือ (5) คณะเทศมนตรีที่พ้นจาก ตำแหน่งต้อง อยู่ในตำแหน่งเพื่อดำเนินกิจการต่อไปจนกว่าคณะเทศมนตรีที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับ หน้าที่

เมื่อเทศมนตรีทั้งคณะพ้นจากตำแหน่งตาม (4) (5) หรือ (6) ให้สภาเทศบาลเลือกสมาชิกสภาเทศบาล เป็นคณะเทศมนตรีขึ้นใหม่แล้วเสนอให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่ คณะเทศมนตรี ออกจากตำแหน่ง และถ้าพ้นกำหนดเวลาสิบห้าวันแล้ว ไม่อาจแต่งตั้งคณะเทศมนตรีได้ โดยมีสาเหตุสำคัญจากสภาเทศบาล ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดเสนอรัฐมนตรีว่า การกระทรวงมหาดไทยเพื่อ ขยายสภาเทศบาล

เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งยุบสภาเทศบาลตามวรรคสาม หรือเทศมนตรีทั้ง คณะพ้น จากตำแหน่งตาม (2) หรือ (3) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดแต่งตั้งข้าราชการหรือพนักงาน ขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้น เป็นคณะเทศมนตรีเพื่อดำเนิน กิจการชั่วคราวจนกว่า คณะ เทศมนตรีที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่ ในระหว่างที่ไม่มีคณะเทศมนตรี ให้ปลัดเทศบาลปฏิบัติ หน้าที่นายกเทศมนตรีเป็นการชั่วคราวเท่าที่ จำเป็น ได้จนกว่าคณะเทศมนตรีที่แต่งตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับ หน้าที่

[มาตรา 45 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542]

มาตรา 46 นอกจากที่ได้บัญญัติไว้ใน มาตรา 45 แล้ว ความเป็นเทศมนตรีจะสิ้นสุดลงเฉพาะตัว เมื่อ

- (1) พ้นจากสมาชิกภาพของสมาชิกสภาเทศบาล
- (2) ลาออกโดยยื่นหนังสือลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
- (3) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยสั่งให้ออกตาม มาตรา 35 หรือ มาตรา 73
- (4) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาล ได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายเกี่ยวกับการลงคะแนน เสียงให้สมาชิกสภาท้องถิ่น หรือผู้บริหารท้องถิ่นพ้นจากตำแหน่ง

[มาตรา 46 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542]

มาตรา 47 คณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยได้สั่งให้ออก จาก ตำแหน่ง หรือเทศมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งตาม มาตรา 46 (4) จะเป็นนายกเทศมนตรี หรือเทศมนตรี ตลอดวาระของสภาเทศบาลนั้นอีกไม่ได้

[มาตรา 47 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542]

มาตรา 48 เมื่อคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีถูกกล่าวหาว่าปฏิบัติการฝ่าฝืนต่อความสงบ เรียบร้อย หรือสวัสดิภาพของประชาชน ละเลยไม่ปฏิบัติตามหรือปฏิบัติการไม่ชอบด้วยอำนาจ หน้าที่ หรือมีความประพฤติในทางจะนำมาซึ่งความเสื่อมเสียแก่ศักดิ์ตำแหน่งหรือแก่เทศบาลหรือราชการ เมื่อ ผู้ว่าราชการจังหวัดได้สอบสวนแล้วเห็นว่าจะให้คงอยู่ในตำแหน่งในระหว่างการสอบสวนจะเป็น การ เสียหายแก่เทศบาล ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจที่จะสั่งพักคณะเทศมนตรีหรือ เทศมนตรีได้ไม่เกิน สามสิบวัน แล้วให้รับรายงานการสั่งพักไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวง มหาดไทยภายในกำหนดเจ็ดวัน นับแต่วันสั่งพัก เมื่อผู้ว่าราชการจังหวัดได้สอบสวนเสร็จแล้ว ให้รับรายงานผล แห่งการสอบสวนไปยัง รัฐมนตรีว่า การกระทรวงมหาดไทยเพื่อพิจารณา สั่งการตามที่เห็นสมควร

ถ้าการสอบสวนไม่เสร็จสิ้นภายในกำหนดเวลาตามความในวรรคหนึ่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด ขออนุมัติขยาย กำหนดเวลาตั้งพักไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงมหาดไทยอาจสั่งขยายเวลาออกไปอีกไม่เกินหกสิบวัน เมื่อพ้นกำหนด ระยะเวลาดังกล่าวนี้ แล้ว ถ้ารัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยมิได้สั่งการอย่างใด ก็ให้คณะเทศมนตรีหรือเทศ มนตรีที่ถูก สั่งพักกลับเข้าปฏิบัติหน้าที่ตามเดิม

คณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีที่ถูกผู้ว่าราชการจังหวัดสั่งพัก อาจอุทธรณ์คำสั่งไปยังรัฐมนตรี ว่า การกระทรวงมหาดไทยได้ โดยยื่นอุทธรณ์ต่อผู้ว่าราชการจังหวัดภายในกำหนด สิบห้าวัน นับแต่ วันที่ได้รับคำสั่ง และให้ผู้ว่าราชการจังหวัดส่งเรื่องอุทธรณ์ไปยังรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย ภายในกำหนด เจ็ดวันนับแต่วันที่รับคำอุทธรณ์นั้น

ในกรณีที่คณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีถูกสั่งพักตามวรรคหนึ่ง ให้สภาเทศบาลเลือกสมาชิก สภา เทศบาลมีจำนวนเท่ากับผู้ที่ถูกสั่งพัก แล้วเสนอผู้ว่าราชการจังหวัดเพื่อแต่งตั้งเป็น คณะเทศมนตรี หรือเทศมนตรีภายในสิบห้าวันนับแต่วันที่มีการสั่งพักเพื่อดำเนินกิจการในหน้าที่แทนชั่วคราว ถ้าพ้น กำหนดสิบห้าวันแล้วไม่อาจแต่งตั้งคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีได้ โดยมีสาเหตุสำคัญ จากสภา เทศบาลและผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นว่าคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีที่เหลือ อยู่ไม่อาจบริหารกิจการ ของเทศบาลต่อไปได้ ให้เสนอรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยขอสภาเทศบาล

[มาตรา 48 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 10) พ.ศ. 2542]

:: บทที่ 2 ทวิ นายกเทศมนตรี [บทที่ 2 ทวิ นายกเทศมนตรี และ มาตรา 48 ทวิ ถึง มาตรา 48 ปัญญาวิสติ เพิ่มความโดย พระราชบัญญัติฯ (ฉบับที่ 11) พ.ศ. 2543]

มาตรา 48 ทวิ ในกรณีที่ประชาชนในเขตเทศบาลได้ออกเสียงประชามติให้การบริหาร ในเขต เทศบาลใช้รูปแบบ นายกเทศมนตรี ให้เทศบาลนั้นมีนายกเทศมนตรีคนหนึ่งซึ่งเลือกตั้ง โดยราษฎรผู้มี สิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาล การเลือกตั้งนายกเทศมนตรีให้กระทำโดยวิธีออกเสียงลงคะแนนโดยตรง และลับ

หลักเกณฑ์และวิธีการสมัครรับเลือกตั้งและการเลือกตั้งนายกเทศมนตรีให้เป็นไปตามกฎหมาย ว่าด้วยการเลือก ตั้งสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

มาตรา 48 ตริ บุคคลผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิเลือกตั้งนายกเทศมนตรี

- (1) มีสัญชาติไทย แต่บุคคลผู้มีสัญชาติไทยโดยการแปลงสัญชาติต้องได้สัญชาติไทย มาแล้วไม่น้อยกว่า ห้าปี
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันที่ 1 มกราคมของปีที่มีการเลือกตั้ง และ
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าเก้าสิบวันนับ ถึงวันเลือกตั้ง

มาตรา 48 จัตวา บุคคลผู้มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้ ในวันเลือกตั้งเป็นบุคคล ต้องห้ามมิให้ใช้สิทธิ เลือกตั้งนายกเทศมนตรี

- (1) วิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ
- (2) เป็นกัญญา สามเณร นักพรต หรือนักบวช
- (3) ต้องคุมขังอยู่โดยหมายของศาลหรือโดยคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย
- (4) อยู่ในระหว่างถูกเพิกถอนสิทธิเลือกตั้ง

มาตรา 48 เบญจบุคคคผู้มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้ เป็นผู้มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งเป็นนายกเทศมนตรี

- (1) มีสัญชาติไทยโดยการเกิด
- (2) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบปีบริบูรณ์ในวันเลือกตั้ง และ
- (3) มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลเป็นเวลาติดต่อกันไม่น้อยกว่าหนึ่งปี นับถึงวันสมัครรับเลือกตั้ง หรือเป็นผู้มีชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในเขตเทศบาลในวันสมัครรับเลือกตั้งและได้เสียภาษีตามกฎหมายว่าด้วยภาษีโรงเรือน และที่ดิน หรือกฎหมายว่าด้วยภาษีบำรุงท้องที่ให้แก่เทศบาล ในปีที่ผ่านมาหรือในปีก่อนปีที่ผ่านมาหนึ่งปี

มาตรา 48 อัญญ นายกเทศมนตรีอาจแต่งตั้งรองนายกเทศมนตรีซึ่งมิใช่สมาชิกสภาเทศบาล เป็นผู้ช่วยเหลือในการบริหาร ราชการของเทศบาลตามที่นายกเทศมนตรีนอบหมาย ได้ตามจำนวนดังต่อไปนี้

- (1) เทศบาลตำบล ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกินสองคน
- (2) เทศบาลเมือง ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกินสามคน
- (3) เทศบาลนคร ให้มีรองนายกเทศมนตรีไม่เกินสี่คน

มาตรา 48 นว รองนายกเทศมนตรีต้องมีคุณสมบัติตาม มาตรา 48เบญจ (1) และ (2) และไม่มีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 48ฉ

มาตรา 48 ทศ นายกเทศมนตรีที่จะเข้ารับบริหารราชการต้องแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลโดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ ทั้งนี้ ภายในสามสิบวันนับแต่วันที่เข้าดำรงตำแหน่ง

ก่อนแถลงนโยบายต่อสภาเทศบาลนายกเทศมนตรี ต้องปฏิญาณตนในที่ประชุมสภาเทศบาลว่า จะจงรักภักดีต่อพระมหากษัตริย์ และจะปฏิบัติหน้าที่ด้วยความซื่อสัตย์สุจริต เพื่อประโยชน์ของประเทศและประชาชน ทั้งจะรักษาไว้และปฏิบัติตามซึ่งรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยทุกประการ หากมีกรณีที่สำคัญและจำเป็นเร่งด่วน ซึ่งหากปล่อยให้เนิ่นช้าไปจะกระทบต่อประโยชน์สำคัญของราษฎรหรือราชการนายกเทศมนตรีที่เข้ารับหน้าที่จะดำเนินการไปพลางก่อนเพียงเท่าที่จำเป็นก็ได้

ให้นายกเทศมนตรีรายงานและแถลงผลการปฏิบัติงานตามนโยบายที่ได้แถลงไว้ตามวรรคหนึ่งต่อสภาเทศบาลเป็นประจำทุกปี

ในกรณีที่ประธานสภาเทศบาลไม่เรียกประชุมสภาเทศบาลภายในกำหนดเวลาตามวรรคหนึ่งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด เป็นผู้เรียกประชุมและเป็นผู้เปิดหรือปิดประชุม

มาตรา 48เอกาทศ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี หรือผู้ซึ่งนายกเทศมนตรีมอบหมายมีสิทธิเข้าประชุมสภา เทศบาลและมีสิทธิแสดงข้อเท็จจริงตลอดจนแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับงานในหน้าที่ของตนต่อที่ประชุม แต่ไม่มีสิทธิออกเสียงลงคะแนน

มาตรา 48 ทวิ ทศ สมาชิกจำนวนไม่น้อยกว่าหนึ่งในสามของจำนวนสมาชิกเท่าที่มีอยู่มีสิทธิเข้าชื่อเสนอญัตติขอเปิดอภิปรายทั่วไปในที่ประชุมสภาเทศบาลเพื่อให้นายกเทศมนตรีแสดงข้อเท็จจริงหรือแสดงความคิดเห็นในปัญหาอันเกี่ยวกับการบริหารราชการเทศบาลโดยไม่มีการลงมติ

ญัตติตามวรรคหนึ่งให้ยื่นต่อประธานสภาเทศบาล และให้ประธานสภาเทศบาลกำหนดวันสำหรับ อภิปรายทั่วไป ซึ่งต้อง ไม่เร็วกว่าห้าวันและไม่ช้ากว่าสิบห้าวันนับแต่วันที่ได้รับญัตติ แล้วแจ้งให้นายกเทศมนตรีทราบ

มาตรา 48 เสดส นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

- (1) กำหนดนโยบายโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและรับผิดชอบในการบริหารราชการของเทศบาล ให้เป็นไปตามกฎหมาย เทศบัญญัติ และนโยบาย
- (2) ตั้ง อนุญาต และอนุมัติเกี่ยวกับราชการของเทศบาล
- (3) แต่งตั้งและถอดถอนรองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการ นายกเทศมนตรี
- (4) วางระเบียบเพื่อให้งานของเทศบาลเป็นไปด้วยความเรียบร้อย
- (5) รักษาการให้เป็นไปตามเทศบัญญัติ
- (6) ปฏิบัติหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัตินี้และกฎหมายอื่น

มาตรา 48 จตุทศ นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรีและเลขานุการนายกเทศมนตรีต้อง ไม่กระทำการอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังต่อไปนี้

- (1) ดำรงตำแหน่งหรือปฏิบัติหน้าที่อื่นใดในส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐรัฐวิสาหกิจ การพาณิชย์ของเทศบาล บริษัทที่เทศบาลถือหุ้น หรือตำแหน่งผู้บริหารท้องถิ่น หรือพนักงานส่วนท้องถิ่น เว้นแต่ตำแหน่งที่ต้องดำรงตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย
- (2) รับเงินหรือประโยชน์ใด ๆ เป็นพิเศษจากส่วนราชการหรือหน่วยงานของรัฐรัฐวิสาหกิจ การพาณิชย์ของเทศบาล หรือบริษัทที่เทศบาลถือหุ้น นอกเหนือไป จากที่ที่ส่วนราชการ หรือหน่วยงานของรัฐรัฐวิสาหกิจ การพาณิชย์ของเทศบาลหรือบริษัทที่เทศบาลถือหุ้นปฏิบัติ กับบุคคลในธุรกิจการงานตามปกติ
- (3) เป็นคู่สัญญาหรือเป็นผู้มีส่วนได้เสียไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม ในสัญญาที่ทำกับเทศบาลหรือ การพาณิชย์ของ เทศบาล หรือบริษัทที่เทศบาลถือหุ้น

บทบัญญัติตามมาตรานี้มิให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่งได้รับเบี้ยหวัดบำเหน็จบำนาญ หรือเงินปีพระบรมวงศานุวงศ์ หรือเงินอื่นใดในลักษณะเดียวกัน และมีให้ใช้บังคับกับกรณีที่บุคคลดังกล่าวตามวรรคหนึ่งรับเงินตอบแทนค่าเบี้ยประชุมหรือเงินอื่นใดเนื่อง จากการดำรง

ตำแหน่งกรรมการบริหารของรัฐสภาหรือวุฒิสภาหรือสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาเทศบาลหรือสภาท้องถิ่นอื่น หรือกรรมการที่มีกฎหมายบัญญัติให้เป็น โดยตำแหน่ง

มาตรา 48 ปัญจทศ นายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) ถึงคราวออกตามวาระ
- (2) ตาย
- (3) เมื่อมีการยุบสภาเทศบาล
- (4) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อผู้ว่าราชการจังหวัด
- (5) ขาดคุณสมบัติตาม มาตรา 48เบญจทศ หรือมีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 48ฉ
- (6) กระทำการฝ่าฝืนตาม มาตรา 48จตุทศ
- (7) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (8) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาสอบสวนและสั่งให้ออกจากตำแหน่งตาม มาตรา 73
- (9) ราษฎรผู้มีสิทธิเลือกตั้งในเขตเทศบาลได้ลงคะแนนเสียงให้พ้นจากตำแหน่งตามกฎหมายว่าด้วยการลงคะแนนเสียงเพื่อถอดถอนสมาชิกสภาท้องถิ่นหรือผู้บริหารท้องถิ่น

ในระหว่างที่ไม่มีนายกเทศมนตรี ให้ปลัดเทศบาลปฏิบัติหน้าที่ของนายกเทศมนตรีเท่าที่จำเป็นได้เป็น การชั่วคราวจนกว่านายกเทศมนตรีซึ่งได้รับเลือกตั้งขึ้นใหม่จะเข้ารับหน้าที่

เมื่อมีกรณีสงสัยว่าความเป็นนายกเทศมนตรีสิ้นสุดลงตาม (5) หรือ (6) ให้ผู้ว่าราชการจังหวัดสอบสวน และวินิจฉัยโดยเร็ว คำวินิจฉัยของผู้ว่าราชการจังหวัดให้เป็นที่ที่สุด

มาตรา 48 โสฬส รองนายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง เมื่อ

- (1) นายกเทศมนตรีพ้นจากตำแหน่ง
- (2) นายกเทศมนตรีมีคำสั่งให้พ้นจากตำแหน่ง
- (3) ตาย
- (4) ลาออก โดยยื่นหนังสือลาออกต่อยกเทศมนตรี
- (5) ขาดคุณสมบัติตาม มาตรา 48เบญจ (1) และ (2) หรือมีลักษณะต้องห้ามตาม มาตรา 48ฉ
- (6) กระทำการฝ่าฝืนตาม มาตรา 48จตุทศ
- (7) ถูกจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก
- (8) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยพิจารณาสอบสวนและสั่งให้ออกจากตำแหน่งตาม มาตรา 73

ให้นำความในวรรคสามของ มาตรา 48ปัญจทศ มาใช้บังคับกับกรณีรองนายกเทศมนตรีด้วยโดยอนุโลม

มาตรา 48 สัตตรส ให้นายกเทศมนตรีควบคุมและรับผิดชอบในการบริหารกิจการของเทศบาล และเป็น ผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล

มาตรา 48 อัญจรัส เทศบาลแบ่งส่วนราชการ ดังต่อไปนี้

- (1) สำนักปลัดเทศบาล

(2) ส่วนราชการอื่นตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย

การกำหนดอำนาจหน้าที่ของสำนักปลัดเทศบาลและส่วนราชการอื่นตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่นายกเทศมนตรีประกาศกำหนดโดยความเห็นชอบของกระทรวงมหาดไทย

มาตรา 48 เอกวิสัย ให้มีปลัดเทศบาลคนหนึ่งเป็นผู้บังคับบัญชาพนักงานเทศบาลและลูกจ้างเทศบาล รองนายกเทศมนตรี และรับผิดชอบควบคุมดูแลราชการประจำของเทศบาลให้เป็นไปตามนโยบาย และมีอำนาจหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายกำหนดหรือตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย

การบริหารงานบุคคลของเทศบาลให้เป็นไปตามกฎหมายว่าด้วยการนั้น

มาตรา 48 วิสัย อำนาจหน้าที่ในการสั่งหรือการปฏิบัติราชการของรองนายกเทศมนตรี ให้เป็นไปตามที่นายกเทศมนตรีมอบหมาย

ในกรณีที่นายกเทศมนตรีไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้รองนายกเทศมนตรี ตามลำดับที่นายกเทศมนตรี จัดไว้เป็นผู้รักษาราชการแทน ถ้าไม่มีรองนายกเทศมนตรีหรือมีแต่ไม่อาจปฏิบัติราชการได้ ให้ปลัดเทศบาลเป็นผู้รักษาราชการแทน

อำนาจในการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ หรือการปฏิบัติราชการที่นายกเทศมนตรีจะพึงปฏิบัติ หรือ ดำเนินการตามกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือคำสั่งใดหรือมติของคณะรัฐมนตรีในเรื่องใด ถ้ากฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ หรือคำสั่งนั้น หรือ มติของคณะรัฐมนตรี ในเรื่องนั้นไม่ได้กำหนดในเรื่องการมอบอำนาจไว้เป็นอย่างอื่นนายกเทศมนตรีอาจมอบอำนาจโดยทำเป็นหนังสือให้รองนายกเทศมนตรีเป็นผู้ปฏิบัติราชการแทนนายกเทศมนตรีก็ได้ แต่ถ้ามอบให้ปลัดเทศบาลหรือรองปลัดเทศบาลปฏิบัติราชการแทน ให้ทำเป็นคำสั่งและประกาศให้ประชาชนทราบ

การปฏิบัติราชการแทนนายกเทศมนตรีตามวรรคสาม ต้องกระทำภายใต้การกำกับดูแลและกรอบนโยบายที่นายกเทศมนตรีกำหนดไว้

มาตรา 48 เอกวิสัย ในการปฏิบัติหน้าที่ ให้นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรีและพนักงานเทศบาลเป็นเจ้าพนักงานตามประมวลกฎหมายอาญา

มาตรา 48 ทวิ วิสัย ถ้าในเขตเทศบาลใด รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเห็นเป็นการสมควร ให้นายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ปลัดเทศบาล รองปลัดเทศบาล หรือหัวหน้าส่วนราชการในเขตเทศบาลนั้นมีอำนาจเปรียบเทียบคดีละเมิดเทศบัญญัติได้ ให้ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยประกาศในราชกิจจานุเบกษา

ในการเปรียบเทียบคดีตามวรรคหนึ่งให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาใช้บังคับโดยอนุโลม เมื่อได้เปรียบเทียบคดีใดแล้ว ให้รีบส่งบันทึกการเปรียบเทียบพร้อมด้วยสำนวนไปยังพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบแห่งเขต ท้องที่ซึ่งเทศบาลนั้นตั้งอยู่เพื่อดำเนินการต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาโดยไม่ชักช้า

มาตรา 48ตรีวิสติ เมื่อพ้นกำหนดเวลาหนึ่งปีนับแต่วันที่ให้มีพระราชกฤษฎีกายกฐานะท้องถิ่นใด เป็นเทศบาลแล้ว ให้นายกเทศมนตรีมีอำนาจหน้าที่อย่างเดียวกับอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้านบรรดา ที่บัญญัติไว้ในกฎหมายว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่หรือกฎหมายอื่น ทั้งนี้ ตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา 48จตุวิสติ เงินเดือน เงินประจำตำแหน่ง และประโยชน์ตอบแทนอย่างอื่นของนายกเทศมนตรี รองนายกเทศมนตรี ที่ปรึกษานายกเทศมนตรี และเลขานุการนายกเทศมนตรีให้เป็นไปตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

มาตรา 48ปัญจวิสติ ในกรณีที่บทบัญญัติ มาตราในพระราชบัญญัตินี้กล่าวถึงคณะเทศมนตรีให้หมายถึงนายกเทศมนตรี บทบัญญัติ มาตรากล่าวถึงเทศมนตรี ให้หมายถึงรองนายกเทศมนตรี เว้นแต่บทบัญญัติ มาตรา มีข้อความเป็นอย่างเดียวกันหรือขัดแย้งกันกับบทบัญญัติในบทนี้ ให้ใช้บทบัญญัติในบทนี้แทน

บรรดาบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติประกาศ หรือคำสั่ง ใดที่อ้างถึงคณะเทศมนตรีหรือเทศมนตรีให้ถือว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กฎระเบียบ ข้อบังคับ ข้อบัญญัติ เทศบัญญัติ ประกาศ หรือคำสั่งนั้น อ้างถึงนายกเทศมนตรีตามบทนี้ทั้งนี้ เท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งกับบทบัญญัติแห่งบทนี้